

Bodleian Libraries

UNIVERSITY OF OXFORD

This book is part of the collection held by the Bodleian Libraries and scanned by Google, Inc. for the Google Books Library Project.

For more information see:

<http://www.bodleian.ox.ac.uk/dbooks>

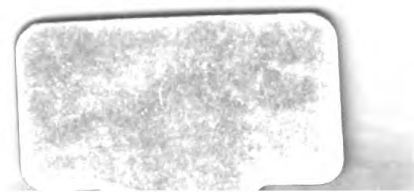
This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 2.0 UK: England & Wales (CC BY-NC-SA 2.0) licence.

1557-21-42

F.P.G. 430

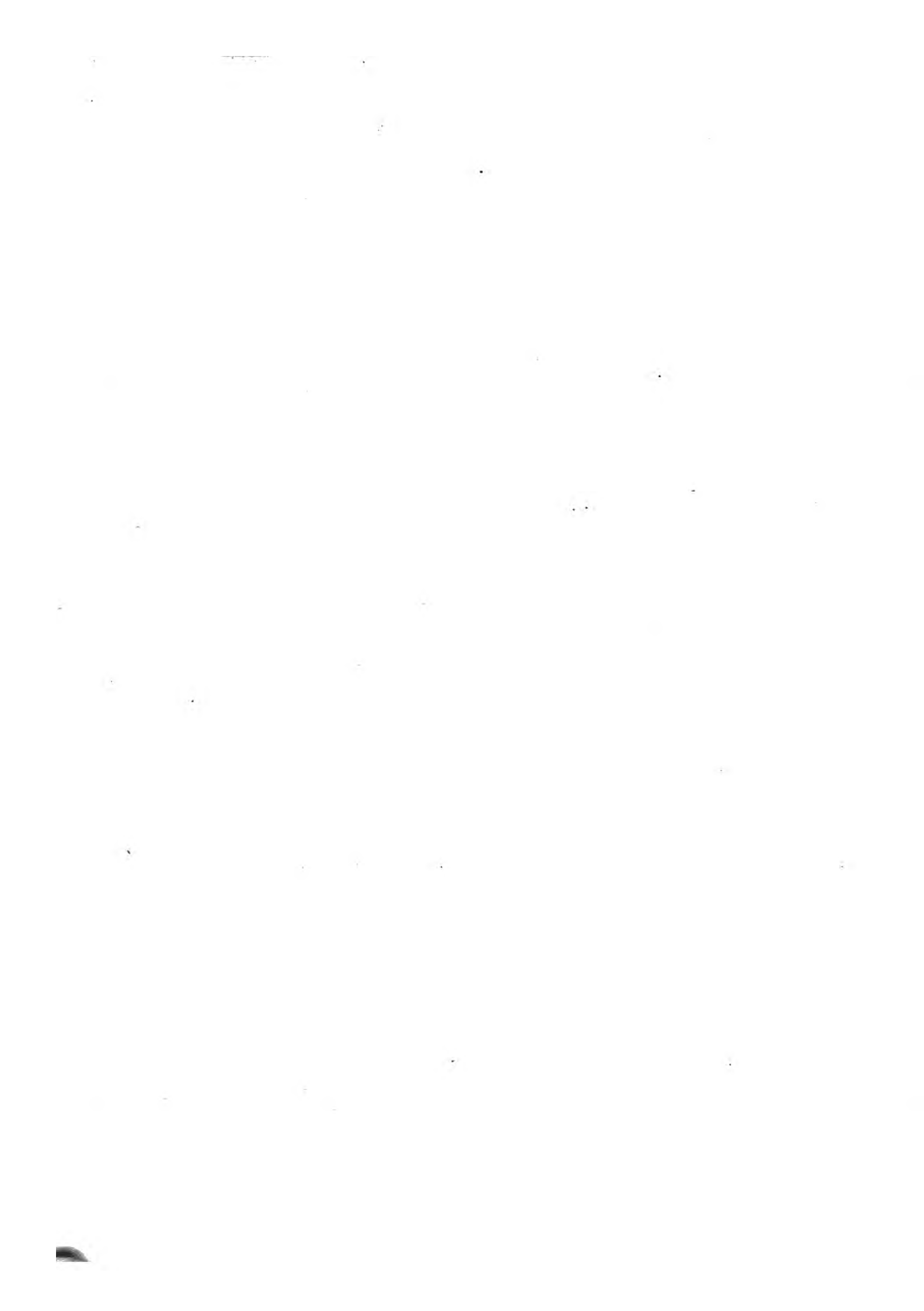

302320809R

Given to the library
by the Provost and Fell
of Oniel College.

~~XX 42 + (Oniel Coll.)~~

Althochdeutsche,
dem Anfange des 11ten Jahrhunderts angehörige,
Übersetzung und Erläuterung
der aristotelischen Abhandlungen:
KATHΓΟΡΙΑΙ und ΠΕΡΙ ΕΡΜΗΝΕΙΑΣ.

Zum ersten Male herausgegeben

von

Dr. E. G. GRAFF,

Königl. Preuss. Regierungsrath und ordentlichem Mitgliede der Königl. Akademie der Wissenschaften zu Berlin.

Aus den „Abhandlungen der Königl. Akademie der Wissenschaften zu Berlin“
besonders abgedruckt.

Berlin.
In der Nicolaischen Buchhandlung.
1837.

Gedruckt in der Akademischen Buchdruckerei.

Das althochdeutsche Sprachdenkmal, das ich hier mittheile, befindet sich in cod. 818 der Stiftsbibliothek zu St. Gallen (*κατηγορίαι* S. 1-140. *περὶ ἑρμηνείας* S. 141-244.)⁽¹⁾ und nimmt nicht nur, theils als älteste und so früher Zeit angehörige, deutsche (verständige und treffende) Übersetzung und Erklärung einer aristotelischen Schrift, theils als Maafsstab für den damaligen Standpunkt der Gelehrsamkeit, sondern auch als ein reicher Schatz für alt-

(¹) Eine zweite Abschrift der Übersetzung und Erklärung der Kategorieen ist in cod. 825 der Stiftsbibl. zu St. Gallen enthalten, doch nur bis zu der Stelle: *quare omni quidem susceptibili non est necessarium alterum inesse* (im 4ten Buche, nach der Baseler Ausgabe des Boethius vom Jahr 1546). Von den unbedeutenden Varianten dieser Handschrift gebe der Anfang derselben eine Probe.

Aequivoca dicuntur quorum nomen solum commune est. Tīe sīnt kenámmen. déro námo échert keméine. únde gelih íst. Ratio vero substantiae diversa. secundum nomen. Únde áber úngelih zala íst. uuáz sie sīn. demo námen uólgēndo án démo sie genámmen sīnt. Überstépfist tú den námen: só mág sīn gelih ratio. iro substantiae. Ut animal homo. et quod pingitur. Hoc est. Ut aequivoci sunt. homo verus. et homo pictus. In latina lingua. sīnt genámmen. homo animal. i. ter lébendo ménnisko. et quod pingitur. i. sīn gelihnisse. Ratio vero substantiae diversa secundum nomen.

Mán ságet áber úngelicho uuáz sie sīn. demo namen uolgendo. dér sie genámmen máchôt. *Si enim quis assignet. quod est utrumque eorum. propriam rationem assignabit utrisque.* Ságet ioman. dáz io uuéderez íst. ter gibít (sic) io uuédermo súnderíga zála.

Hoc modo. Homo animal. est substantia sensibilis.

Tér lébendo homo íst éin sīnnīg tīng. Qui pingitur. imago insensibilis est. et inanis. Tér gemáleto. íst éin sīnnelôs pīlde. únde libelos.

deutsche Wortkunde⁽¹⁾, Formlehre und Syntax das Interesse der Wissenschaft in hohem Grade in Anspruch. Der Verfasser dieser Schrift ist derselbe Notker (Labeo, gestorben zu St. Gallen 1022), der die Psalmen übersetzt hat (abgedruckt in Schilters Thesaurus) und von welchem auch die in St. Gallen handschriftlich aufbewahrten Übersetzungen des Boethius de consolatione philosophiae und der 2 ersten Bücher des Martianus Capella: de nuptiis mercurii et philologiae, deren Herausgabe ich mir für eine andere Zeit vorbehalte, gearbeitet sind.⁽²⁾

Bei den die Übersetzung begleitenden Erläuterungen hat Notker zwar den Commentar des Boethius vor Augen gehabt⁽³⁾, wie bei der Erklärung der Psalmen die Auslegungen Augustins, aber dennoch ist, wie die Vergleichung beider Commentare deutlich zeigt, Notkers Erklärung als eine selbstständige Arbeit anzusehen.

Da die lateinische Übersetzung, nach welcher die deutsche angefertigt ist, von des Boethius Übersetzung des Aristoteles sowohl in der Wahl als in der Stellung der Wörter, oft abweicht, so habe ich sie mit abdrucken lassen (in Cursivschrift und ganz, wie auch das in den Erklärungen vorkommende Latein, nach der Schreibweise des Codex; nur *ę* habe ich durch *ae* wiedergegeben).

(¹) Als Beispiel sowohl von der Gefügigkeit unsrer Sprache als auch von des Übersetzers Handhabung derselben hebe ich hier die Verdeutschung einiger philosophischen und mathematischen Kunstausdrücke heraus: *definitio*, bechenneda, *notmez*, *differentia*, skidungasitus, gelegeni, *habitus*, anahabid, *haba*, *affectus*, anagehsteda, *dispositio*, beskerida, *liberum arbitrium*, selbwaltigi, *casus*, geskiht (in der Deklination: wehsal), *alteratio*, anderlich, *motus*, waga, wehsal, *secundum locum mutatio*, furderruccheda, *statewehsal*, *causa*, machunga, *relatio*, gegensiht, *universale*, allelih, *gemeinlih*, *singulare*, einluzlih, *sundrig*, *individuum*, unspaltig, *contrarium*, widerwartig, *oppositum*, widarchetig, *gegenstalt*, *determinatum*, gewissot *reciprocative*, after umbegange, *affirmatio*, festenunga, *negatio*, lougen, *qualitas*, wiolichi, *substantia*, wist, *accidens*, mitewist, *genus*, daz kemeina, *species*, daz sunderiga, *tempus et locus*, zit unde stat, *aequale*, ebinmichel, gemaze, *inaequale*, unebinmichil, ungemaze, *simile*, gelih *dissimile*, ungelih, *discretum*, underscheiden, *continuum*, ze samine habig, *par et impar*, geraunde ungerad, *punctum*, stupf, *linea*, reiz, zila, riga, strih, durhgang, *superficies*, obeslitht *uzenahitgi*, *corpus*, hevi, *circulus*, ring, *triangulum*, triscoziz, *quadrangulum*, vierscoziz.

(²) Nach einer in einem Briefe des Notker Labeo enthaltenen Notiz. Die verschiedenen Ausdrücke und Formen, in denen die genannten Werke von einander abweichen, können zum Theil von Mitarbeitern, oder auch von den Abschreibern herrühren.

(³) Dies ergibt sich aus den Bemerkungen: „taz ist lang ze sagenne, chit boetius“ „aber boetius saget iz fure in in secunda editione“ und ähnlichen.

Die Bemerkungen für den Vortrag, wie: „hic suspende vocem“ „hic depone“ „hic suspende vocem, quia pendet sensus“ „hic remissior vox, quia interposita ratio est“, so wie einzelne eingeschobene Glossen, habe ich durch kleinere Schrift bezeichnet. Die Abkürzungen der lateinischen Wörter habe ich aufgelöst, die Absätze und Überschriften aber, so wie die alterthümliche Interpunction, beibehalten. Die am Rande stehenden Zahlen bezeichnen die Seiten des Codex.

Die Hand, und mit ihr die Accentuation, wechselt im Codex. — Bisweilen fehlt ein Satz des lateinischen Textes und die deutsche Übersetzung steht allein. Bisweilen folgt auf den lateinischen Text keine deutsche Übersetzung, sondern nur Erläuterung.

Κατηγορίαι.

Quid sint aequivoca.

*Aequivoca dicuntur. quorum nomen solum commune est. Tūc sūt kenám-
men. déro námo échert keméine. únde gelih ist. Ratio vero substantiae
diversa secundum nomen. Únde áber úngelih zála íst. uuaz siu sîn. démo
námen uólgendo an démo sie genámmen sînt. Úberstépfist tū den námen.
sô mág sîn gelih ratio. íro substantiae. Ut animal homo. et quod pingi-
tur. Hoc est. Ut aequivoci sunt. homo verus. et homo pictus. In latina
lingua. sînt kenámmen. homo animal. i. ter lébendo ménnisco. et quod
pingitur i. sîn gelihnisse. Ratio vero substantiae diversa secundum no-
men.*

Mán ságet áber úngelicho uuáz sie sîn. demo námen uólgendo. dér sie ge-
námmen máchôt. *Si enim quis assignet. quod est utrumque eorum. pro-
priam rationem assignabit utrisque.* Ságet íoman. dáz ío uuederiz íst. tér
gibet ío uuedermo súnderiga zála.

Hoc modo. Homo animal. est substantia sensibilis.

Ter lébendo homo. íst éin sinnig tíng. Qui pingitur. imago insensibilis est.
et inanis. Ter gemáleto. íst éin sînnelôs pílde. únde líbelôs.

Sic in evangelio sunt aequivoci uterque iohannes. | sed diversam suae sub-
stantiae rationem habent secundum nomen. Iohannes únde áber iohannes
sînt kenámmen. i. hábint kelichen námin. únde áber úngelicha. únde únge-
meina diffinitionem. Diffinitio ist. tū dir ságet. uuáz sie sîn. Eadem est et

ratio substantiae. in hunc modum. Alter est iohannes bapstista. filius zachariae. et alter est iohannes evangelista filius zebedei. Quod si dixeris. habent et communem diffinitionem. quia uterque iohannes est animal rationale mortale. Vel substantia animata sensibilis. non est haec diffinitio iohannis. sed hominis vel animalis. et hoc nomen homo. aut animal. non facit eos aequivocos sed univocos.

Uuile dû in gében gelicha diffinitionem. dáz ne máht tú nieht ketûon uól-gendo démo námen iohannes. tér sie genámmen máchôt. Sie mág man béde héizin homo únde animal. únde dännán hábint sie geméina diffinitio-nem. sie ne sint áber dännán nieht aequivoci. sed univoci. táz chît sie ne sint tánnán kelihnamig. sún-der éinnamig. únde geméinnamig. Mít témo uuéhsele dero diffinitionis. uuérdint úzer aequivocis univoca. De quibus mox subditur.

3

Quid sint univoca.

Univoca vero dicuntur. quorum et nomen commune est et secundum no-men eadem substantiae ratio. Tíu héizint áber éinnamig. únde geméinna-mig. téro námo geméine íst. unde nâh témo námin. gelih zála íst uuáz siu sín. i. tíu álso sint. sô man siu héizit. *Ut animal homo. atque animal bos.* Hoc est ut univoca sunt homo et bos. *Communi enim nomine utrique i. homo et bos animalia nuncupantur. et est eadem ratio substantiae.* Quae est illa ratio? utrumque esse animal. sicut et nuncupantur. Sie héizint ke-méinlichô animalia. únde sámo geméine zála íst. táz sie dáz sín. subaudis. táz sie héizint. *Si quis assignet rationem utriusque quid utriusque sint. assignabit eandem rationem.* Úbe íoman zála gíbit pédero. uuáz íouuederiz sí. tér gíbit íro gelicha zála. Uuáz íst tíu zála? quo sint animalia. Ér chí-dit. táz sie sín animalia. álsô sie héizent. Homo únde bos héizent anima-lia. únde sint animalia. Uuáz íst áber sélbiz animal? Substantia animata sensibilis. Táz íst óuh homo. dáz íst óuh bos. Ál dáz animal íst. táz sint 4 síniu species. homo | et bos. Uuile dû chéden animal homo et animal bos. hábint úngelicha diffinitionem in hunc modum. Homo est animal ratio-nale. bos est animal irrationale. tíu diffinitio ne íst animalis nieht. táz íro geméine námo íst. únde íro geméine genus íst. sí íst sélbero specierum hominis et bovis.

Mít témo uuéhsele uuérdent úzer univocis aequivoca.

Item quid inter sit.

In propriis uuérdint aequivoca. uuílon úngeuuando. i. fortuitu et casu. ut duo aiaces. duo alexandri. duo pirri. uuílon uóne gelúbedo i. placito. propter cognationem. ut duo marii pater et filius. vel propter similitudinem ut homo pictus et verus. Tíu múgin sín bêdiu propria íóh apellativa. Hic homo verus et hic homo pictus sínt propria. Homo verus et homo pictus specialiter et communiter sint appellativa. Tóh aristotelis cháde uóne aequivocis quorum nomen commune est. síu sínt tóh tíchor propria dánne appellativa et communia. Áber univoca uuérdint ío in appellativis. Uuílón natura ut homo homini univocus est bestia bestiae. Uuílón gente vel patria ut grecus greco. roma|nus romano. Uuílon pro-⁵fessione. ut χρῖανος χρῖανο. laicus laico. clericus clerico. Uuílon dignitate. ut rex regi. consul consuli. Uuílon fortuna. ut servus seruo. ingenuus ingenuo. Álso mánigiu appellativa uuésin múgin. sámó mánigiu univoca múgin uuésin. Sò íst ío dínge|lih témo univocum. sámént témo iz hábit. éinen námin geméinen únde éina distinctionem geméina. Únde áber démo aequivocum. témo iz hábit gelichen námin únde uóne díu úngemeinen. uuánda iz éin námo ne íst. nóh éin diffinitio. Dóh aristoteles cháde. quoniam nomen commune est quasi de appellativis.

De denominativis.

Denominativa-vero dicuntur. quaecunque habent appellationem ab aliquo secundum nomen. solo differente casu. Díu héizint denominativa. tíu náh ándermo námin genámot sínt. échert keuuéhselotemo úzlaze. Nomen a nomine derivatum héizet mit réhte denominativum. i. námo uóne námin. *Ut a grammatica grammaticus. A fortitudine fortis.*

Ratio de his tribus. i. quare praemissa sunt.

Fóne dísen drín diffinitionibus íst ze uuízen|ne. dáz decem praedicamenta uóne díen aristoteles ságen uuíle. gelichen námin hábint. únde áber úngelicha diffinitionem. Praedicamenta unde genera. héizent siu gelícho. síu sínt áber éin ánderén úngelih. Pedíu sínt siu aequivoce sò genámot. náls univoce. Tíe sélben námen gébent sie íro speciebus i. sub alternis generibus. mít tien siu keméina diffinitionem hábint pedíu sínt siu áber díen univoca náls aequivoca.

Denominativa uuérdent áber. dánne substantia. án síh nímit accidens.

álde éin ándera substantiam. Nímet homo án síh qualitatem. sô íst er qualis. nímit er án síh quantitatem. sô íst er quantus. Légit er án síh indumentum. sô íst er habens. Fóne dien állén uuírdit er denominatus. undé die námin ér dánnán guúinnet. tíe héizent denominativa. Álso iustus fóne iustitia. latus fone latitudine. vestitus fóne veste.

Questio.

Nóh tánne sínt mánignamigiú. i. plurivoca. ut ensis mucro gladius. marcus. tullius cicero. únde míssenamigiú i. diversivoca. ut ignis lapis color. 7 zíu uer|suígeta er déro? Téro né bedórfta er. ze díseme búoche.

De sine complexione dictis et cum complexione.

Eorum quae dicuntur. alia quidem dicuntur secundum complexionem. alia vero sine complexione. Téro uuórto díu man spríchet. téro uuérdint súmelichiu gespróchen zesámíne gelégítíu. súmelichiu súnderigo. *Et ea quae dicuntur secundum complexionem sunt.* Tíu man spríchet zesámíne gelegítíu. díu sínt sús ketán. *Ut homo currit homo vincit. Ea quae sine complexione sunt.* Tíu man sunderígo spríchet. tíu sínt sús ketán. *Ut homo bos currit vincit.* Uuáz tíu sunderigen bezéichenén. dáz uuíle er an dísemo búoche ságen. Uuáz tíu zesámíne gelégetin bezéichenén. dáz ságet er hára náh in periermeniis.

De universali substantia.

Eorum quae sunt. alia de subiecto quodam dicuntur. in subiecto vero nullo sunt. Súmelichiu dero uuésentón díngo. uuérdent kespróchen fóne demo únderin. tíu dóh ne sínt án demo únderin. nóh ín demo únderin. *Ut homo de subiecto quidem aliquo homine dicitur. in subiecto vero nullo est.* 8 Álso ménnisko gespróchen uuírdit fóne demo únderin. ételichemo ménniskin. án démo ér dóh ne íst. Universales substantiae. díe in grammatica sínt appellativae speciei. díe uuérdint kespróchen fone singularibus substantiis. tíe áber propriae speciei sínt. Uuér uuíssi uuáz homo uuáre. áne uóne cicerone catone varrone. tíe únder démo námen sínt? Fóne dien uuírdit homo gespróchen.

Áber án ín. ne mág ér sîn. Uuío mág homo sîn in cicerone? Ér íst sélbér homo. Fóne díu íst proprium universalis substantiae de subiecto dici. in subiecto nullo esse.

De particulari accidente.

Alia autem in subiecto quidem sunt. de subiecto vero nullo dicuntur. Tára

gágene sint ánderiu. díu ána álde ín demo únderin sint. s. uuánda siu accidentia sint. únde uóne únderorèn gespróchen ne sint. s. uuánda siu sint sélben díu únderosten. *In subiecto autem esse dico. quod cum in aliquo sit. non sicut quaedam pars. impossibile est esse sine eo in quo est.* Facilior constructio est. Dico autem esse in subiecto quod in aliquo sit. cum tamen non sit sicut quaedam pars. nec possit esse sine eo in quo est. Íh chído sò uue|sín án demo únderin. táz iz tar ána íst. únde dóh sín pars ne íst. unde iz ío niénér uuesen ne mág. nóh sín níeht ne íst. áne daz úndera. *Ut quaedam grammatica in subiecto quidem est in anima. de subiecto vero nullo dicitur.* Álso éines mánnis grammatica íst in sínero sélo. únde dóh uóne íro gespróchin ne uuírdit. Sláh ten ást ába demo bóume. des pars er íst. nóh tánne mág er sín. ním animae aristarchi íro grammaticam. sò ne íst sí niener. uuánda sí ána sía uuésen ne mág. Ánderiu mag sín. tísiu íst zeirgángen. *Et quoddam album in subiecto quidem est in corpore. Omnis enim color in corpore est.* Unde éin uuíz fárauua íst án ételíchemo dínge. sò alle uárauua sint. Fóne díu íst kelázen éinluzzèn accidentibus. án éinluzzèn substantiis uuésen. náls áber dóh fóne díen gespróchen uuérden.

De universali accidente.

Alia vero et de subiecto dicuntur. et in subiecto sunt. Ánderiu sint kesprochen fóne demo únderin. s. uuánda siu universalia sint. unde sint oúh ána. álde ín demo únderen. s. uuánda sie accidentia sint. *Ut | scientia in 10 subiecto quidem est in anima. de subiecto vero dicitur. ut de grammatica.* Álso scientia in anima íst íro stúole. únde áber gespróchen uuírdit. fóne grammatica. tíu únder íro námen stát. Taz éina subiectum trégit sia. Daz ánder oúget sia. Táz ut scientiam anima trégit ut grammatica scientiam ist proprium universalis accidentis. Uuár máhti iz sín áne in substantia? Uuér máhti iz uuízen. áne uóne sínen speciebus. tíu úndertán sint sínemo námin? álso oúh sélbèn díen speciebus áber úndertán sint íro individual.

De particulari substantia.

Alia vero nec in subiecto sunt. nec de subiecto praedicantur. Áber dára gágene sint súmelichiu. tíu dir ne sint án demo únderen. s. uuánda síu sint substantiae. nóh oúh kespróchen fóne dehéinemo íro únderen. s. uuánda síu particularia sint. únde sélben díu únderosten sint. *Ut aliqui (sic) homo. vel equus.*

Also ein mán. álde ein rós. *Nihil horum neque in subiecto est. neque de subiecto dicitur.* i. tero éinluzzôn substantiarum ne ist nehéin ligende án demo únderen. nóh kespróchen fóne demo únderen.

Item de precedentibus III.

11 Nù sint in fieriv getéilit tíu er | nóh uuile téilen in zéeniu. Téro uíero sint zúei (sic) uuíderuuartig. i. universalis substantia. et particulare accidens. unde áber ánderiu zúei. i. universale accidens. et particularis substantia.

Particularia quid commune habeant et non commune.

Simpliciter autem quae sunt individua. et numero singularia. de nullo subiecto dicuntur. Tíu éinluzzia sint. sô aristarchus íst. unde sín grammatica. tíu ne uuérdent kespróchen uóne demo únderen. táz íst in geméine. síu sint selben díu únderósten. *In subiecto autem nihil prohibet ea esse.* Íro súmelih mág áber án demo únderen sín. náls áber dóh álliu. Tár ána sint siu geskéiden.

Uuéliu sint táz? Tie einlúzzen substantiae ne múgen iz sín sô aristarchus íst. iz sint tíu éinlúzzen accidentia. álsó sín grammatica íst.

Uuélez íst taz úndera. án démo síu sint? Táz sint tie substantiae. Tíu éinlúzzen accidentia. lígent an díen unde in díen éinluzzên substantiis. Accidens ne mág in accidente níeht lígen. iz líget ío in substantia. Ideo sequitur. 12 *Quaedam enim grammatica. s. ut aristarchi. est in subiecto. i. in anima eius.* Hábet ouh universale accidens. sô scientia íst. under íro particularia accidentia sô grammatica íst. unde rhetorica. án díen ne líget sí níeht. sí uuírdet áber geméinlichó gespróchen uóne ín.

Quod superiora tribuant nomen suum inferioribus.

Quando alterum de altero praedicatur. ut de subiecto quaecunque de eo quod praedicatur dicuntur. omnia etiam de subiecto dicuntur. Sô daz éina gespróchen uuírdet fóne demo ánderen. álsó ío daz óbera túot fóne síríemo únderen. so uuáz táne fóne demo óberen gespróchen uuírdet. táz uuírdet sár gespróchen fóne demo únderen. *Ut homo. s. daz óbera praedicatur de quodam homine. i. aristarcho. demo únderen.* Fóne demo óberin i. *de homine* uuírdet kespróchen *animal.* *Ergo et de quodam homine animal praedicatur.* Sár fóne demo únderen i. aristarcho. uuírdet ouh *animal* gespróchen. *Quidam enim homo. et homo est et animal.* Aristarchus íst péidiu homo íoh *animal.* Sô gíbet ío daz óbera sínen námen demo únderen. fóne démo iz kespróchen uuírdet.

Quod diversa genera diversas habeant differentias. 13

Diversorum generum et non subalternatim positorum. diversae secundum speciem differentiae sunt. Misselichero generum unde díu óbe éinèn ánderèn ne stánt. sint sámó mísselíche skídunga. nâh íro specie. s. dáz sie uuúrchint. *Ut animalis et scientiae.* s. mísselíche skídunga sint. *Animalis quidem differentiae sunt ut gressibile volatile.* Animalia sint keskéiden. án díu. dáz íro súmelichiu múgen gân. súmelichiu uligen. *Scientiae vero s. differentiae nulla harum est.* Mít tien man skéidet scientiam. táz sint ándere skídunga. náls tise. *Neque enim scientia ab scientia differt in eo quod bipes est.* Nóh éin scientia ne íst ánderro an díu nieht úngelíh dáz sí zuíbeine sí. *Sub alternorum vero generum. nihil prohibet easdem esse differentias.* Óbe éinèn ánderèn stántero generum. múgen uuóla sín éine differentiae. sie mág man gelícho skídon. *Superiora enim. de subterioribus generibus praedicantur.* Tá z íst fóné díu. uuánda die óberen genera gespróchen uuérdint fóné dien | níderèn. Substantia íst taz óbera genus. ani-¹⁴ mal íst taz nídera. Fóné animalí chídít mán substantia. *Quare quaecunque praedicati differentiae fuerint. eadem etiam erunt subiecti.* Pedíu sint álle die skídunga des óberin generis. skídunga des níderen. úbe sie specificae sint. i. úbe sie speciem uuúrchen múgin. sô díe sint rationale mortale. Tíe sint tés praedicati. i. substantiae. tíe sint óuh tés de quo praedicatur. i. animalis. Álsó súmelíh substantia íst rationalis mortalis. sô íst óuh súmelíh animal rationale mortale. Ándere differentiae sint. tíe divisivae héizent. tíe ne dúrhkánt nieht fóné demo óberin genere. ze demo níderin. Uuánda animal unde avis. sint óuh subalterna genera. Animalis differentiae sint rationale et inrationale. tá z íst taz óbera. tíe ne sint tes níderin. i. avis. uuánda nehéin avis ne íst ándermo úngelíh án díu. dáz er rationale sí.

Quod generalissimas significationes habeant singulae voces. *Singulum eorum quae secundum nullam complexionem dicuntur. aut substantiam significat aut quantitatem. aut | qualitatem aut ad aliquid. aut 15 ubi. aut quando. aut situm. aut habitum. aut facere. aut pati.* Álliu éinluzziu uuórt. pezéichenent ételíh tírro genámdón zéeno i. uuáz iz sí. uuío míchel. uuíolíh. ze éteuuíu. uuáre. uuénne. kelégení. anahábid. túon. dólén. *Est autem substantia quidem ut figuratiter dicatur homo equus.* Substantia íst specialiter ze ságenne. ménnisco únde rós. *Quantitas*

ut bicubitum. tricubitum. zuéielnig trielnig. *Qualitas ut album. Ad aliquid ut duplum. Ubi ut in loco. Quando ut heri. Situs ut sedet iacet. Habere ut calciatus armatus. Facere vero ut secare urere. Pati ut secari uri.* Tíz sínt generalissima genera. i. tíu érchenôstin genera. tísiu sínt tiu oberôstin. tísiu sínt échert genera. tíu únder ín sínt. tíu múgin béidiu sín genera íoh species. Tísiu zéeniu stíez ér beuóre ze uíeren. Uuéliu sínt tíu uíeriu? Substantia. accidens. universale. particulare.

Quid haec singula coniuncta significant.

Singula igitur eorum quae dicta sunt. ipsa quidem secundum se in nulla
¹⁶*affirmatione dicuntur.* Tísiu díu nú genémmet | sínt. tíu ne túont túrh síh éinluzziu nehéina uéstenunga. *Horum autem ad se invicem complexione affirmatio sit.* Áber uóne ín zesámene gelégetên. uuírdet féstenunga. *Videtur enim omnis affirmatio vel falsa esse vel vera.* Álliu uéstenunga sól benôte sín. lúkkiu álde uuáriu. *Eorum autem quae secundum nullam complexionem dicuntur. neque verum quicquam. neque falsum est.* Tíu áber súnderígo gespróchen uuérdent. tíu ne sínt uuár nóh lúgi. *Ut homo album currit.* Únz hára ságeta er geméinlichu uóne állén praedicamentis. nú ságet er uóne demo éristin. dáz íst substantia. únde uóne íro skídungo.

Divisio substantiarum in primas et secundas.

Substantia autem est. quae proprie et principaliter et maxime dicitur. quae neque de subiecto praedicatur neque in subiecto est. Tíu herôsta substantia. únde díu mít méisten réhte só héizit. táz íst tíu. díu gespróchen ne uuírdet fóne demo únderen. nóh án ímo ne líget. uuánda sí íst tíu níderôsta. fóne déro die óberen substantiae gespróchen uuérdint. tie secundae
¹⁷héizint. unde sí trégit álliu accidentia. | Tánán héizet sí substantia. a sub-
 tus stando. *Ut aliqui (sic) homo vel aliqui equus.* Só éin ménnisco íst. álde éin rós. *Secundae substantiae sunt species. in quibus speciebus insunt illae substantiae. quae principaliter dicuntur. ut aliquis homo in specie quidem est in homine.*

Species sínt tie ánderin substantiae. ín díen áber éne sínt petân. tie éristin. die ánasihtígen. só éin ménnisco íst. *Hae s. species et harum specierum genera.* Tísiu species ín díen primae substantiae petân sínt. unde íro genera dáz sínt secundae substantiae. *Animal vero genus est speciei. i. hominis.* Táz íst genus in démo díu species pegríffen sínt. álso animal begríffet hominem. *Secundae ergo substantiae dicuntur. ut homo atque ani-*

mal. Homo unde animal tíu in uernúmftē sint. áne gesíht. tíu héizint mít réhte secundae substantiae. Ube primae ne uuárin secundarum ne geúuóge níoman.

Quod univoce praedicantur secundae substantiae de primis. Accidentia vero aequivoce.

Manifestum est autem ex his quae praedicta sunt. quoniam eorum quae de subiecto dicuntur. necesse est et nomen et rationem de subiecto praedicari. Nú skínet uuola uóne díen uóre geságetèn. tén námin. unde díá díffinitionem secundarum substantiarum. díe de subiecto héizint. pe nóte gespróchen uuérdin uóne primis substantiis. tíe íro subiecta sint. *Ut homo dicitur et praedicatur de aliquo subiecto homine. s. ut cicero est vel cato. Hominem namque s. communem. de aliquo praedicabis. s. individuo ut est cato.* Tú spríchist ío daz appellativum. uóne demo proprio. *Ratio quoque hominis. de aliquo homine praedicatur.* Díffinitio appellativi hominis. uuírdit ouh kespróchen fóne demo proprio homine. álso ér héizit. *Quare nomen et ratio praedicabitur. de subiecto.* Uóne díu uuírdit péidiu. íoh nómen íoh díffinitio primae substantiae kespróchen uóne secunda. únder déro námin sí stát. Sô man chít uóne cicerone. hic homo rector (rhetor) est. sô íst ér écchert kehéizen homo. Sô man áber chít cicero íst homo, sô íst ér geságet ouh uuésin homo. Fóne díu sint primae substantiae, secundis univocae. *Eorum vero quae sunt in subiecto. in plurimis quidem neque nomen de subiecto. neque ratio praedicatur.* Aber déro accidentium námo. náh állero. unde íro díffinitio. ne uuírdit níeht kespróchen fóne prima substantia. tíu íro subiectum íst. *In quibusdam vero nomen quidem nihil prohibet praedicari. rationem vero impossibile est.* Tér námo súmelihero accidentium mág iz sín. díffinitio níomer. *Ut album. i. albedo cum in subiecto sit corpore praedicatur de subiecto. Dicitur enim corpus album.* Album héizit man béidiu. íoh sélba díá uáreuua. íoh tíá sácha án déro sí íst. *Ratio vero albi nunquam de corpore praedicabitur.* Án demo sí áber íst. táz ne chít níoman uuésin táz sí íst. Fóne díu héizit táz equivocatio.

Primas substantias omnibus caeteris dare ut sint. *Cetera vero omnia. s. quae praeter primas substantias sunt. aut de subiectis eis dicuntur. i. primis substantiis. aut in subiectis eis sunt.* Al dáz tír íst áne primas substantias. táz uuírdet kespróchen uóne in. álso secundae substantiae túont. álde síu lígint án in. sô accidentia túont. *Hoc autem*

manifestum est ex his. s. exemplis quae per singula proponuntur. Táz skinet uuóla án dien exemplis, tíu dés sár súnderígo gegében uuérdent. i. súnderígo uóne secundis substantiis. únde súnderígo uóne accidentibus. *Ut animal de homine praedicatur.* Táz íst tíz éina exemplum. *Nam si de nullo aliorum hominum. nec omnino de homine.*

Ne uuúrte animal uóne catone gespróchen, sò ne uuúrte iz uóne homine gesprochen. *Rursus color in corpore est. Ergo et in aliquo corpore.* Táz íst taz ándera exemplum. *Nam si non in aliquo singulorum nec omnino in corpore.* Ne uuáre diu uareuua án éinluzzemo dinge, sò diu súnna íst, sò ne uuáre sí án nehéinemo dinge, *Quare alia omnia aut de subiectis principalibus substantiis dicuntur. aut in subiectis eis sunt.* Ál dáz tir íst áne dia primas substantias, táz uuírdit kespróchen uóne ín. álde ligít án ín. únde ²⁰ ín ín. *Non ergo existentibus | substantiis. s. primis. impossibile est esse aliquid aliorum.*

Áne sie ne mág ánderis níeht sín. Omnia enim alia aut de subiectis eis dicuntur. aut in subiectis eis sunt. Ál daz ánder. hábit námin uóne ín. álde sízzet án ín. Úbe primae substantiae ne uuárin. secundae ne uuárin. accidentia ne uuárin. Sie sínt úndertán secundis substantiis. íro námin trá-gendo. únde úndertán accidentibus síu sélben trá-gendo.

De differentia secundarum substantiarum. *Secundarum vero substantiarum. magis substantia est species quam genus.* Species íst hartor substantia tánne genus. *Propinquior est enim primae substantiae.* Táz íst uóne díu, uuánda iz náhor stát tero érchenóstún substantiae. *Si enim primam substantiam quid sit quis assignet. evidentius et convenientius assignabit. speciem proferens quam genus.* Úbe díz éinluzza díng ídman zéigòt. tér zéigòt iz páz mít specie tánne mít genere. *Ut quemdam hominem assignando manifestius assignabis hominem assignando quam animal.* Álso du catonem báz zéigòst. hominem némmindo, tánne animal. *Illud quidem proprium magis alieuius est hominis. hoc autem communius.* Éniu zéiga. i. homo. tíu íst catonis. Tísiu i. animal, tíu íst hominis. *Et cum aliquam arborem reddideris. manifestius assignabis cum arborem assignabis quam arbustum.* Zéigòst tú uuáz éin réba sí. táz tíost tú báz póum chédendo. tánne dáz ín érdo stát. An érdo stát óuh chrút. ²¹ unde spréid. *Amplius Fernim nóh mër. Primae substantiae propterea quod aliis omnibus subiacent. et alia omnia de his omnibus praedicentur.*

aut in eis sunt. idcirco maximae substantiae dicuntur. Primae substantiae héizint mit méisten réhte substantiae. fóne diu dáz sie állero dingo stóllin sínt. únde álliu ding kespróchen uuérdint fóne ín. só secundae substantiae tuónt. álde án ín sínt. só accidentia sínt. *Sicut autem principales substantiae ad alia omnia se habent. sic et species ad genus se habet.*

Subiacet enim species generi. Species lígit únder genere. álso prima substantia únder ín. béidén lígit. únde nóh tánne sub accidentibus. *Genera namque de speciebus praedicantur. species autem de generibus non convertuntur.* Animal spríchit man uóne homine. Homo ne uuérdit kespróchen uóne animali. *Quare et ex his species est magis genere proxima substantiae.* Tánnan skinet oúh. táz homo náhor stát primae substantiae i. catoni dánne animal. *Ipsarum vero specierum. quaecunque non sunt genera. nihil magis alia ab alia substantia est.* Téro specierum diu genera ne sínt. i. tíu ében náh stánt primae substantiae. téro nehéin ne íst mér substantia. dánne dáz ánder. *Nihil enim familiarius assignabis de aliquo homine hominem assignando. quam de aliquo equo equum.* Tú ne spríchist níeht quíssór hominem uóne catone. dánne rós | uóne rhebo. *Similiter autem et principalium substantiarum. nihil magis alterum altero substantia est.* Téro éinluzzon substantiarum ne íst oúh nehéin hártor substantia. dánne diu ánderiu. *Nihil enim magis aliquis homo substantia est. quam aliquis bos.* Cato ne íst níeht hártor substantia. dánne sín óhso. *Merito ergo post principales substantias. solae aliorum omnium dicuntur species et genera secundae substantiae.* Mít réhte héizent species et genera ándere substantiae. náh tien éristén. álles tés man genémmen mág áne sie. i. áne die éristen. s. uuánda accidentia ne múgin héizen substantiae. *Solae enim hae indicant principalem substantiam eorum quae praedicantur.* Síe éinen zéigont primam substantiam. s. áne diu accidentia.

Aliquem enim hominem si quis assignaverit quidem. speciem quidem quam genus assignando familiarius monstrabit. et manifestius faciet hominem assignando quam animal. Catonem zéigot man báz mit homine dánne mit animali. i. páz mit specie. dánne mit genere. *Aliorum vero quicquid assignaverit quilibet. assignabit extraneae.* So uuáz íoman ánderis spríchit fóne catone. dáz túot ir missenémendo. *Velut album aut currit. aut quodcumque talium reddens.* Álso dér missenimet. tér ín héizet album álde currit. álde íeht témo gelíchis. *Ergo merito hae solae substantiae dicuntur.*

23 Pedíu héizent | écchert tie substantiae. die primae sint alde secundae. *Amplius. Primae substantiae propterea quod aliis omnibus subiacent. idcirco propriae substantiae dicuntur.* Quibus omnibus? Secundis substantiis et accidentibus. Secundae substantiae ligint óuh únder dien accidentibus. uuánda primae únder ín ligint. Úbe cato únde cicero. únder ín ne lágín. nóh homo ne láge. Ne trúegín sie siu. só ne trúege sie homo. Ne trúege siu homo. unde ánderiu species. só equus íst unde bos. nóh animal ne trúege siu. Secundis chúmit iz uóne primis.

Náh primis tie siu ze uórderóst trágent. tragent siu óuh secundae in secundo loco. Pedíu sint ío primae. úndertán ze érist. Únde sélbén dien únder tánen secundis. sint primae úndertan. Fóne díu chídít ér nú uóne ín. propriae dicuntur substantiae. peuóre chád ér maximae dicuntur substantiae i. uuánda sie trágent. únde sint únder trágentén. pedíu íst ín dér námo éigen. táz sie substantiae héizent. *Sicut autem primae substantiae ad alia omnia se habent i. ad accidentia. ita species et genera principalium substantiarum ad reliqua omnia se habent.* s. iterum ad accidentia. Álso primae substantiae stánt únder accidentibus. so stánt óuh secundae. *De his enim i. primis et secundis reliqua omnia praedicantur.* s. iterum accidentia. Uuánnán máhtín qualia únde quanta gespróchen uuérden áne uóne ín. Ideo sequitur. *Aliquem enim hominem dicis grammaticum esse.* 24 *ergo et hominem et animal grammaticum dicis.* Aristarchum chí|dis tú uuésin grammaticum. só túost tú óuh hominem únde animal. Táz íst quale. Íst óuh aristarchus bipedalis táz íst quantum. só íst óuh homo bipedalis. unde animal bipedale. *Similiter autem et in aliis.* s. qualibus et quantis.

Quod commune sit substantiis. in subiecto non esse.

Commune est autem omni substantia in subiecto non esse.

Állén substantiis íst keméine. ne uuésin án demo únderin. s. uuánda sie accidentia ne sint. *Prima enim substantia nec de subiecto dicitur. nec in subiecto est.* Tiu níderósta substantia ne habit únder íro ándera. fóne déro sí uuérde gespróchen. nóh sí ne lígit án ánderro. *Constat vero etiam sic quidem. quia nulla secundarum substantiarum est in subiecto.* Tánnán skínet táz nehéin secunda in subiecto ne lígit. s. uuánda prima ne lígit. *Et enim homo de subiecto quidem aliquo homine dicitur. in subiecto nullo est.* Táz éina hábit homo áne daz ánder. kespróchen uuírdit ér fóne demo únderin. áber

án imo ne íst ér. *Neque enim homo est in aliquo homine.* Nón homo neíst án cicerone. Ér íst sélber homo. *Similiter autem et animal de subiecto quidem dicitur aliquo homine non est autem animal in aliquo homine.* Animal hábit óuh táz éina. Íz uuírdit kespróchen uóne cicerone. íz neíst áber án imo. Cicero trégit íro námin ér ne trégit síe sélben. Síu uuérdent fone imo praedicati náls por|tati. Amplius. Ferním ío nóh. s. 25 uuío substantiae geskéiden sín. uóne díen díu in subiecto sint.

Eorum quae sunt in subiecto, nomen quidem de subiecto aliquotiens nihil prohibet praedicari, rationem vero impossibile est. Secundarum vero substantiarum de subiectis ratio praedicatur et nomen. Téro námo. díu in subiecto sint. i. accidentium. mág uuóla uuílon gegében uuérden demo subiecto. só album tuót álbo. diffinitio níomer. Áber dér námo. únde díu diffinitio secundarum substantiarum tíe dóh kelih sint témo in subiecto. tíu uuérdint pédíu gegében íro subiecto. i. primae substantiae. *Rationem vero hominis et animalis de aliquo homine praedicabit.* Diffinitionem hominis únde animalis spríchist tú uóne cicerone. Sensatum corpus. íst íro állero diffinitio.

Quare non erit substantia eorum quae sunt in subiecto. Sensus est. Prima substantia díu neíst in subiecto. nóh kelih temo in subiecto. Tóh áber secunda hábe geméine subiectum mít accidentibus tíu der héizint in subiecto. únde ímo dár ána gelih sí. sí neíst tóh níeht in subiecto. Pedíu neíst nehéin substantia in subiecto. Tísa réda túot ér nú súochendo proprium substantiae. Állero díngolíh pechnáet man ío uóne sínemo proprio. Ér hábití iz nú uuíndin. úbe iz fúrder ne rúhti. Ideo sequitur.

Quod non soli sit substantiae, in subiecto non esse.

Non est autem hoc substantiae proprium, sed et differentiae, illud est quod in subiecto non est. Táz ne mág níeht éigin sín substantiae, dáz sí án demo únderín neíst. uuánda iz óuh íst differentiae. *Bipes enim et gressibile de subiecto quidem dicitur homine, in subiecto autem nullo est.* Fóne homine uuírdit, kespróchen ío uuederiu differentia. bipes íoh gressibile. Íro námin trégit ér. sín sélbún ne trégit ér. Fóne demo sí uuírdit kespróchen. án demo neíst sí. *Non enim in homine est bipes neque gressibile.* Án homine neíst bipes nóh gressibile, ér íst iz sélbo. *Ratio quoque differentiae de eo dicitur, de quo ipsa differentia praedicatur.* Fóne demo sí gespróchen uuírdit, fóne demo uuírdit óuh íro diffinitio gespróchen. *Ve-*

lut si gressibile de homine dicatur. et ratio gressibilis de homine praedicatur.

Uuirdit tér námo differentiae gesprochen uóne homine. i. gressibile. sô uuirdit óuh íro diffinitio gesprochen uóne imo. Gressibilis diffinitio íst. quod per terram pedibus ambulat. Táz íst homo. Ideo sequitur. *Est enim homo gressibilis.*

Non nos vero conturbent substantiarum partes. quae ita sunt in toto quasi in aliquo subiecto. ne forte cogamur aliquando confiteri. eas non esse substantias. Únsih ne súlin triegia. téil án állemo stándiu. sámó so síu accidentia sín. nals substantiae. Uuárin sie accidentia. sô ne uuárin sie partes tero substantiae. Hóubit únde hénde sint tes lichámin téil. sô sint óuh éste des póumis. uuénde des húses. pediu sint kelicho substantiae partes unde totum. *Non enim sic dicebantur esse ea quae sunt in subiecto. ut quasi partes essent.* Accidentia ne chád níoman uuésin partes subiecti.

Item quid non sit soli substantiae sed et differentiae.

Inest autem substantiis et differentiis ab his omnia univoce praedicari. Substantiis. s. secundis únde differentiis íst keméine. uóne íro subiectis kesprochen uuérdin univoce. *Omnia enim quae ab his praedicata sunt aut de individuis praedicantur aut de speciebus.* Ál dáz tú uóne ín chíst. táz chíst tú fóné íro únderén. *A prima namque substantia nulla praedicatio est. De nullo enim subiecto dicitur.* Cato ne hábit únder ímo nehéin subiectum. fóné démo ér múge gesprochen uuérdin. *Secundarum vero substantiarum species quidem de individuo praedicatur.* Fóné ímo uuirdit homo gesprochen. *Genus autem de specie et de individuo.* Animal uóne béidén íoh homine íoh catone. *Similiter autem et differentiae de speciebus et de individuis praedicantur.* Gressibile chít man óuh fóné béidén. íoh homine íoh catone. Táz íst tíu éina praedicatio. i. nominis. *Rationem quoque suscipiunt primae substantiae specierum et generum. et species generis.* Cato dér ze únderóst lígit. hábit diffinitionem | déro óberón. i. hominis et animalis. Uuánda ér íst substantia animata sensibilis. Sô hábit óuh homo animalis. táz íst tíu sélba. Tia dù chíst fóné démo óberin. dia chíst tú uóne demo únderin. *Similiter autem et differentiarum rationem suscipiunt species et individua.* Homo únde cato díu sint táz. quod pedibus per terram potest ambulare. Táz íst diffinitio gressibilis. Táz íst tíu gemácha praedicatio. i. diffinitionis. *Univoca autem erunt quorum et nomen commune est et*

ratio. Tiu sint ho univoca diu béidiu geméine hábint. nomen ióh ratio-
nem. i. diffinitionem. *Quare omnia quae a differentiis sunt et substan-*
tiiis univoce praedicantur. Fóne diu uuízist. so uuáz man chíd uóne sub-
stantiis secundis. unde differentiis. táz uuésin geméine. ún unde íro sub-
iectis. Uuízist. oúh differentiam sámint uuésin. substantiam ióh accidens.
unde ne uuéder dúrh síh.

Item quod inest substantiae. sed non omni.

Omnis autem substantia videtur hoc aliquid significare. Mánne dúnchit ío
substantia éin dínz bezéichenen. *Et in primis quidem substantiis indubitale*
et verum est. quoniam aliquid hoc significat. Individuum enim et unum est
numero quod significat.

Án catone unde án cicérone. íst iz quíssó uuár. dáz sí éin bezéichenet.
Író iouuéderis námo bezéichenet éin éinlúzze dínz unde únspaltig. *In se-*
condis substantiis videtur quidem similiter | appellationis figura hoc aliquid
significare. quando quis dixerit hominem vel animal. non tam verum est.
sed quale aliquid significat. Án homine unde animali mág mánne dúnchin.
uóne idéro gelíchi dés éinlúzzen námin. táz síu bezéichenén éinlúzze dínz.
taz ne íst uuár níeht. síu bezeichnenint mér uuífolih dínz.

Neque enim unum est quod subiectum est. s. secundae substantiae. quem ad
modum prima substantia. s. unum est. sed de pluribus homo dicitur et
animal. táz ne íst éinlúzze níeht. só cato íst. Tiu communio. dáz íst quali-
tas. *Non autem simpliciter qualitatem significat. s. secunda substantia.*
quem ad modum album.

Nihil enim aliud significat album. quam qualitatem. Homo unde animal
ne bezéichenent níeht. so bárlichó uuíolíchi. só uuízí túot. Uuízí ne be-
zéichenét níeht. áne uuíolíchi.

Genus autem et species circa substantiam
qualitatem determinant. Homo unde animal sézzent író qualitatem úmbe dia
substantiam. i. úmbesézzent. unde úmberingint mite dia substantiam. *Quale*
enim. s. hominis et animalis. quandam substantiam significat. Író uuíolíchi
bezéichenit substantiam. s. tiu án íro subiectis íst. Sí ne íst níeht só getán só
diu bára. diu lígit án de ro substantiae. dísiu úmbe gát sía. So getán qualitas.
héizit substantialis qualitas. *Plus autem in genere quam in specie determi-*
natio fit. Dicens enim animal plus complectitur quam hominem. Mít animali
uuírdit uuítór gemárchót. fánne mít homine. Tiu márchó gát úmbe álliu
lébéndiu. únz tára ne márchót homo níeht. Éniu communio íst méra dánne.

dísiu. Nónh neíst ío níeht fúnden proprium substantiae. Pedíu súochet ér iz ío nóh.

Item quod inest omni substantiae. non autem soli. *Inest autem substantiis. et nihil illis esse contrarium. Primae enim substantiae quid erit contrarium? Ut alicui homini nihil est contrarium. At vero nec homini nec animali nihil est contrarium. Állén substantiis íst keméine uuésin áne uuíderuuártin. Uuáz mág catóni sín uuíderuuártig. únde homini únde animalí? Tíu héizint contraria. tíu uóne éinemo úrsprínge chómeniu. í. uóne éinemo genere. állero dingo úngelichesten sint. unde uérristin. únde éin ánderiu tilegont. Álso lib únde tód. téro genus ad aliquid íst únde uuíz únde suarz. téro genus qualitas íst. Tíu ne múgin sámint sín. uuánda íro natúra uuíderuuártig íst. Sólih ne íst substantia níeht. *Non est autem hoc substantiae proprium. sed etiam multorum aliorum ut quantitatís. Tíz ne íst ío nóh níeht úreíche substantiae. íz íst ouh quantitatís únde ánderro dingo. Bicubito enim nihil est contrarium. At vero nec decem. nec alicui**

31 *talium.* Táz zuéio élnón láng álde breit | íst. álde dríero. álde uíero. uuáz mág témo uuídere sín? Áldé sélbero zálo. so zeéniu íst. únde zuéinzig? *Nisi quis forte multa paucis dicat esse contraria. Vel magnum paruo. Éteuuer ne stríte. manígiu den únmánigén. mícheliu den húzzelén uuíderuuálón. Táz sí so uuíð iz sí. Determinatorum vero nullum nulli est contrarium.* Téro guíssotón neíst ío nehéin ándermo uuíderuuártig. Úmbe díe úngeuuíssóten mág man stríten. tíu níeht úreíchís ne sint quantitatís. tíu échert quantitatís sint. tíu ne mág níoman gezíhen dero uuíderuuártigi.

Item quod inest non soli. *Videtur autem substantia non suscipere magis et minus. Substantia ne mág mēr noh mínnera sín dáz sí íst. s. zéinemo mále. dánne ze ándermo. Dico autem hoc. non quia substantia non est a substantia magis et minus. Hoc autem dictum est quia est. Íh ne uerságo níeht. éin substantia ne sí hártór substantia dánne ánderiu. Uuánda íh tés keiégen hábo. s. só prima íst. hártór dánne secunda. Sed quoniam unaquaeque substantia hoc ipsum quod est. non dicitur maius et minus. Súnder dáz éin substantia dáz sí íst zéinemo mále. dáz mēr ne íst. dánne ze ándermo. Ut est haec substantia homo. Álso cato íst. *Non est magis et minus homo. neque ipse. neque alter ab altero.* Ér ne uuírdit níomer mēr ménnisko álde mínnera. Nónh ér ímo sélbemo. nóh*

32 ánderér | ímo. Cicero ne uuírdit níomer mēr nóh mínnera homo álde

substantia. dānne cato. *Non enim est alter altero magis homo. sicut album altero magis album et bonum alterum altero magis bonum.* Sô uuiz ándermo. uuizera uuirdit. únde gúot ándermo bézzera uuirdit. sô ne uuirdit níomer ménnisko. ándermo hártòr ménnisko. *Sed et ipsum a se magis et minus dicitur. Ut corpus cum album sit. magis album esse dicitur quam prius. Et cum calidum sit. magis et minus calidum dicitur.* Íóh uuiz sélbiz uuirdit mér únde mín. Álso uuiz túoh uuizera uuirdit. tánne iz ér uuáre. Únde uuárm uuazer uuármera uuirdit. íóh chálter uuirdit. tánne iz ér uuáre. *Substantia vero non dicitur. s. se ipsa magis et minus.* Substantia ne lidit tés níeht. taz sí uuérde mér alde mín. dānne si ér uuás. *Neque enim homo magis nunc homo quam prius dicitur. Neque aliorum quicquam quae substantiae sunt.* Mennisko ne héizit ío nú níeht mér ménnisko. dānne ér. Nóh téro díngo nehéin. die substantiae sint. *Quapropter non recipiet substantia magis et minus.* Pedíu ne mág substantia mér uuérden alde mín dáz sí ist. Nóh circulus ne mág nóh duplum. nóh triangulum. unde ánderé quāntitatés. Tes hábit aristoteles fersuíget uuánda iz álechúnd ist. Fóné díu uuirdit ío noh ze súochenne proprium substantiae. *Item quod omni et soli.*

Maxime autem substantiae proprium videtur esse quod cum idem et unum numero sit contrariorum susceptivum est. Taz quíssista súnderzéichen substantiae íst taz. taz sí éin uuésintiu. zuéi án síh némen mág uuíderuuártígiu. *Et in aliis quidem quaecunque non sunt substantiae. non habebit quis quid proferat. quod cum unum sit numero susceptibile contrariorum est.* Án díen accidentibus ne mág níoman dáz eruáren. dáz éin uuésende zuéi án síh néme uuíderuuártígiu. *Velut colorum quod est idem et unum numero. non erit album et nigrum. Neque eadem actio et una numero. erit prava et studiosa.* Álso éin uáreuua ne mág uuésin uuiz unde suárz. Nóh éin tát. kúot unde úbel. *Similiter autem et in aliis quae non sunt substantiae.* Álso íst iz án díen ánderen accidentibus. *Substantia vero cum unum et idem sit numero. capax contrariorum est.* Substantia éiniu. mág trágen zuéi uuíderuuártígiu. *Ut quidam homo. cum unus atque idem numero sit. aliquando quidem fit niger. aliquando albus. et calidus et frigidus. pravus et studiosus.* Álso cato uuésin mág ze érist uuiz. unde dára nāh suárz. unde uuílón uuárm. unde uuílón cháld. uuílón réht uuílón únreht. *In aliis autem nullis aliquid tale videtur.* Án díen accidentibus ne uíndest tu níeht sóles.

Non sic orationem et opinionem contrariis mutari sicut substantiam.
 34 *Nisi forte quis obponat orationem et opinionem esse huiusmodi.* | Mán ne
 chéde réda. únde uuán. só getán uuésin. *Eadem enim oratio et eadem
 opinio. verum et falsum esse videtur.* Uuánda éina réda. únde éinen uuán.
 uíndet man béidiu uuésin. uuár ióh lúgi. *Keluti si vera sit oratio sedere
 quendam. surgente eo falsum erit.* Álso dánne geskíhet. úbe uuár íst ze
 spréchenne. dáz éin mán sízze. únde iz sár lúgi íst. só ér úf stát. *Simi-
 liter autem et de opinione.* Úmbe den uuán só sámó. *Si quis enim vere
 opinari. vel placere sibi putet sedere aliquem. surgente eo falsa videtur ei
 idem habenti de eo placitum.* Só uuér uuánin uuíle dánne iz uuár íst. táz
 éin mán sízze. stát ér úf. uuánit ér is tánne nóh. so tríugit ún den uuán.
Sed etsi quis hoc suscipiat. sed tamen modo differt. Uuúle óuh táz íoman
 só uernémen. únde uuére gelih háben. só ne gát iz tóh níeht kelicho.
*Nam ea quae in substantiis sunt ipsa motata susceptibilia sunt contrariorum.
 Frigidum enim de calido factum. motatum est. Alterum enim factum est.
 Et nigrum ex albo. et studiosum ex pravo. s. motatum est. et alterum fa-
 ctum est. Similiter et in alijs. s. substantiis unum quid motationem suscipiens
 est susceptibile contrariorum.* Só die substantiae síh uuéhselónt. só nément
 síe án síh. álde ín síh contraria. Cháltiu sácha uuárm uuórteniu. hábit
 35 síh keuuéhselót. únde íst uuórten. ánderiu. Únde suárz | sácha uuíz uuór-
 teniu. hábit síh ál geuuéhselót. Só uérit iz úmbe éina ío uuélea substan-
 tiam. dáz sí síh uuéhselondo. ínfáhét contraria. *Oratio autem et placi-
 tum. ipsa quidem immobilia omnino perseverant.* Áber réda únde uuílle ne
 túont níeht só. Síu stánt únuéruuéhselót sélbin. Uuár únde lúgi. ne uueh-
 selónt síh níeht. só uuíz únde suárz tónt (sic) tia substantiam. *Cum res
 movetur contrarium circa eam fit. Oratio namque permanet eadem eo quod
 sedeat aliquis.* Só der sízzendo úf stát. só skínet án ímo. der uuéhsil. dóh
 tíu réda úngeuuéhselót sí. tíu dir chít. dáz er sízze. *Cum vero res mota
 sit. aliquando falsa fit. s. oratio.* Úbe man sízzet. álde stát. únde síh só
 uuéhselót. só uuírdit sí úngeuuéhselótru. uuár álde lúgi. *Similiter autem
 et in placito.* Só uérit iz óuh án demo uuáne. *Quapropter modo solius
 proprium substantiae est. eo hoc est id quod secundum suam motationem ca-
 pabilis sit contrariorum.* Pediu íst iz échert éinero déro substantiae. dáz
 sí síh uuéhselóndo. ínfáhen mág zuei contraria.

Orationem et opinionem contrarietatis non esse susceptibilem. Si quis autem etiam haec recipiat: placitum et orationem dicens susceptibilia esse contrariorum. non est verum hoc. Úbe iz óuh íoman só háben uuile. daz oratio unde placitum. i. opinio. án síh | némen contraria. dóh siu síh³⁶ ne uuéhselöen. taz ne íst ío uuár níeht. *Oratio namque et placitum non in eo quod ipsa aliquid recipiant. contrariorum susceptibilia esse dicuntur. sed eo quod circa alterum aliqua passio facta sit.* Uuán unde réda. dóh man síu héize contraria. daz neíst ío bediu níeht taz síu in síh íeht kenémen múgin. núbe uóne díu. daz díu substantia éteuuáz lídit s. uuíderuuartígis. *Nam in eo quod res est aut non est in eo etiam oratio vera vel falsa dicitur. non in eo quod ipsa capabilis sit contrariorum.* Also ío díu subst. íst. also uuírdit tíu réda uuáriu álde lúkkiu. só ne lídet ío sélbiu níeht. *Simpliciter autem a nullo. s. contrariorum. neque oratio neque placitum. Quapropter non erunt susceptibilia contrariorum cum nulla in eis passio facta sit.* Túrh síh ne ínfíndit níemer uuán unde réda. déro uuíderuuártigón. Fóne díu skínet. daz síu íro níeht ínfáhen ne múgin. noh líden ne múgin. *Verum substantia in eo quod ipsa contraria recipiat. in hoc susceptibilis contrariorum esse dicitur.* Áber substantia díu síu i. contraria nímit án síh. tíu hábit tén námen mít réhte. *Languorem enim et sanitatem suscipit. et candorem et nigredinem. Et unum quid talium ipsa suscipiendo. contrariorum susceptibilis esse dicitur.* Sí uuírdit síeho (sic) unde gesúnt. uuíz unde suárz. Únde déro ío ételih án síh láden|de. héizit sí mít réhte. díu ánanémiga déro³⁷ contrariorum. *Quare erit proprium substantiae quod cum idem et unum numero sit. secundum suam notationem. contrariorum est susceptibilis.* Fóne díu íst taz úreiche substantiae. daz sí síh uuéhselönde. contraria ínfáhen mág. *De substantia quidem haec dicta sunt.*

Explicit de substantia.

Uuío mág man díutin substantiam unde accidens? Súmelíche chédint substantiam. daz ter íst. accidens daz ter míte íst. Súmelíche chédint substantiam uóne uuésinne uuíst. accidens míteuuíst. Súmelíche chédint substantiam éht. quod intelligitur íeht. i. aliquid. accidens mít éhte. Videtur autem esse compositum. íeht et eius negatio níeht. quod íntegre dicitur éin éht. unde nehéin éht. Sicut et corrupte dicitur íouuíht. et eius negatio níouuíht. De omni namque re uuíht dicitur. Interrogamus

enim dicentes íst tár íouuíht? quasi diceremus íst tár éinuuíht i. aliquid. Respondemus quoque níouuíht. i. nehéin uuíht. Unum ergo significant íouuíht únde íeht. et item níouuíht únde níeht. De homine quoque dicitur úbil uuíht. pôse uuíht. Ergo. uuíht. éht. íeht. uuíst. taz íst. substantiam significant. Convenientius tamen videtur substantiam et accidens dicere. uuíst. únde míte uuíst. Quid autem genus et species? Dicam si³⁸ placet genus taz keméina. species taz súnderíga. In historicis | lectionibus solemus interpretari genus chúnne unde sláhta. speciem bílde unde skóni. únde ánasiht. Facile autem intellegitur generalissimum genus tantum genus esse. et specialissimam speciem tantum speciem esse. genus autem subalternum utrumque esse genus et speciem. Idcirco dicamus genus generalissimum. állero generum érchenôsta. et speciem specialissimam állero specierum érchenôsta. subalternum vero genus éin genus únder ándermo. Transire quoque possumus. in legendo. eorum interpretationem quorum patet intellectus et significatio. Maxime si eorum est laboriosa interpretatio. Sicut et latini angelos. et archangelos. cherubim. et seraphim. patriarchas. et prophetas. quae greca nomina sunt. in usu habent. Nec eorum alibi quam in expositionibus interpretationes leguntur. Transire úberhéuen. In usu habent prúhent.

Incipit de quantitate.

Prima divisio.

Quantitatis aliud quidem est continuum. aliud discretum. Súmélíche quantitates hábent síh zesámíne. súmelíche sínt únderskéidin.

Secunda divisio.

Et aliud quidem constat ex suis partibus. habentibus positionem ad se invicem. aliud autem ex non habentibus positionem. Únde súmelíche bestánt fóne íro stúccin. éin ánderén éteuuio lígendén. súmelíche fóne únligendén.

Quae in prima divisione sint discreta et continua.

³⁹ *Est autem discreta quantitas ut numerus et oratio. Continuum vero linea snperficies corpus. Amplius autem praeter haec. tempus et locus.* Tíu únderskeidena quantitas. taz íst zála únde réda. Tíu síh zesámíne hábet. taz íst ter réiz. únde díu óbeslíhtí. únde díu héui. Únde nóh tánne áne díu zít. únde stát.

Ratio de discretis.

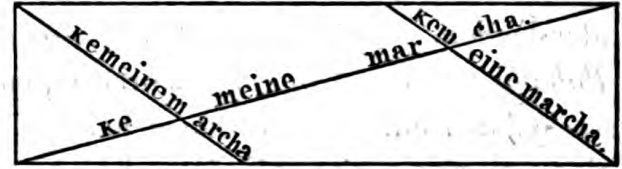
Partium etenim numeri nullus est communis terminus ad quem copules particulas eius. Tíu téil dero zálo. ne hábint nehéina geméina márchá. tíu síu zesámíne héfte. *Ut quinque et quinque. si est ad decem particula.* Also finíu. úndé áber finíu. zesámíne ne háftént. úbe díu téil zèniu máchónt i. úbe denarius tarúz uuírdit. *Ad nullum communem terminum copulat.* i. copulantur. *quinque et quinque sed semper discreta et separata sunt.* Nehéin geméine márchá ne héftit zesámíne finíu úndé áber finíu. síu sínt íomer geskéiden. *Quare numerus discretorum est.* Fóne díu íst ío numerus únderskéidin. *Similiter autem et oratio discretorum est.* Oratio íst óuh únderskéiden. *Quia et quantitas est oratio. manifestum est. Mensuratur syllaba brevis (sic) et longa.* Táz oratio quantitas íst. dáz skínet án dero mázo dero syllabarum. díá man lánge héizet únde chúrze. s. uuánda lánge únde chúrze quantitates sínt. táz fóne díen bestát. táz íst óuh quantitas. *Dico autem cum voce orationem prolatum.* Íh méino | díá gespróchenun oratio-⁴⁰ nem. s. Ne mísse uáh níeht án demo uuórte. Uuanda logos pezeichenit apud grecos pèdiu. rationem íoh orationem. Also óuh túot réda in díutiscun. *Ad nullum enim communem terminum particulae eius copulantur.* Partes orationis ne bíndit nehéin geméine márchunga zesámíne. *Non enim communis terminus est. ad quem syllabae copulantur. sed unaquaeque diuisa est. ipsa secundum se ipsam.* Tú ne uíndest nehéina márchá geméina tíu zesámíne héfte díe syllabas tíe partes orationis sínt. Síe sínt álle geskéidin ío uuéliu stát túrh síh.

Ratio de continuis.

Linea vero continuum est. Potest enim sumere communem terminum. ad quem particulae eius copulentur. i. punctum. Ter réiz hábit síh áber zesámíne. uuánda ér mág úndirstúpfít uuérdin. úndér stúpf íst tánne geméine márchá des zéseuuin téilis únde des uuínsterin in hunc modum
sinistra pars dextera pars.

Uuírdit ter réiz ferzorn in míttemin. sô sínt tánne uuórtin zuéne réiza úzer éinemo. sô sínt óuh fóne díu uuórtin zuéne órtstúpfá dero réizo. úzer démo éinen stúpfé. dér beuóre uuás keméine. ————
 in hunc modum. Stúpf ne íst nehéin téil des réizis. ér íst échirt órt únde márchá. Mít temo stúpfé solst tú ío zeigón díe téila des réizis. uuíle dú den hálbín. uuíle dú den dríttén. uuíle | dú den uíerden. Áne stúpf ne⁴¹

máht tú. Ter réiz hábit léngi áne bréiti. stúpf ne hábit ne uuéder. Ten réiz máht tu getéilen mît témo stúpfe. áber sélbin den stúpf. ne máht tú getéilen. Fóne díu neíst nehéin díng in quantitate. chléniera stúpfe. et nec quantitas. sed initium et terminus quantitatis. *Et superficies lineam s. potest sumere communem terminum. Plani namque particulae ad quendam communem terminum copulantur.* Tiu uéldslíhtí mág únder márchôt uuérdin mît temo réize. uuánda íro téil hábint síh ío benôte zesámíne. án ételichero geméinero márcho. tíu geméina márcha íst ter réiz. Sò daz uéld únderrízen uuírdit. sò íst íogelíh réiz keméine márcha. dero stúccho díu dár in ében lígent. in hunc modum. Fáld óuh taz túoh in zuéi. so dúrhkát ter uáld in réizis uuís alla dia bréiti des túochis. únde íst geméine marcha

péidero déro téilo. díu dár in ében sínt. Uuíle dù íz án déro stéte in zuéi scrótin. sò sínt sár uuórtin zuéi túoh úzer éinemo. únde uzer éinero slíhtí zúo (sic). unde sínt uuórtin zuéne durhkánga. úzer démo éinemo. dé
42 dár beuore uuas. Die síhet (sic) | man dánne án díen scrótin. in hunc modum

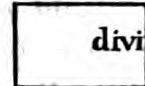
plicatus

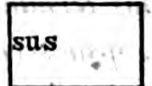
extensus

dīvi

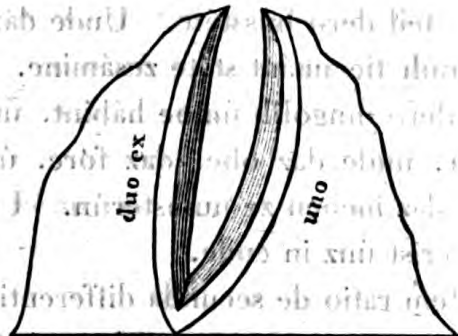
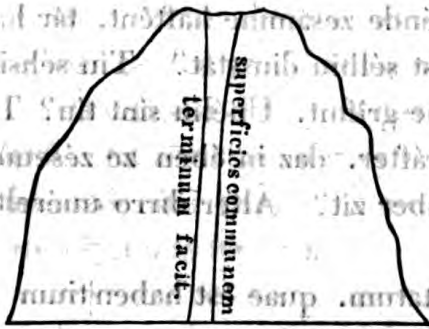
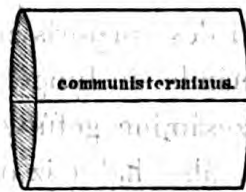

sus

Slíhtí hábit ío léngi sámint téro bréiti. íro márcha hábit léngi áne bréiti dáz íst ter réiz. tér márchôt sia in míttemin. dér órtôt sia óuh an díen énden. túrh taz ne íst er nehéin téil déro slíhtí. *Similiter autem et in corpore poteris sumere communem terminum lineam aut superficiem. quae corporis particulas copulet.* Álsò máht tú óuh án dero héui némin ze geméinero márcho dén réiz. alde dia slíhtí. tíu zesámíne héfte dár in ébin lígendíu téil déro heui. Héui dáz íst tíu dícchí sámint tero bréiti. álsò dú síhest án éinemo stéine. álde án éinemo blóche. Fíndest tú dehéina ídun (sic) in réizis uuís káenda. án demo hólze. álde án demo stéine. tíu íst keméin mérche. dero in ébin lígendón téilo. Spáلت síh án dero ídun (sic) dero (sic) stéin in zuéi. álde dáz hólz. so séhén uuír zuéne dúrhkánga in réizis uuís ze uórnahtígemmo spálte. die beuore uuáren éin durhkáng. únde éin réiz. Únde ane dáz. séhén uuír zuéi níuuíu superficies. tíu álsò bréítit sínt. sò

dích daz corpus uuás. Uuánda man díu níuuin superficies fóre ne sáh. pedíu skínet táz tiz corpus peuóre continuum uuás. Uuío uuír|dit áber⁴³ superficies keméin mérche? Táz túot iz. úbe dú uíndest áber án stéine. álde án hólze. strímen gáende in strázo uuís. tíe héizent superficies. uuánda dár bréiti sámint téro léngi íst. Tíe strímen. unde die strázá. sínt óuh sár únder mérche déro in ében lígendòn téilo. Uuír séhén ófto ába óbenahtígemo béрге nídergán strázá. dár sléipfa álde uuég íst. Uuír séhén uuíza stráza uuóla bréita án demo hímile. quae lacteus circulus dicitur. dáz sínt ál úndermérche geméiniu. déro in ében lígendòn téilo. des hímelis íóh tero érdo. Úbe án míttèn díen strímòn. únde díen strázòn. der bérg scríndet. álde holz. álde stéin. sò sínt zuéi corpora uuórtin úzer éinemo. únde úzer éinero strázo zúo (sic). díe danne skínet án díen brúchin. in hunc modum.

Únde áber áne dáz pegínnent skínen zuéi níuuiu superficies. tíu man beuóre⁴⁴ ne sáh. tò iz ein corpus uuás. Uuile dú chédín dáz keskíhet an substantia. náls in quantitate. sò uerním dáz uuóla. tár síh tíu corpora teílnt. táz síh tár teílnt íro quantitates. réiz. únde slíhtí. únde héui. Únde uerním óuh nóh mér. Úbe díu corpora sò stárh sínt. táz síu uuíchen ne múgen. eruuéget man íro énin (sic) téil. sò uuágònt álliu íro téil. álsó éin stéin túot. álde éin chórn. Tánnán skínet ío dáz íro quantitates continuae sínt. Úbe iz áber íst éin húfo stéino. álde éin mútte chórnis. íro uuágòt íro éin. turh

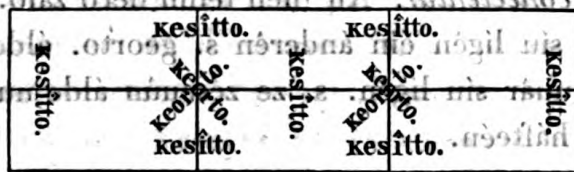
táz ne uuágônt síu álliu. Tár skínet táz síu únde iro quantitates únder-
 skéiden sínt. *Est autem talium. et tempus et locus.* Sólih íst óuh zít. unde
 stát. i. continua sunt. *Praesens enim tempus copulatur. et ad praeteritum*
et ad futurum. Táz kágenuuerta zít. háftèt zû démo feruärenên (sic) únde
 demo chúmftigin. Únde íst keméin mérche iro zuéio. íst ûzláz praeteriti
 anauáng futuri. *Rursus locus continuorum est.* Stát íst óuh téro zesámíne
 háftentôn. *Locum enim quendam corporis particulae obtinent.* s. quia
 ipsum corpus quendam locum optinet. Uuánda sélbiz corpus pehábit éina
 45 stát. fóne díu pehábent óuh síniu téil éina stát. *Quae particulae ad quen-*
dam communem terminum copulantur. Tíu téil háftènt zû ételichero ge-
 méinero márchô. *Ergo loci particulae quae obtinent singulas corporis*
particulas. ad eundem terminum copulantur. ad quem et corporis particu-
lae. *Qua propter continuus erit et locus.* *Ad unum enim communem ter-*
minum suas particulas copulat. Tíu téil dero stéte. díu dés corporis téil
 úmbe hábint. tíu háftènt tár zesámíne. tár díu téil dés corporis zesámíne
 háftènt. Pedíu íst óuh tíu stát zesámíne hábig. uuánda síu fúoget iro téil
 zû geméinero márchô. táz chít iro téil uuérdint zesámíne gefúoget. mí-
 keméinero márchô. Álso daz hús ein corpus íst. álso hábit iz óuh éina
 hús stát. Únde álso die uuénde téil sínt des huses. so sínt óuh tie uuán-
 stéte. téil dero hússtéte. Únde dâr die uuénde zesámíne haftènt. tár háf-
 tènt óuh tie uuánt stéte zesámíne. Uuáz íst sélbiu díu stát? Tíu séhsiu
 díu állero dínghlíh úmbe hábint. únde úmbe grífont. Uuéliu sínt tíu? Taz
 únder. únde daz obe. daz fóre. únde daz áfter. daz in ében ze zéseuún
 únde daz inében ze uuínsterún. Uuáz íst áber zít? Álter díro uuérelte
 fóne érist únz in ende.

46 Item ratio de secunda differentia quantitatum. quae est habentium
 positionem et non habentium.

Amplius autem. ferním áber nóh mér. ferním dáz ih nû téilta síben quan-
 titates in únuiú. únde in zuéi. nû sól ih síe ánderést téilen in uériu. unde
 in driú. *Alia quidem constant ex particulis quae in eis sunt. positionem*
ad se invicem habentibus. alia autem ex non habentibus positionem. Súme
 líche quantitates pestánt. fóne iro téilin éin ánderên éteuuio lígendén. sú-
 meliche fóne únlígendén. *Ut est. Lineae quidem particulae positionem*
habent ad se invicem. Tíu téil des réizis. lígent éin ánderên éteuuio. s
 geórto. náls kesíto. in hunc modum.

*Singulum namque eorum situm est alicubi. Iogelih íro téil. liget éte-
uuár. Et habes unde sumas unum quid. et assignes ubi situm est in plano.
Unde hábit tú geuús. uuár dú súchést téile gelichin. unde zéigòst uuár
er lige án demo uélde. Et ad quam particulam ceterarum copuletur. Unde
án uuélé iz stòze déro ánderro téilo. s. álsò daz zéseuua téil stòzit án daz
uuinstra. unde ío geórto náls gesito. Similiter autem et particulae plani
quándam habent positionem. Tíu téil dero slíhti ligent óuh éteuuár. unde
ligent péidiu geórto íóh gesito. Similiter namque ostenditur unum quid
ubi iacet. Táz skínet. uuánda man zéigòn mág. uuár íogelichez liget. Et
quae copulantur ad invicem. Unde man zéigòn mág uuéliu án ánderiu stò-
zen. Sò díu túont tíu gelégo unde gesito éin ánderén bechómint. álde 47
geórto. in hunc modum.*

*Sed et soliditatis quoque similiter et loci. s. particulae ostenduntur. Sò
mág man óuh zéigòn tíu téil dero héui. unde déro stéte. Tíu héui dáz íst
tíu hòi unde díu díchí ut dictum est. Díu gát ío nídenán úf. fóné díu íst
quíssiu stát unde geuúissér téil dero hòi. íóh tero díchí. éin élna fóné
érdo. álde zúo (sic). Unde nuò ligent síu éin ánderén? ío éin óbe an-
dermo in hunc modum.*

Áber díu stát. úmbe gât díu corpora. fóne díu íst quíssér téil dero stéte. ze zéigónne. quíssen téil des corporis. Sô dáz íst. Án demo áste des póumis. án dero uuénde des húsís. án dero ékko des pérgis. án demo hóubete des mánnis. án dero póрто déro búrg. Únde uuío ligent siu éin ánderên? Súmiu geórto. sô díu geléiche tuónt (sic) des fingeris. Súmiu gelégo. sô sélbin die fingera tuónt. Súm (sic) éin óbe ándermo. sô daz hóubet tuót. 48 óbe | demo hálse. Uuío hóo iz sí. dáz zéigôt quíssin téil dero héui. Uuár iz far ána sí. án uuélemo téile. án uuélemo líde. únde nóh tánne in uuélemo énde. uuélés síndes. uuéder óbenân. alde nídenân. fóre alde after. alde ínében. ósterhálb. alde uuésterhálb. nórdenân alde súndenân. táz zéigôt quíssen téil dero stéte.

Hucusque de habentibus positionem. restat de non habentibus.

In numero non potest quis respicere tamquam particulae eius positionem aliquam ad se invicem habeant. aut sit situm alicubi aut aliquae particulae ad se invicem conectentur. Án díen téilin déro záló. ne uíndest tú ne uuéder. nóh uuío síu ligén éin ánderên s. georto. alde gesito. alde óbe éin ánderên. nóh uuár síu ligén. s. ze zéseuún alde uuínsterún. nóh táz síu íenér zesámíne háfteén.

Sed neque ea i. eae partes quae temporis sunt. s. positionem habent. Nóh téil des zítis ne hábent nehéina kelégeni. *Nihil enim permanet ex partibus temporis.* Tá z íst fóne díu uuánda síniú téil nío stílló ne gestánt. síu rínnent hína sámó so uuázer. Tá z nū praesens íst. tá z uuírdit sár praeteritum. *Quod autem non est permanens. quomodo hoc positionem aliquam habebit?*

49 Tá z nehéina uuíla úngeuuéhselót | ne íst. uuío má g tá z háben státa. alde kelégeni. alde sképfeda? Uuér má g chéden. sus liget tíz téil énenno téile. síd síu ío ána in uérte sínt? únde níomér ne gestátónt? *Sed magis ordinem quendam particularum dicis habere.* Tú máht mér chéden ételícha órdínháftigí uuésen dero téilo. *Idcirco quod temporis hoc quidem prius est. illud vero posterius.* Fóne díu dáz éin téil des zítis er íst. ánderiz tára náh. *Sed et de numero similiter.* So máht tu óuh chéden fóne dero záló. tá z síu órdínem hábe. *Eo quod prius numeretur unus quam duo. et duo quam tres.* Uuánda éin in záló ér íst tánne zuéi. únde ér zuéi dánne dríu. *Et ita ordinem quendam habebunt. positionem vero non multum. i. non omnino accipies.* Únde ío sô hábint síe órdínem. léger stát nehéina. *Sed et oratio similiter.* Sólih íst óuh oratio. *Particulae enim eius nihil partiuntur.*

i. *nequaquam permanent*, Íro téil ne stánt in stéte nieht. s. dånne síu gespróchen uuérden. *Sed dictum est et non potest hoc amplius sumi*. Núbe hína íst. sò iz kespróchen uuírdet nóh tånne nieht mër ne mág ke zéigót uuérden. uuár iz sí dáz tár kesprochen uuárd. *Quapropter non erit positio particularum eius si quidem nihil partiumtur*. Pedíu neíst ne héin gelégení íro téi|lo. síd síu ne uuerént. 50

Conclusio sententiae.

Alia itaque constant ex particulis quae in eis sunt positionem ad se invicem habentibus. Alia autem ex non habentibus. Fóné díu íst aleuuár. dáz súmeliche quantitates pestánt fóné íro téilin. éin ánderén éteuuío ligendén. sumeliche fóné únligendén.

Quae quantitates non propriae dicantur.

Propriae autem quantitates. hae solae sunt. Échert tise síbene sint fúre nómis quantitates. *Alia vero omnia secundum accidens*. Álliu díu ánderíu. s. díu in ánderén cathegóriis míchelíu álde lúzeliu héizint. tíu héizint náh tísén. Tísén síbenen sint keméine námen. magnum. parvum. multum. exiguum. longum. breve. Spríchet man díe namen. fóné ánderen díngin. díen ne sint síu nieht éigin. síu sint náh tísén dånne sò gehéizén (sic). *Ad haec enim aspicientes. et alias dicimus esse quantitates*. Tísiu síbeniu méinende. spréchen uuír díe námen. óuh fóné ánderén díngin. díu quantitates nieht ne sint. *Ut multum dicimus album. eo quod superficies multa sit*. Álsó uuír chéden míchela uuízi. dár daz féld míchelíz íst. *Et actio longa. eo quod tempus longum et multum sit*. Unde uuír chédén. lángiz uuérh. uuán (sic) díneur íst lángíu íst. únde des zítis filó íst. *Et motus multus*. Unde chédén míchel rúra. | dáz íst lángèr lóuft. uuánda daz zít lángiz íst. *Neque enim horum singulum per se quantitas dicitur*. Nehéin déro díngo ne héizit túrh síh míchel álde láng. *Ut si quis assignet quanta sit actio. tempore diffinet annuam vel sic aliquo modo assignans*. Álsó dár ána skínet. taz tér día lángsami des uuérechis zéigót. sía zéigót mít temo zíte. únde chít iz éin lárúuérh sí. álde éteuuío. *Et album quantum sit assignans. superficiem definet*. Únde uuío filó déro uuízi sí ságende. knót mézót er daz uéld. *Quanta enim superficies fuerit. tantum esse album dicet*. Sò míchel daz uéld íst. sò míchela ságet er uuésen día uuízi.

Conclusio. *Quare solae propriae et secundum se ipse quantitates dicantur. quae dicuntur*

sunt. Fónē diu heizet man sie sibene dúrh síh quantitates. *Aliorum vero nihil per se, sed* dicuntur forte *per accidens.* Ánderiu dīng ne hábint iro námin. únde iro adiectiva niēht túrh síh. síu hábint sie fónē ín. Sie sint iro accidentia, sie sint iro getúrten. Ánderiu dīng ne múgen ána sie sín. Álsó an substantiis sint quantitates, só sint an quantitatibus qualitates, únde actiones. únde passiones. Uuile dú chéden, úbe daz só ist. tánne
52 neist ín quantitas accidens. sie sint mér iro accidentia. táz | ist aluuár. Áber dáz fónē ándermo úngeskéidin ist. táz mág ío héizin sín accidens. Mán chit óuh ín grammatica. dáz persona sí accidens verbi. uuánda sí fónē imo úngeskéiden ist. áfter uuárhéite, só ist actio. únde passio dero personae accidens. pediu ist óuh verbum accidens personae. Nú éigin gelirnet táz longa actio, multa aegritudo, motus multus, calor magnus, album multum, multa patientia, magna sapientia, timor magnus, fletus multus, únde dára gágene. i. e. contrario, parva scientia, exiguum munus, modicus gustus, brevis delectatio, pauca retributio, únde ál dáz só getána, síhet ze dien gezáltén sibēn quantitatibus. Uuánda sie sint magnae parvae, multae paucae, breues et longae, pediu gébent sie iz ánderén.

Hinc iam proprium quantitatis requiritur, primum ex eo quod nihil
53 *contrarium* ei est contrarium.

Amplius. Lirne nóh páz pechénnen quantitatē. *Quantitati nihil est contrarium.* Niēht ne ist uuideruuártigis quantitati. *In diffinitis enim manifestum est, quod nihil est contrarium.* Án dien geuuissóten sibēnin, ist iz óffen. *Ut bicubito et tricubito, vel superficiei, vel alicui talium nihil est contrarium.* Álsó zuéio élne méze álde drío elne méze, álde dero óbeslíhti, únde dien só getánén, uuideruuártigis niēht ne ist. |

Adiectiva non esse quantitatis.
53 *Nisi multa paucis dicat quis esse contraria, vel magnum parvo.* Mán ne chéde mánig únde lúzzel, unésen uuideruuártig. *Horum autem nihil est quantitas, sed magis ad aliquid sunt.* Tíu ne sint áber niēht quantitas, síu sint ad aliquid. *Nihil enim per se ipsum magnum dicitur, sed ad aliquid refertur.* Nehéin dāng ne héizit túrh síh míchel, iz síhet ío zu éinemo ándermo. *Nant mons quidem parvus dicitur, milium vero magnum.* Táz skīnet, uuánda man den bérge chit lúzzelin, éin hírse chórni mícheliz. *Eo quod hoc quidem, s. milium sui generis maius sit, illud vero, s. mons sui generis minus.* Táz ist fónē diu, uuánda der bérge uuider ánderén lúzzelér

ist. taz hirse chórn uuíder ánderen déro sláhto chórnin mícheliz íst. *Ergo ad aliud est eorum relatio.* Tár skínet taz man sie mízet ze ándermo. *Nam si per se ipsum. parvum. vel magnum diceretur. nunquam mons parvus milium vero magnum diceretur.* Uuánda úbe míchel únde lúzzel dúrh síh kespróchen uuúrtin. sô ne uuúrte níomer bérg kehéizin lúzzelêr. hirse chórn mícheliz. *Rursus in vico quidem plures esse homines dicimus. in civitate vero paucos. cum sint eorum multiplices.* Áber chédên uuír mánige uuésen in demo dórf. únmanige in déro búrg. dánne íro dóh dára uuídere mánigfált íst. *Et in domo quidem multos. in theatro autem paucos. cum sint plures.* Álso chédên uuír mánige sín in demo hús. únmanige in uuárt-hús. sô íro dóh mánigeren sint. *Amplius. Lóse nóh. Bicubitum vel tricubitum et unum quodque talium quantitatem significat. Magnum vero vel parvum non significat quantitatem. sed magis ad aliquid. quoniam ad aliud spectat magnum et parvum. Quare manifestum est. quoniam haec sunt ad aliquid.* Zuéio élníg álde drío élníg. únde ál daz sô getân. únde sô geuús íst. taz pezéichenit quantitatem. taz ne tuót áber níeht míchel únde lúzzel. Uuío dánne? Síu bezéichenint mér ad aliquid. Táz íst fóne díu óffen. uuánda síu séhint án ándir. Tíu án ánder séhent. tíu ne uuérdint níeht túrh síh fernómin.

Adiectiva videri et non esse contraria. *Amplius. Sive aliquis ponat haec esse quantitates. sive non ponat. nihil eis erit contrarium.* Mán chéde. álde ne chéde síu uuésen quantitates. in ne íst ío dóh níeht contrarium. *Quod enim non potest sumere per se ipsum. sed ad solam rationem alterius refert. quomodo huic erit aliquid contrarium?* Táz er dúrh síh fernémin ne mág. ér ne chér iz. únde rérte iz. ze éinemo ándermo. uuáz mág témo sín contrarium.

Propositio. *Amplius autem. Si erunt magnum et parvum contraria. continget idem ipsum simul contraria recipere. et ea ipsa sibi met esse contraria.* Súlen síu benôte sín | contraria. sô uuírdit ío uuéderiz ímo sélbemo uuíderuuártig.

Assumptio. *Contingit enim simul idem parvum esse et magnum.* Éin díng uuírdet ófto eruáren. taz pédiu íst íóh míchel íóh lúzzel. *Est enim aliquid. ad hoc quidem parvum. ad aliud vero hoc idem magnum. s. ut mons.* Uuánda éte-líh tíng íst míchel gágen éinemo. lúzzel gágen ándermo.

Conclusio.

Quare idem parvum et magnum et in eodem esse tempore contingit. Fónediu geskíhet tánne éin sámint sín míchel únde lúzzel. *Quare simul contraria suscipit.* Sô nimet iz óuh án síh zuéi contraria.

Refragatio conclusionis.

Sed nihil est quod videatur simul contraria posse suscipere. Uuío mág áber dáz sín? nío wíht ne wírdit fúnden. dáz zuéi contraria sámint tráge. *Uuio substantia susceptibilis quidem contrariorum esse videtur, sed nullus et sanus et aeger est, nec albus et niger simul.* Álsò iz skínet án substantia. Si mág trágin zuéi contraria áber dóh sámint ne íst nioman síeh únde gesunde, uuíz únde suárz. *Nihil quo aliud simul contraria suscipiet, et eadem, i. nec eadem sibi ipsi contingit esse contraria.* Nóh áne substantiam ne wírdit fúnden. dáz sámint tráge zuéi contraria, nóh niomer ne geskíhet éin uuésen pédit.

Item propositio.

56 *Nam si est magnum parvo contrarium, ipsum autem idem simul est parvum et magnum, ipsum sibi erit contrarium.* Íst míchel únde lúzzel uuideruuártig. únde mág éin uuésen béidiu, sô íst éin ímo sélbemo uuideruuártig.

Assumptio.

Sed impossibile est ipsum sibi esse contrarium. Nú ne mág táz sín. dáz éin dínig uuider ímo sélbemo sí.

Conclusio.

Non est igitur magnum parvo contrarium neque multum exiguo. Pediu ne íst contrarium míchel únde lúzzel. filo demo góregin. *Quare si non relativorum haec quilibet dicat, tamen quantitatis nihil contrarium habebit.* Fónediu, uuile óuh ío man stritin. táz tísiu adiectiva ne sín relativa, nóh tánne ne hábit ío quantitas, nehéinin uuideruuärten. (1)

Locum falso contrarium sibi videri.

Maxime autem circa locum videtur esse contrarietas quantitatis. Íst tehéin uuideruuártigí quantitatis, tíu sól án loco sín. si íst íro gelichista. *Sursum enim ad id quod deorsum est, contrarium ponunt, s. philosophi, quod in medio est deorsum dicentes, et quod multa mediu distantia ad terminos mundi sit.* Tie uuísegérnin chédint, uuideruuártig uuésen dáz óbenán íst. témo

(1) Es steht uuíuuärten.

daz nidenán ist. nidenán héizende dáz in míttemo himele ist. tár díu érda liget. Táz chédint sie fóné díu uuánda míchel uérri ist ist tes mítten. dár díu érda stillo liget. ũf ze éndel dírro uuérte. tár der hímel suéibót. *Videntur autem et aliorum contrariorum diffinitionem, ab his proferre.* Sie uuéllen óuh ánderro contrariorum petihénneda némin fóné dísen contrariis. *Quomodo? Quae enim multum a se inuicem distant eorum quae de eo genere sunt, contraria determinant.* Tíu síh. filó hártó skéidint. únde ío dóh chómen sint fóné éinero múotir. álsó uuíz. únde suárz sint. fáreuua íst író múotir. díu héizint sie contraria. Uuánda áber locus genus neíst. nóh sursum únde deorsum sínü species ne sint. pedíu ne uuírdit níomer locus loco contrarius. Sursum únde deorsum pezéichenint in stéte. náls sélbún dia stát. i. in loco. íst non locum. Fóné díu íst. író genus ubi. dáz tír chít uuár. álde in uuélero stéte. táz íst éin ándir. categoria. *Quaeritur adhuc proprium in eo quod in est omni secundum soli.* *Sed non videtur quantitas suscipere magis et minus. (Ut bicubitum).* Quantitas ne mág óuh níeht uuérdin dáz sí íst. mér álde mín. Álsó daz zuéi élne méz ne mág. *Neque enim est aliud alio magis bicubitum.* Uuánda éin ne uuírdit mér dáz iz íst. tánné daz ánder. Uuío mág éin bicubitum mér bicubitum sín. dánne ánderiz? *Neque in numero.* Nóh in zálo ne uuírdit tú is mér dánne in méze. *Id est. non recipit numerus comparationem, sicut nec mensura.* *Ut ternarius quinarius.* Álsó dríu. mín. nóh mér ne héizint zála. dánne uínui. *Nil enim magis et minus dicuntur.* Mér dríu 53 ne chídít níoman. *Nec potius tria quam tria.* Nóh éiníu dríu. mér dánne ánderíu dríu. *Nec tempus aliud alio magis et minus dicitur.* Nóh éin zít ne chídít man uuésen mér zít álde mín. dánne daz ándir. *Nec in his quae dicta sunt. i. septem quantitatibus omnino magis et minus dicitur.* Nóh in állen síbenin ne chídít man mér álde mín. *Quare non suscipit quantitas magis et minus.* Pedíu ne uuírdit quantitas mér nóh mín. Síu uuírdit áber mínhera únde méra. i. maior et minor. gút ternarius numerus maior est binario. et bicubitum minus est tricubito. et annus longior est mense. Idem quoque evenit in substantia quia et homo maior est homine non autem magis.

Ecce proprium. quod in est soli et omni et semper.

Proprium autem maxime quantitatis est. quod aequale et inaequale dicitur. Táz íst áller éiginháftista quantitatis. táz man chít ébinmíchel únde ún-

ébinmichel. álde gemáze únde ungemáze. *Singulum enim earum. quae dictae sunt quantitatum. et aequale dicitur et inaequale.* Téro síbin quantitatúm ío gelicho chît man ébenmichel únde únébinmichel. *Ut corpus aequale et inaequale. et numerus aequalis et inaequalis dicitur. et tempus aequale et inaequale.* Also man chît. ébinmichel únde únébin mîchel héu. 59 ún|de zála únde zít. Sed pro his nos dicimus íz íst ébinhéuig. íro íst ébinmánig. ís íst nú ébinláng. álde ne íst. *Similiter autem et in aliis quae dicta sunt singulis. et aequale et inaequale dicitur.* Ze déro sélbûn uuís chîdít man aequale et inaequale. óuhí án|dien|ándérên|quantitatibus|die|genémmit|sint. *In caeteris vero quae quantitates non sunt. non multum. non omnino videtur aequale et inaequale dici.* Án|ándérên|dingin. dí|quantitates|ne|sint. ne|chídít|man|bóre|uuéigiro. id|est|ne|sól|man|chédín|aequale|et|inaequale. *Namque affectio aequalis et inaequalis non multum dicitur. sed magis similis.* Et album aequale et inaequale non multum simile. Qualitates. só affectio únde album íst. díe|héizint|réhtór|simile|táme|aequales. *Quare quantitates proprium est aequale et inaequale dici.* Pedú íst|éigin|quantitatis. kemáze|únde|úngemáze.

Explicit.

Linea uuírdít kedútít réiz únde zila. únde ríga. unde stríh. únde dúrhgáng. Superficies héizít óbeslíhti. únde úzenáhtígi. Corpus síve solidum mág héizin héu. únde díchhí. Si autem fit adiectivum. dicimus solidum. 62 erháueníz. díchhiz. ólangiz. dáz chît|álegángiz. únholz|féstiz. Linea subalternum genus est eius species sunt recta. curva. torta. in hunc modum.

60 *recta linea.* *curva.* *torta.*

Superficies quoque subalternum genus est. cuius species sunt. circulus. trigonum. tetragonum. pentagonum. exagonum. et deinceps in hunc modum.

Harum quoque figurarum sunt plurimae species. ut trianguli species sunt. rectum. acutum. obtusum. in hunc modum.

Quae in geometrica discendae sunt. Solidum corpus subalternum similiter est. Species eius sunt. sphaera. i. species rotunda. piramida. cubus. in hunc modum.

Locus non videtur genus esse. Dubitatur quoque an species dici debeat. Nam si totus mundus unum corpus est. locum quoque tantum unum habent omnia deinde quae inveniuntur in eo. i. in mundo. partes eius sunt. in quibus et partes loci sunt. Ad hunc modum. Locus quoddam individuum est. et non potest species dici. Si autem tot loca sunt quot corpora. magis videtur locus esse species. et habere individua singulorum corporum loca. Quid autem tempus? Tempus est protractum spacium ab initio mundi. usque ad finem. quod quia continuum est. non potest species dici. sed quoddam individuum. cuius partes sunt praeteritum. et futurum. Praesens autem. ut aristotiles docuit. in modum puncti. terminus quidam est praeteriti et futuri. et non pars. Partes autem praeteriti et futuri sunt. secula. et aetates. et anni. et menses. dies et noctes. Quae sicut in praeterito fuerunt. ita et in futuro erunt. Et si praesens in eis requiris. praesentem annum et praesentem diem reperiens. ipsum praesens in eis minime comprehendis. Numerus vero maxime subalternum genus esse dinoscitur. quia et sub ipso sunt genera. Sunt enim eius primae species. par et impar. i. *kerád unde úngerad*. Deinde paribus sunt. species tres. et item imparibus tres. quae in arithmetica discendae sunt. Oratio non minus subalternum generis dicenda est. Eius sunt principales species. V.

(1) Ist nicht als rechtwinkliges, sondern, wie hier, als gleichseitiges Dreieck im Codex gezeichnet.

Enuntiatiua oratio. Depraecatiua. Imperatiua. Optatiua. Vocatiua. Item earum sunt plurimae species ut in peri ermeniis legitur. ut enuntiatiuae sunt. affirmatio et negatio.

Incipit ad aliquid et de relativis quantitibus.

Ad aliquid vero talia dicuntur. quaecunq̄ aliorum dicuntur id quod sunt. Sólíu uuórt héizent ze éteuuú. tíu ánderro sint. táz síu sint. unde ánderro héizint. *Vel quomodo libet ad aliquid aliud.* Álde éteuuúo gespróchin uuérdent ze éinemo ándermo. *Ut minus alterius dicitur id quod est.* |
⁶² *Aliquo enim maius dicitur.* Álso daz mérôra. éines ánderis merôra héizeti. iz chít man ío éteuués mérôra. Tá z iz íst. únde daz iz héizet. tá z íst éines ánderis. *Et duplum alterius dicitur. id quod est. Alicuius enim duplum dicitur.* Tá z óuh zuúuált héizet. tá z héizet éinis ánderis zuúuált. Tá z iz íst. tá z chít man sí éines ánderis. Íz íst éteuués zuúuált. iz héizet óuh éteuués zúuúált (sic). *Similiter autem et alia quaecunq̄ sunt eiusmodi.* id est quaecunq̄ per se non possunt intelligi. relativa sunt. Tíu dúrh síh ne múgin uernómin uuérdin. díu séhint ze ánderên. ze díen síu gespróchin uuérdint.

Quare dictum sit quomodo libet.
 Zíu chád er. aliorum dicuntur. vel quomodo libet ad aliud? Uuánda relativa súmelichíu séhint ze genitivo. ut duplum simpli. Súm ze dativo. ut par pari. Súm ze ablativo sine praepositione. qui septimus dicitur. ut maior minore. Áber ze accusativo ne séhint síu. áne praepositionem ad. Uuélih gágensiht. i. uuélih relatio íst án zuéin accusativis. só man chít magnum parvum? Sézze praepositionem ad. úndir zuískên. únde chíd magnum ad parvum. tá z íst réhtíu relatio. Tár mítte húte gnôto. uuénne díu conversio sí gelícheró casuum. uuénne úngelícheró. Pater filii. filius patris. dominus servi. servus domini. duplum simpli. simplum dupli.
⁶³ chúmit kelícho | án demo úmbechêre. uuánda béidin hálb genitivus in chít nominativo. Sensus vero sensibilis rei sensus est. et sensibilis res sensu sensibilis est. item. scientia scibilis rei scientia est. et scibilis res scientia scibilis est. hábint úngelíchín úmbechêr. uuánda díe zuéne nominativi sensus únde scientia. éiscónt genitivum. ábir díe ánderen zuéne nominativi. sensibilis únde scibilis. éiscónt septimum casum. Nû chít man óuh latine. duplum ad simplum. simplum ad duplum. únde duplum simpló. únde simplum duplo. Tára nâh múgin uuír téutones chédin des scálchis hêrro.

des hërrin scálhc. des fátir sún. des súnis fátir. ze gelichero uuís. Ábir zuíuált ne múgin uuír nieht spréchin. ze démo genitivo súnis oppositi. uuánda níoman ne chít. lége zuíuált hábllichis. ér chít áber. lége zuíuált gágin hábllih. únde hábllih gágin zuíuált. Ferstántnissedo. únde uuízenthéite. i. sensui et scientiae. ne sint opposita nomina nieht in díutiscún fúndin. zú dien man síu spréche. uuír múgin dóh. fernémin an in relatió-nem. Síð uuír chédén. ih ferstán des tngis. só múgin uuír uuízin. dáz ferstántnisseda íst. tés man ferstán mág álsó uuír latine chédén sensus est sensibilis rei. i. quae potest sen|tiri. Únde dára gágene dés man uerstán 64 mág. uuánnan íst. táz? mit uuíu mág man is ferstán? mit ferstántnissedo. Álsó iz óuh latine chít sensibilis res sensu sensibilis est. Uuízinthéit íst óuh. tés man uuízin mág. únde dáz man uuízin mág. táz íst sólih fóne uuízenthéite. Sequitur.

De relativis verbalibus.

At vero sunt etiam et haec ad aliquid. ut habitus. affectus. disciplina. positio. Hába únde ánagehéfteda. únde zúht. únde sézzi. tíu séhent óuh ze ánderén díngin. Féstiu hába. dáz íst habitus. únfestiu. dáz íst affectus. *Haec enim omnia quae dicta sunt. hoc ipsum quod sunt aliorum dicuntur. et non aliter.* Tísiu álliu sint só genámôt. táz síu ánderro sín. táz síu sint. náls túrh síh. *Habitus enim alicuius est habitus. et disciplina alicuius disciplina. et positio alicuius positio.* Hába ne mág sín. sí ne sí éteuués hába. nóh zúht nóh sézzi. Hába íst hábamáhtigis tngis. únde daz habe máhtíga. íst fóne hábo hábemáhtig. Sic latine dicitur. habitus habilis rei habitus est. et habilis res habitu habilis est. Zúht íst zúhtigis. Taz zúhtíga. íst fóne zúhte zúhtig. Sicut latine disciplina disciplinati disciplina est. et disciplinatum. disciplinatum est disciplina. | Sézzi íst gesáztis. Táz kesázta 65 íst fóne sézzi kesázt. Ut positio positae rei est. et positum positione positum est. *Sed et alia similiter. s. alicuius sunt. ut affectio et dispositio.* Fóne dien tuôt man súmélícha conversionem. Ánabéfteda íst ánageháftis tngis. Taz ánageháfta. íst fóne ánagehéftedo ánageháft. Sicut et latine affectus vel. affectio affectae rei est. Affectum autem. affectu vel affectione affectum est. Affectio únde dispositio. íst ál éin. só únsih boetius lêrit. Ábir dóh zuéi participia affectus et dispositus. ne hábint nieht kelícha constructionem. apud latinos. Síe chédint dispositus ad illam rem. affectus illa re. dispositus ad grammaticam. affectus grammatica. Uuír

múgin chédin. dara zû beskériter. dara zû geháftêr. ze gramatiché beskérítêr. ze gramatiché geháftêr. (1) Áber déro diutiskûn uuírdit sâr uuehsel. sô uuír chédên dispositus ad calorem. affectus calore. Târ múgin uuír fone béidên gelícho chédin. uuármentêr. álde éteuuáz uuárm uuórtênêr. álde sámó uuárm dêr. Similiter dispositus ad nigredinem. affectus nigredine. suárzentêr. éteuuáz suárzêr. sámó suárztêr. *Ad aliquid ergo sunt. quecumque id quod sunt. aliorum dicuntur. vel quomodo libet. Aliter*
⁶⁶*ad aliud sunt.* Nû sint ío | díu ad aliquid. díu ánderro sint. táz síu sint. álde ze ánderên éteuuío séhent. *Ut mons magnus dicitur. ad montem alium.* Álsó míchel bérg kenámôt uuírdit. éin gágen ándermo. uuánda míchel bérg. neíst níeht lúzzelis. núbe gágin lúzzelmo. *Magnum enim aliquid dicitur. et simile alicuius simile. et omnia talia similiter ad aliquid dicuntur.* Míchel únde gelíh. únde álliu sô getániu uuórt. sint ío ad aliquid.

De speciebus positionis.

Sunt autem accubitus et statio. et sessio positiones quaedam. Táz lígin. únde daz stán. únde daz sízzen. tíu sint species positionis. Álsó dispositio íst applicatio. sô íst áber positio collocatio. Éniz íst zûobietunga. únde zûofüogi. tíz íst kestélleda únde sézzi. Tér díu species ne bechéenne fóné in sélbên. dér bechéenne síu fóné íro genere. i. positione. *Positio vero ad aliquid est.* Álsó dáz genus íst. sô sint óuh tíu species. Latini chédint. statio stantis est. et qui stat. statione stat. Témo gelícho múgin uuír chédin teutonice. Taz stán íst des stántin. únde der stánto. íst fóné stánne der stánto. Sô íst óuh légir lígentis únde sízzen sízentis. Únde dára gágane (sic). lígendêr únde sízzentêr. íst fóné lígennê. únde fóné sízzenne. *Iacere autem vel stare vel sedere. ipse quidem non sunt positiones. denominative vero ab his quae dictae sunt positiones nominantur.* Lígen. stán. sízzen. sô síu verba sint. infinitivi modi. Tánne ne sint síu níeht positiones. síu sint genámôt fóné dien positionibus. únde bezéichenint situm náls ad aliquid.

Incipit quaerere proprium ex contrarietate.

Inest autem et contrarietas in relatione. Án dien relativis íst óuh contrarietas. *Ut virtus vitio contrarium est. cum sit utrumque ad aliquid.* Álsó

(1) Es steht beháftêr.

tógid iáohustin uuideruúártig ist. tánne síu béidiu sín relativa. *Et disciplina ignorantiae.* únde gelirmúnga úniehunnún! *Non autem omnibus relativis inest contrarietas.* Tóh meist iz in állén nicht geméine. *Duplici enim nihil est contrarium, neque vero triplici, neque ulli talium.* Zúuáltémo únde triuáltémo, únde anderen sólén ne mág nieht uuideruúártigis sín. *De magis et de minus.* *Revelatur autem et magis et minus relativa suscipere.* Nú ist óuh quis relativa múgin uuáhsen únde suínen. *Simile enim magis et minus dicitur, et inaequale magis et minus dicitur.* kelichera únde úngelichera. únde úngemázera díz tánne é niz chít man. dánne síu béidiu sín ad aliquid. *Simile enim alicui simile dicitur, et inaequale alicui inaequale.* Uuánda síu relativa sint, pediu chít man, kelih ist, kelichemo gelih, únde úngemáze ist é tenuémo úngemáze! *Non autem omnia relativa suscipiunt magis et minus.* Táz neist in óuh nieht állén geméine. *Duplex enim non dicitur magis et minus duplex nec aliquid talium.* Uuánda zúuáltéra únde únzúuáltéra ne chít níoman nóh sólchés nicht. *Quod non semper idem casus respondeat in conversione.* *Omnia autem relativa ad convertentia dicuntur, ut servus domini servus dicitur, et dominus servi dominus, et duplum dimidium, duplum et dimidium dupli dimidium, et maius minore maius, et minus maiore minus.* *Similiter autem et in aliis.* Álliu relativa uuérdint késprócheni gágen díen, mít tíen síu úmbe gánt, álso án díen genámdén exemplis skínet. únde állén só getánén. *Sed casus (sic) aliquotiens differt (sic) secundum locutionem.* Áber án demo gedhóse, missehillét, ófto dex casus, téro conversionis. *Ut disciplina disciplinati dicitur, disciplina, et disciplinatum, disciplina disciplinatum, et sensus sensati sensus, et sensatum, sensu, sensatum.* Tíu uóre gespróchenen, séhent ze genitivo. Án demo úmbechére, stát áben septimus casus. fúre genitivum. Tés ist tár uóre gnúega geságet. *Quomodo relativae substantiae assignandae sint.* *At vero aliquotiens non videbitur converti, non potest converti, nisi convenienter ad quod dicitur assignetur.* hoc est, si non convenienter ad quod de opposito suo praedicetur. Relativum ne mág nehéinést úmbegán, iz ne uuérde uóne sínemo réht scúldigin opposito gespróchen. *Si peccet is qui assignat.* Úbe der missegrífet, tár iz hínaságet, ze demo únscúldigen, só ne gát iz umbe nicht. *Ut si ala assignetur avis, non convertitur ut sit*

avis alae. Also der umbegang niomer uuar ne uuirdit. ube man chit. fetah fogeles. taz ouh fogal. fetachis si. *Neque enim prius convenienter assignatum est ala avis.* Fone diu ne gat iz umbel uuanda ubelo geuallet fore ze chedenne fetah ist fogalis. samo so er anderis ne si ane uogalis. *Neque enim in eo quod avis test. in eo ala eius dicitur.* Uuanda in dien uuorten uetah kesprochen ne uuirdit. itara zuo sehendo. daz fogal ist. *Sed in eo quod alata est.* Nube in dien uuorten. i. itara zuo sehendo. daz er geuetahoter ist. Cheden so. doh iz kenge ne si. *Multorum enim e aligrum alae sunt. quae nob sunt aves.* Fone diu neist nicht ze chedenne fetah fogeles. uuanda fetacha ouh sint. andero animalium. tu uogela nicht ne sint. *Quare si assignetur convenienter. et convertitur.* Fone diu. ube iz rehto gesprochen uuirdet. so gat iz ouh umbe. Uuo sol man cheden. *Ala alati ala est. et alatum ala alatum est.* Fettah ist fo geuetta 70 chotis. unde daz geuettachota ist fone uettache geuettachot. *Licentia fingendi nomina.* *Aliquotiens autem forte et nomina fingere necesse erit. si non fuerit positum nomen. ad quod convenienter assignetur.* Uuola mag keburren. daz ion uuilon durft uuirdet. niuten namen ze uindenne. ube der er uinden ne uuard. ze demo iz kelimflich gesprochen uuerde. *Ut non erit conueniens assignatio. si remus navis assignetur.* Also daz ungelimlich ist. taz man chede. daz ruoder ist fo skéfis. *Neque enim in eo quod est navis. in eo eius remus dicitur.* Uuanda dara zuo sehendo. daz iz skéf ist. ne chidi nioman daz iz sin ruoder si. samo so (su) zu ei fo samint sin. *Sunt enim naues. quorum remi non sunt.* Skéf sint ontegiu. ane ruoder. tiu man dribet mit scaltón. id conto subigantur. *Quare non convertitur. Navis enim non dicitur remi navis.* Fone diu ne mag iz umbe gan. uuanda so getan skéf. ne heizet nicht ruoder skéf. iz heizet. scaltskéf. *Sed forte conuenientior assignatio erit. si sic quodam modo assignetur remus remitus. aut quoquomodo aliter dictum sit. id dictum fuerit.* Iz keuallet aber baz. ube man chit. ruoder des keruoderotin. alde so uuo iz anderis mag kesprochen uuerden. *Nomen enim non est positum. imo neist namo uindenere na.* *Convertitur enim si convenienter assignetur.* Iz kat fo danne umbe. ube iz 71 bildlich gesprochen uuirdet. *Remitus enim remo remitus est.* Uuanda geruoderot. ist fo uone ruodere geruoderot. *Similiter autem et in aliis.* So uerit iz ouh an dien anderen relativis substantiis. *Ut caput conueniens*

ius assignabitur capitali. quam si animalis assignetur. Also báz keuállet ze chédenne. hóubet tes hóubetáhten dánne animalis. Uuánda dóh iz uuár sí. iz ne gát so umbe nicht. *Neque enim in eo quod animal est. caput habet.* Nón iz ne habit nicht hóubet. fóne dero nóte dáz iz animal ist. *Multi enim sunt animalia capita non habentia.* Animalia sint cñúegru hóu betlósíu. *Nova nomina unde sint trahenda.* *Sic autem facilius fortasse sumitur nomen quibus non est positum.* Ná uuáno ih sképfet mán bechámost namena tien erguóre geskáfen ne uuás. *Si ponantur nomina ab his quae prima sunt. et ab his ad quae convertuntur.* Úbe sie in geskáfen uuérdent. fóne dién primitiuis. ih méino dién. zú dién sie bechéret uuérdent. *Ut in his quae praedicta sunt. ab ala alatum. a remo remitum.* Also alatum uuírdet fóne ala derivatum. unde remitum uuírdet fóne remo derivatum. *Omnia ergo quae ad aliquid dicuntur. si convenienter assignentur. ad convertentia dicuntur.* Álliu relativa sint táne gespróchen ze íro gágenchérténo úbe síu réhto gespróchen uuérdent. *Nam si ad quodlibet aliud assignetur. et non ad aliud dicatur. non convertuntur.* Úbe iz kespróchen uuírdet ze ándermo dánne ze démo scúl digen. só ne gánt síu níeht umbe. *De inconuenientia relativa praedicationis.* *Dico autem quoniam neque eorum quae indubitanter convertibilia dicuntur. et nomina eis posita sunt. nihil convertitur. si ad aliquid eorum quae sunt accidentia assignetur. et non ad ea ad quae dicuntur.* Fernim uuóla. dáz nóh téro nehéing ne uuírdet peuuéndet. tiuggúisse uuéndelínga sint. unde in námen uuéndene sint. úbe mán síu spríchet. ze dién míte gáendemi náls ze sélben dién. ze dién síu séhent. *Ut servus non convertitur. si non assignetur seruus domini. sed hominis. uult bipedis. uult alicuius talium.* Also seruus ist éin guíssér uuéndelíng. unde dóh níeht ne uuírdet umbe ké uuéndet. úbe ér geságét ne uuírdet uuésen domini. unde ér áber geságét uuírdet uuésen hominis. aut bipedis. Homo unde bipes. tíu gánt ío míte. So uuár seruus ist. tár ist óuh homo. unde bipes. unde rationale. unde risibile. unde mángíu só getánru. mít téro nehéinemo ne uuírdet er umbe beuuéndet. tóh guís relativum sí. *Uult magis tamé remus unde ala. diu zituahigerin (sic) sint hábin conversionem. úbe síu ne uuérdent kespró*

chen. ze iro gegätē. Sequitur. *Non enim conveniens assignatio.* Sólh assignatio ne geuálet niht. s. pediu ne gät si umbe.

73 Item de requirenda convenientia assignationis. *Amplius.* Si convenienter assignetur quod dicitur ad id. s. cum quo convertitur. Úbe áber dáz kespróchena dára gespróchen. tuúrdet únde gezeichnet (sic). tára iz sól. *omnibus aliis circumscriptis.* i. pereuntibus quae cunque accidentia sunt. tien míte gáendēn allēn uertiligótēn. *relicto solo illo ad quod assignatum est.* témo éinen unuertiligótēmo zú démo iz gezéichenit ist. *ad ipsum dicitur.* gágen démo uuúrdet iz kespróchen. únde mit témo éinen bestát tiu relatio. *Ut si servus ad dominum dicatur.* Álsó io dánne nóh tiu relatio stát. úbe servus gágen domino gespróchen uuúrdet. *circumscriptis omnibus quae sunt accidentia.* mit állo zegángenēn diēn. tiu ím uólgēt. *Ut esse bipedem vel scientiae susceptibilem. vel hominem.* Álsó ímo uólgēt uuésen ménniken únde zuibéinēn. únde gelérnigen. *Relicto vero solo domino semper servus ad illum dicitur.* Ne bestánde servo méh mēr. áne dominus ze démo íst er ío relatus. *Si vero servus se contrarie non convenienter dicatur ad id ad quod dicitur.* Úbe áber dára gágen servus kespróchen uuúrdet. ze éinemo ímo úngegátēmo. só homo íst. *circumscriptis aliis omnibus.* ánderēn dínge allēn uertiligótēn. *relicto hoc solo ad quod assignatus est.* áne dáz eina. ze démo er gespróchen íst. íh méine 74 homine. *non dicitur ad ipsum.* ze ímo íne hábit er ío dóh nehéina relationem. Álsó dú chiesen máht. tūe man échert só *Assignetur servus hominis. et ala avis.* Servus sí hominis. unde ala avis. *Circumscribatur ad dominum esse servum.* Ferságe máh aervum uuésen gespróchenen gágen domino. *Non enim servus ad hominam dicitur.* Tūch táz ne uuúrdet ío servus niht relatus gágen homine. *Cum enim dominis non sit servus non est.* Só láng ío der dominus ne íst. servus tar míte ne íst. *Similiter et de avi.* Só uert. (sic) iz óuh umbe avem. *Circumscribatur alatum esse et amplius non erit ala ad aliud.* Ferságe avem uuésen alatum. í. chít (sic) taz alatum ne sí. nóh niomer ala ne uuúrdet relatiua. *Unio magis. Cum enim non sit alatum. nec ala erit alicuius.* fétáb ne mág. sín. só déme íst. teser sí. *Quare oportet assignari ad id quod non convenienter dicitur.* Fóbe diu sol ío dáz relatiuum gespróchen uuérdet. dára iz zío kéuálet. *Et si sit nomen positum. facilis erit assignatio.* *Si autem non sit. fortasse erit necessarium nomen fingere.* Únde íst tér námo uundener. dára iz siet (sic). só íst is

Heht (sic). Úbe daz ne íst. sô sol man in uínden. *Si autem sic reddantur. manifestum est. quoniam omnia relativa conversim dicuntur.* Tútot man daz. sô gánt síu grécho umbe. *Quod relativa fere simul sint.* *Videtur autem ad aliquid simul esse natura.* Uuóla gelih íst óuh relativa ío sáment sín. *Et in aliis quidem pluribus verum est.* Íz íst óuh uuár án 75 állen méistigén. *Simul enim est duplum et dimidium et cum sit duplum dimidium est.* Zuiualt unde háblíh sint ío sáment. únde sô daz éina íst. sô íst óuh táz ánder. *Et cum sit servus dominus est.* *Similiter autem his et alia.* Únde sô servus íst. sô íst óuh dominus. Sô uerít iz óuh umbe ánderíu. *Simul autem haec auferunt se invicem.* Síu tãlegònt óuh éin ánderíu. Tíu sámint uuérdent. tíu zegánt óuh sámint. *Si enim non sit duplum. non est dimidium. et si non sit dimidium. non est duplum.* Úbe díz ne íst. nóh é niz neíst. únde úbe é niz neíst. nóh tíz neíst. *Similiter autem et in aliis. quae cumque talia sunt.* Sô uerít iz. án sô getánen.

Excipitur scientia et scibile.

Non autem in omnibus relativis verum videtur. simul esse natura. Nú ne íst tóh nieht uuáre gelih állíu relativa ío sáment sín natúrlichó. *Scibile enim scientia. prius esse videtur.* Èr. íst táz man uuízen mág. tanne uuízenhéit. *Namque in pluribus subsistentibus rebus. scientias accepimus.* Án díen uuóre uuórténén dúngin méistigén. uuúrtín síd únsere bechennéda. íl èr uuárin állíu dúng méistigíu. èr uuír íro uuúrtín ántchúnde. *Artes tie man chunnin máhti. uuáren èr. èr mán sie chóndí.* *In paucis enim vel nullis hoc quis reperiet. simul cum scibili scientiam factam.* Tá z kescáh nóh sélten. alde nehéinést. táz sámint témo. dáz man uuízen mág. uuízenhéit chame. Úbe dér man chimeram | èr dáhtá. dár míte uuíssa èr sía óuh. 76 Uuío máhtá er sía aber⁽⁴⁾ uuízen. síd sí ne uuás. Fóne díu chít er vel nullis. uuánda èr is zínuelót (sic). Úbe èr sía uuíssi. so uuáre sí. *Amplius.* Chiesen iz nóh enótór. *Scibile sublatum. simul aufert scientiam. scientia vero non aufert scibile.* Fár ána skinet. táz síu ío nieht sáment ne sint. uuánda úbe scibile zegát. tár míte zegát sár scientia. zegát áber scientia túrh táz ne zegát scibile. *Nam si scibile non sit. non est scientia. Scientia vero si non sit. nihil prohibet esse scibile.* Úbe scibile neíst. nóh scientia

(4) Es steht sía bér.

neíst. Ube scientia neíst. uuóla mág tóh scibile sín. *Ut si circuli quadratura scibilis est. scientia quidem eius nondum est. illud vero scibile est.* Álsó díu sò geheízéna geometricalis figura. chúnne máhtig íst. tía níomá nóh ne chán. unde sí dóh chúnne máhtig íst. Tó aristoteles tísa scríft tétá nóh tó ne chónđón nieht geometrici geuárén. uuío mán circulum quadrato ében míchel getáte. Síđ uuárd iz funden. Uuér máhti iz áber uínder úbe iz tíu natura ne hábeti géháltin. hínder íro? Natura hábeta iz ér. rati uánt iz síđ. Táz íst láng ze ságenne chít boetius. uuío man sia mácho súle. Sí uuírdet ío dóh sò geuorht. táz circulus únde quadratum. pé díu ín eín ánderén stánt. únde ío uuéderiz ében uílo gát. uzer demó ándermo. in hunc modum |.

77

Tíu figura héizet tánne circulus quadratus. *Amplius. Animal quidem sublato. non est scientia scibilium vero plurima esse contingit.* Tár scientia íst. tár íst animal. Ube scientia zegát. sò íst animal zegángen túrh táz n zegát nieht scibile. alsó numeri sínt únde figure.

Item excipitur sensus et sensible. *Similiter autem his sese habent et ea quae de sensu sunt.* Sò iz ketán íst úmbe scientiam. sò íst iz óuh ketán umbe sensum. *Sensatum enim ve sensible priusquam sensus videtur esse.* Tés man uerstán mág séhendo. hó rendo. stínchendo. sméchendo. orifendo. táz íst ér. ér sélbiu uerstánt nisseda. *Nam sensatum interemptum. simul interimet et sensum.* *Sensum autem sensatum non simul interimet.* Zegánt alliu corpora. déro man uerstán mág. séhendo. orifendo. smechnendo. se (sic) zegéngent síu díe quinqué sensus animalium. Áber quinqué sensus zegángene. ne zegéngent álliu corpora nieht. Ube álliu corpora zegiengin. uuár uuárin sensus tánne *Sensus vero circa corpus. et in corpore sunt.* Sensus sínt ío mit corpore

unde in corpore s. animalium. *Sensato autem perempto. peremptum est et corpus. s. animalium. Sensorum enim est corpus s. illorum.* Zegánt 78 sensata i. corporalia. só zegánt animalia. uuánda síu ín íro zalo stant. Ánderis ne máhti síu nioman séhen. unde grífen. *Cum vero corpus non sit. s. sensatum. perimitur et sensus. Quare simul perimit sensatus sensum. Sensus vero sensatum non simul perimit.* Só gesúnlichíu ne sínt. só neíst sélbiu gesíht. pedíu tílegónt síu díá gesíht. kesíht ne tílegót áber kesíunlichíu. Fóne uuíu íst taz? *Animali enim perempto. sensus quidem peremptus est. Sensatum vero erit. ut corpus calidum. dulce amarum. et alia omnia. quaecumque talia sunt.* Só animal neíst. só ne íst óuh kesíht. áber gesíhtígiu unde infúndenlichíu sínt nóh tanne. Só uuármíu (sic) sínt. unde súeziu. unde bítteríu. unde állíu díen gelíchiu. *Amplius. Sensus quidem cum sensato fit. simul enim animal fit et sensus.* Ételíchemo sensato íst sensus ébenált. taz sensatum íst animal. sámént ítémó uuírdet ér. *Sensibile vero ante est. quam esset sensus.* Só íst áber ánder sensatum unde sensible. áltera dánne sensus. Uuelíz íst taz? *Ignis et aqua. et alia huiusmodi ex quibus ipsum animal constat. ante sunt quam animal sit omnino vel sensus.* Elementa uóne díen animal uuórten íst. sínt álteren dánne animal álde sensus. *Quare priusquam sensus sensibile esse videtur.* Fóne díu íst áltera sensible. dánne sensus. Porphirius platonícus tér. isagogas síd scréib tér ne íihet imo níeht. Uuémo uuás iz sensible chít ér. dó sensus ne uuas? Fone | sensu íst sensible. uuío mág iz áber daz sín. ér sensus 79 uuírdet? Elementa uuárin. mel unde ánderíu dulcia íóh amora uuárin. unde ne uuáren áber níeht sensibilia. nóh scibilia. ér sensus unde scientia chámin. Fóne díu sínt állíu relatíva ébenált íro opposítis. só imo dúmchít. *Verene sit ulla substantia ad aliquid.* *Habet autem questionem an ulla substantia ad aliquid dicatur. quem ad modum videtur. an hoc contingat. secundum quasdam secundarum substantiarum.* Ní íst aber gnóto ze urágenne úbe dehéin substantia ad aliquid sí. só íman uuánit unde úbe iz tóh keskéhe dehénero déro secundarum substantiarum. *Nam in primis substantiis verum est.* Án primis substantiis flígo íh míh tés íh ságo. Uuáz íst taz? *Nam neque totae neque partes ad aliquid dicuntur.* Nóh sie sélben mítállo. nóh íro teil. ne séhent án ánder. *Nam aliquis homo s. ut cato non dicitur aliquis aliquis homo.* Cato ne

héizet niomannis cato. nóh relative nóh possessive. *Neque aliquis bos*
 ut est catonis. *alicuius alicui bos.* Nóh catonis rínt ne héizet sín rínt rela-
 tive. súnder possessive. Unde dú chéden relative catonis rínt. só sol-
 tí sár chéden. ríndes cato. *Similiter autem et partes.* Táz án állemo dá
 an teile. *Quaedam enim manus s. ut catonis. non dicitur alicuius quedam*
manus. sed alicuius manus. Catonis hánt ne héizet nieht relative. éin éte-
 80 uues hánt. sí héizet possessive sín hánt. *Et quoddam caput. non dicitur*
alicuius quoddam caput. sed alicuius caput. Unde catonis hóubet ne hé-
 zet relative nieht. éin éteuues hóubet. núbe catonis hóubit possessive.
Similiter autem et in secundis substantiis. Álsò vérit. iz in generibus. et spe-
 ciebus. *Atque hoc quidem in pluribus.* Áz íst só án mánegén írán in se-
 ben. náls án íro partibus. *Ut homo non dicitur. alicuius homo. nec bos*
alicuius bos. nec lignum. sed alicuius dicitur possessio. Álsò ménnisko
 únde rínt. únde hólz. niehtis. ne íst. áne in díen uuórtén. dáz iz éteuues
 éht sí. *Atque in huiusmodi quidem manifestum est. quoniam non est ad ali-*
quid. Án só getánén. íst óffen. dáz íro nehéin ne íst ad aliquid. *In ali-*
quibus vero secundis substantiis habet aliquam dubitationem. Án díen pa-
 tibus mág iz zuíuel sín. *Ut caput alicuius caput dicitur. et manus alicuius*
manus dicitur. et singula eiusmodi. Álsò hóubet únde hánt. únde ánder-
 lide. éteuues héizent. *Quare. hæc esse. fortasse ad aliquid videntur*
 Uuánda síu. éteuues héizent. pédiu (sic) sínt síu gelih tíen relativis.
 Non caute diffinita esse relativa.
Si igitur sufficienter eorum quæ sunt ad aliquid diffinitio assignata est.
 quam ego accepi a platone. Úbe relativorum diffinitio. dár uóre réht
 getán íst. *Aut minus difficile. aut impossibile est solvere.* Só íst únsémft
 81 alde | íóh ún máhtlih ze uerságenne. *Quoniam nulla substantia eorum quæ*
sunt ad aliquid dicitur. Táz nehéin substantia ad aliquid kespróchen ne s
Si autem non sufficienter. s. dictum est a platone. ad aliquid esse quæ
 hoc ipsum quod sunt aliorum dicuntur. Úbe áber nieht. ne gnúegta
 chédenne. tíu unésen ad aliquid. díu ánderro hóizent. táz síu sínt. H
 suspende vocem. *Sed sunt ad aliquid.* Núbe getuárór díu sínt ad aliquid
Quibus hoc ipsum esse est. Tien dáz essentia íst. *Ad aliquid quodam modo*
se habere. Síh háben ze éteuúti. Et hic suspende. *Fortasse aliquid conti-*
ista dicitur. Só uuírdet mág keskéhen hespróchen tíu diffinitio. Hic depon
Prior vero diffinitio sequitur quidem omnia relativa. Tíu álta platónis diffi

nitio. dia ih fóre dirro spráh tíu geréichôt ze állén relativis. s. keréichôt íoh férrôr. *Tamen hoc quod ea ipsa quae sunt. si relativa. aliorum dicuntur. non est eis esse. quod sunt ad aliquid.* Táz ío dôh sélben díu re-
lativa ánderro gehéizen uuérdent. tár in diffinitione. táz né íst in níeht uuésen táz síu sínt. Uuáz sínt síu? Ad aliquid. Íro essentia íst. ad ali-
quid esse. tíá ne gíbit in níeht mít tíen uuórtin. díu platonis diffinitio. Uuánda díu díu ad aliquid níeht ne sínt. tíu uuérdent. óuh kehéizen ánderro. alsò catonis bos túot. Fóne díu ne íst táz níeht réhto genótmezôt. id est. bene diffinitum. dés mër álde mánnera uuirdet. Nû ne íst nâh 82
tíro níuuún diffinitione níeht ánderis relatio. áne dés éinen haba. zû demo ándermo. Idem quaedam habitudo dupli ad simplum. servi ad dominum. patris ad filium.

De proprio per quod excluduntur substantiae.
Ex his ergo manifestum est. Hínnân íst óffen. Uuannan? Táz síh rela-
tiva hábint zû éin ánderén. únde ío uuéderiz infáhet sína essentiam. uóne démo ándermo. Uuáz íst óffen? *Quod si quis aliquid eorum quae sunt ad aliquid diffinite scult. et illud ad quod dicitur. diffinite sciturus est.* Táz tér dáz éina uuéiz quíssó. táz ánder uuéiz sámó guíssó. Quod est. eorum proprium. quae sunt ad aliquid. Táz íst íro súndera. tés ne uer-
missist tú án ín. Esse enim relativis est. ad aliquid quodam modo se ha-
bere. Palam vero et ex hoc est. Táz kíbet tíen relativis íro uuésen. únde dár ána. íst íro uuésen. Uuár ana? Síh haben zû éteuuíu. Tán-
nân íst óffen. ío béidíu uuésen ében guíssiú. *Si enim aliquis novit quid-
dam. quia ad aliquid est.* Uuéiz ío mán dáz éina uuésen ad aliquid. hic suspende vocem. quia pendet sensus. *Est autem esse quae ad aliquid sunt. quo-
modo se habet idem ad aliquid.* Síd nû dáz íro uuésen íst. uuío daz éina síh hábe zu ándermo. taz íst interposita ratio. *Et illud novit ad quod hoc quoquo modo se habet.* Sô uuéiz er. óuh táz ánder. zû démo íz íst. éte- 83
uuío hábit. per genitivum aut per alios casus. *Si enim non novit. omnino ad quod hoc quoquomodo se habet.* Úbe er áber ne uuéiz uuára zû síh taz éina hábit. *Neque si ad aliquid quoquomodo se habet.* Sô ne uuéiz er sár. úbe íz síh hábe ze íouuíhte.

Exemplum de particularibus i. finitis.
Sed in singulis hoc palam est. Nû íst táz óffen án díen individuis. *Ut si quis hoc novit. diffinite quia duplum est. et cuius duplum est mox diffinite*

novit. Táz tér quaternarium duplum guisso bechénnēt. sámō guisso bechénnēt táz er binarii duplus íst. *Si vero nihil diffinitivorum novit.* Úbér ér áber án ímo níeht quíssis ne uuéiz. *Ipsum cum duplum sit. neque est duplum omnino novit.* Sô ne uuéiz er sâr. dóh er zuúált sí. úbe er zuúált sí. *Similiter autem et si novit diffinite quia hoc aliquid melius est et quo melius est novit.* Sô íst ouh táz. Uuéiz er guisso dáz tiser máz bézero íst. sámō guisso uuéiz ér. uués bézero ér íst. Álsô mán æneam ságet uuésen pézeren. dánne mezentium. Diffinite autem nosse necessarium est. propter haec s. individua. Án dien individuis. íst íz penôte súis quís.

Non similiter in infinitis.

Indiffinite autem sciet. i. si indiffinite sciet. *quia est peiore melius.* Uuéiz er áber aeneam pézeren sô úngúisso. táz er dén ne bechénnēt. tés pézer⁸⁴ ér sí. *Opinione id tale | fit non disciplina.* Táz íst mēr uuán. danne gēlírú unde uuízenthéit. *Non enim scivit subtiliter. quia est peiore melior.* Táz íst fónē díú. uuánda er réhto ne uuéiz. táz er bézero sí. démo uuírseren. síd er ín kezéigôn ne chán. *Si enim sic contigit. nihil est peius eo.* Tár bézero sô úngúis íst. tár ne uuírdet fúnden uuírsero. *Qua propter palam est quia necessarium est. quod quis noverit. relativorum diffinitum et illud ad quod dicitur diffinite nosse.* Fónē dív íst óffen. dáz penôte dé mán tér dáz éiná uuéiz quíssō. sámō guisso uuéiz táz ánder.

Revertitur ad substantias.

Caput autem et manum et horum singula quae substantiae sunt. hoc ipsum quod sunt. potest sciri diffinite. Éin hóubēt. álde éin hánt. álde éin ánder líd. pechénnēt mán uuóla. uuáz síu sínt. s. dár mán síu síhet áne dé ánderen líchamen. *Ad quod autem dicantur. non necesse est sciri.* Má ne bechénnēt áber benôte níeht uuára íro námen séhên. *Cuius enim hoc caput. vel cuius haec manus. non est dicere diffinite.* Uuánda mán guíssō níeht ne uuéiz uués táz hóubēt sí. álde díú hánt. s. úbe man dés líchamen mēr ne síhet. *Quare non erunt haec ad aliquid.* Pedíu ne sínt síu a aliquid. Uuélíu síu? Tíu membra. unde díú partes primarum substantiarum. Uuárin síu ad aliquid. sô uuíssí man sámínt ín uués síu uuárin⁸⁵ mán uuéiz. táz síu éteuués sínt. uuér áber | dáz sí. dáz íst úngúis. *Si vero non sunt relativorum. verum erit dicere. quia nulla substantia relativorum est.* Síd partes primarum ne sínt ad aliquid. níeht mēr ne sínt

partes secundarum. Sid tiu ánasihligen hóubet primarum substantiarum únsih zuíuelint uués síu sín. uuío uílo mēr diu únánasihligen secundarum substantiarum? Fónē díu ne íst nehéin substántia ad aliquid. Uuáre sí ad aliquid. sò uuáre sí béidiu. ióh accidens. ióh substantia. dáz íst impossible. *Fortasse autem difficile sit. de huiusmodi rebus confidenter declarare. nisi sepe pertractata sint.* Íz ne uuáno oúh íeht sémfte sí. fónē sus ketánēn dínge n bálde ze uéstenónne. mán ne bedénche síu díchho. *Dubitare. autem de singulis. non erit inutile.* Úbe mán dár ána zuíuelót. táz íst núzze. uuánda sò chúmet íz ze guisheite.

Explicit. Species huius cathegoriae certas aristotelis auctoritate non habemus. Plura tamen exempla dedit. ut sunt duplum ad simplum. magnum ad parvum etc. quae sequendo ad inveniendas species facilis via est. Duplum namque sub inaequalitate est. Hanc primam ponamus. Est enim inaequalitas. quae subalternum genus dicenda est. quia sub ea quinque species in arithmetica numerantur. Multiplex. superparticularis. superpartiens. multiplex superparticularis. multiplex superpartiens. Harum quoque sub se singulae comprehendunt infinitas species. Nec minus ipsae dicendae sunt. subalterna genera. Prima multiplicis species est. duplum. deinde triplum. quadruplum. quincuplum. sescuplum. septuplum. et deinceps. quae ad simplum omnes referuntur. Superparticularis species a sesquialtero incipiunt. qui refertur ad subsesquialterum. deinde sesquitertius ad subsesquitertium. sesquiquartus ad subsesquiquartum. et deinceps. Sic sunt et ceteris tribus generibus ad hunc modum. certae species singulis vocabulis. Est quoque relativorum species comparatio. quae tribus fit modis. Per comparativum ut maior minore. Per superlativum. ut maiorum maximus. Et si dicas magnorum maximus. minus tamen magni intelleguntur. Per ad prepositionem. ut magnus ad parvum. magnus rex ad regulum. Non solum est comparamus. magnum ad parvum. longum ad brevem. sed et magnitudinem ad parvitatem et longitudinem ad brevitatem. et talia caetera. Ordo quoque relativorum species est. Ut primus. secundus. tertius. quartus. quintus. Ad primum enim referuntur. omnes post illam sequentes. quia secundus a primo. et tertius a primo. et quartus et quintus a primo dicuntur. et deinceps. Cognati quoque vel coniugati vel affines speciem faciunt relativorum. Ut pater est filii. uxor mariti. frater

87 fratris vel sororis. avus nepotis. proavus pronepotis. abavus abnepotis. gener soceri. avunculus sororis filiae. patruus fratris filii. consobrinus consobrini. fratruelis alterius fratruelis sponsus sponsae. procus procae. rivalis alterius rivalis. competitor competitoris. concors concordii. socius socio. amicus amico. similis simili. aequalis aequali. par pari. affinis affini. vicinus vicino. proximus proximo. aequivocus aequivoco. univocus univoco. cooperator cooperatori. conlactaneus conlactanei. coetaneus coetaneo. coheres coheredis. particeps participis. Eorum autem sunt. quae ex eis fiunt. Ut concordia concordēs sunt. Sic et societas est sociorum. et amicitia est amicorum et similitudo similibus. et equalitas equalium. paritas parium. affinitas affinium. et propinquitas propinquorum vel proximorum. et equivocatio equivocorum et univocatio univocorum. et cooperatio cooperatorum. Similiter fraternitas fratrum. coniugatio coniugum. etc. Respondent autem sibi dissimilibus casibus. quia equaliter dicitur esse equalium. equales autem equalitate equales dicuntur. Idem modus est et in aliis. Discrepantia quoque vel quae eorum sunt. speciem faciunt. Ut obvius obvio. oppositus opposito. adversus adverso. congressor congressori. discors discordi. rebellis rebeli. renitens renitenti. dissonus dissono. inimicus inimico. impar impari. dispar dispari. dissimilis dissimili. 88 inaequalis inaequali. disiunctus a disiuncto. distans a distante. distinctus a distincto. etc. p. 89. 90. 91.

92 *Incipit de quali et de qualitate.*

Qualitatem vero dico. secundum quam quales dicimur. Uuolichi héizo ih nâh téro uuír gehéizin uuérden uuoliche. in latina lingua sô boetius lérít. kibet quale sínen námín qualítati. áber qualitas. né gíbit íro námín quali. Iustus héizit quale. sô tûot óuh iustítia. Áber iustítia heizit qualitas. iustus ne mág sô nieht héizin. *Est autem qualitas eorum quae multipliciter dicuntur.* Qualitas íst mánigfalte. *Et una quidem species qualitatis. habitus dispositioque dicuntur.* Éin sláhta qualitatis héizit hába. íoh pe-skérída.

De habitu.

Distat autem habitus dispositione. quod permanentior et diuturnior est. Hába íst féstera íoh uuírigóra. dána (sic) beskérída sí. *Tales vero sunt scientiae vel virtutes.* Sólchero uésti sínt chúnna únde túgede. *Scientia enim videtur. esse permanentium. et eorum quae difficile moventur.* Chúnna

sint ioh (sic) uuirig. unde infarent manne unsamfto. *Ut si quis vel mediocriter scientiam sumat.* Alsò dáz unsamfto inférit manne. úbe er íeht ióh ze méze gelírnêt. *Nisi forte grandis permutatio facta sit.* i. nisi grandis eversio mentis fiat. Sínis sinnis ne uuérde míchel uuéhsel getân. *Vel ab egritudine. vel ab aliquo huiusmodi.* Fóne siechelhéite (sic) álde úone ételichero geskihte. Alsò démo mán geskáh. fóne démo solinus ságet. ter nâh súhte ánderis síndis kenésenêr. nóh sínis námen uuóla né gehúgita. *Simul | autem et virtus ut iustitia et castitas et singula talium non vi-* 93 *dentur posse moveri neque facile permutari.* Sámint chúnnon sint íz túgede. sò réht íst. unde uúrebúrt. unde díen gelíchíu tíu samfto ne múgen. eruúéget. unde geuuéhselôt uuérden.

De affectione.

Affectiones vero dicuntur. quae sunt faciles et cito permutatiles. Ánauúndeda. unde ánachóminina héizent. tíu únuéste sint. unde síh snéllo uuéhselont. tíe híez er uóre dispositiones. *Ut calor et frigiditas. et egritudo. et sanitas. et alia huiusmodi.* Álso uuármí. unde chálti. síechi unde gesúndi. unde díen gelíchíu. *Afficitur enim quodammodo circa eas homo.* Ter ménnisko uuírdet échert fóne ín geánauúndôt. *Cito autem permutatur.* Ér uuírdet íro áber snéllo indânôt. *Et ex calido frigidus fit. et ex sanitate in egritudinem transit.* Únde uuírdet er nâh uuármí chált nâh kesúndedo síeh. *Similiter autem et in aliis.* Sò uérit íz óuh ín ánderên díen gelíchén. *Nisi forte in his quoque contingat. per temporis longitudinem in naturam cuiusque transferri.* Síu ne begínnên óuh fóre áltí. an éteuuémo geuéstenôt uuérden. *Et insanabilis vel difficile mobilis existat affectus.* Únde ímo díu sò getána ánachómeni úbel sí ze gebúezenne. unde ába ze némenne. *Quae iam quilibet habitudinem vocet.* Únde man sia bedíu héizen múge hába.

Quid intersit inter habitum et affectionem.

Manifestum est autem quoniam | haec volunt habitudines nominari. quae sunt 94 *diuturniora vel difficile mobilia.* Nù skínet táz tíu mít réhto héizent hábá. tíu uuiríg sint. unde unsamfto abagânt. *Namque in disciplinis non multum retinentes i. non memoriter tenentes. sed facile mobiles i. obliuiosos. dicunt habitum non habere.* Tíe ágezelen. án díen búochen. chédent síe áne hába sín. *Quamvis sint ad disciplinas. peius meliusve dispositi.* Tóh tára zúo éine sín báz keánaléitot dánne ándere. *Quare differt habitus disposi-*

tionem. quod hoc quidem facile mobile est. illud vero diuturnius et difficile mobile. Fóne dîu skéidet síh hába. uóne beskérido, dár ána. dáz sí státera íst.

Non converti habitum et dispositionem.

Sunt autem habitus etiam dispositiones. dispositiones vero non necesse est habitus esse. Hába sínt ío beskérída. áber beskérída. ne sínt nieht ío hábitus. *Qui enim retinent habitum et quodammodo dispositi sunt ad ea. que habent vel peius vel melius.* Tíe dir hábint tíe sínt tára zúo beskérít táz síe hábint áldé uuóla. áldé úbelo. *Qui autem dispositi sunt non omnino retinent habitum.* Tíe áber beskerít. únde beskíbet sínt zú éteuuíu tíen ne íst íz sádes mézis nieht hába. Úns uuírdet cnúoiz ⁽¹⁾ kespírre. íoh peskérít. ta uuír dóh nieht ne uólle hábeên. II.

Aliud vero genus qualitatis est. Tíu ánderíu sláhta qualitatis íst. *Secundum quod pugillatores vel cursores vel salubres vel insalubres dicuntur.* ⁹⁵Náh téro uuír némên (sic) | fústchémfen únde strítlóupfen. áldé gánze aldé úngánze. *Et quaecunque simpliciter secundum potentiam naturalem vel in potentiam dicuntur.* Únde álliu díu dir be únscúldin genámot uuerdent. áter máhte áldé áfter ún máhte. áne tát. *Non enim quod sunt dispositi ad quo modo unum quodque huiusmodi dicitur.* Ín ne gíbet mán nieht tíe námen. dúrh táz síe dára zú beskípte sín. únde án dero táte skínên. *Secundum quod habeant potentiam naturalem. vel facere quod facile. vel nihil pati.* Súnder dáz síe máht éigin. únde ín gelázen sí. dáz. únde dáz sámfto zú tûonenne (sic). áldé síeh. únde síeh ze sinne. *Ut pugillatores vel cursores dicuntur. non quod sint dispositi. sed quod habeant potentiam hoc faciendi.* Álsó díe genémmit uuérdent chnúttelchémfen. unde strítlóupfen. tíe íz nío ne tátên. únde áber uuola tuôn máhtín. *Sanativi autem dicuntur. eo quod habeant potentiam naturalem. ut nihil a quibus libet accidere tibus patiantur.* Únde áber ándere gánze kehéizen uuérdent túrh táz síe día uéstí hábint. táz ín ánuállúngâ (sic) nieht ne uuégên sô uróst. únde hízz íst. únde slége. *Egrotativi vero quod habeant in potentiam nihil patiendi.* Únde úngánze héizent. tíe uore sêr hálzi. nieht fertrágen ne múgen. *Secundum quod durum se habet. Tien íst kelíh. uuélh. únde hárte. Durum enim dicitur. quod habeat potentiam non citius secari.* Tá

(¹) statt cnuogiz.

héizét (sic) héрте. dáz únsputigo mág ingúnnen uuérden. *Molle vero quod eiusdem tpsius | habeat inpotentiam.* Táz íst uuélh. dáz unmáhtíg íst. téro⁹⁶ sélbún únsputete. *Tertia vero species qualitatis est possibilis. qualitates vel et passiones.* Tíu dritta sláhta qualitatis. héizet passibilis qualitas. unde passio. Tie námen lèrit er únsih hina uuérder ze zuéin uuísòn uernémin. *Sunt autem huiusmodi. ut dulcedo. et amaritudo. et austeritas et omnia his cognata.* Tie sínt íz. sùozi. pitteri. éiuveri. únde álliu dien gelégeníu. *Amplius autem. Íz sínt óuh andere. Calor et frigus. et albedo. et nigredo.* Uuármi únde uróst uuízi únde suárzî. *Et quoniam hae qualitates sunt. manifestum est.* Nû íst táz óffen. dáz tísiu qualitates sínt. *Quaecunque enim ista susceperint. qualia dicuntur secundum se.* Fóne díu íst íz offen. uuánda án dien síu sínt. tiu héizent túrh síh qualia. *Ut mel dulce dicitur. quoniam suscipit dulcedinem.* Álsò hóngang sùeze héizit. uuánda díu sùezi ín ímo íst. *Et corpus album eo quod albedinem suscipiat.* Únde álsò snè uuizer héizet. uuánda ér día uuízi án ímo habit. *Similiter sese habet etiam in ceteris.* Sò íst íz óuh án dien ánderên.

Quod non uno modo passibiles qualitates et passiones dicantur.

Passibiles vero qualitates. et passiones dicuntur. s. dulcedo et calor. et omnia ad gustum vel ad tactum pertinentia. non quod ea s. corpora. quae susceperint illas passiones. aliquid patiantur. Tíse qualitates ne héizent nieht pedíu passibiles. nóh pedíu passiones. táz tíu corpora án dien sie sínt. fóne ín íeht tóleên. *Neque enim mel idcirco dulce dicitur quoniam⁹⁷ aliquid passum sit.* Hóngang ne héizet nieht túrh táz sùeze. táz íz sínero sùezi íeht infinde. *Nec aliquid aliud huiusmodi.* Nóh téro sámelíchôn corporum nehéin. i. quae ad gustum pertinent. *Similiter autem his et calor. et frigus. s. quae ad tactum pertinent. passibiles. qualitates dicuntur. non quod ipsa. s. corpora quae susceperint ea. aliquid passa sint. sed passibiles qualitates dicuntur. quoniam singulum eorum. i. ipsorum corporum. quae dicta sunt perfectiva sunt passionis. secundum sensus.* Nóh óuh uuármi únde chálti. ne héizent nieht pedíu passibiles qualitates. táz íro íeht infinden. díu íro corpora. án dien síu sínt. uuánda díu súnna ne infindet nieht íro héizi. nóh taz ís sínero chálti. súnder uuír infinden íro. Únsereñ sensibus sínt síu máchârra dolungo. *Mel vero per se passionem efficit secundum gustum. et calor secundum tactum.* Chórondo infindên uuír des hóngangis suézi (sic). crífendo infindên uuír dés zanderin héizi. *Simi-*

liter autem et aliae. Sô tûont óuh úns tólunga ándere qualitates. tísên ge-
liche. Únde fône díu súlin uuír héizin díse passibiles qualitates. únde
díse passiones. tólemáchíge qualitates. *Albedo autem et nigredo.* s. quae
ad visum pertinent. *et alii colores. non similiter his quae dicta sunt pass-*
biles qualitates dicuntur. Uuîzi únde suarzi únde ándere uáreuua. ne hé-
zent nieht tísên gelichô passibiles qualitates. *Sed hoc quod ipse innascitur*
ab aliquibus passionibus. Síe héizent túrh táz sô. uuánda síe uuérden
fône dólungôn. |

98

Signum unde colores fiant.

Quoniam ergo sunt per aliquam passionem multae colorum mutationes. s.
manifestum est. Uuír sehên óftô. dáz síh fáreuua uuéhselônt. fone étel-
chero dólungo. *Erubescens enim aliquis. rubeus factus est. et timens*
pallidus. et unum quodque talium s. contingit passione. Mán irrôtét óftô
uóne scámo. únde irbléichêt uone uórhtôn. Únde ál démo gelih s. chú-
met ío fône dólungo. *Quare vel si quis naturaliter aliquod talium passio-*
num passus est. similem colorem oportet eum habere. Fône díu múoz óu-
ter sámelicha uáreuua háben démo natúrlichô íeht sóleês kescáh. *Quae-*
enim affectio nunc ad verecundiam circa corpus facta est et secundum natu-
ralem affectionem. eadem fiet affectio. ita ut naturaliter et color simili-
sit. Tíu ánachómeni. mánne geskíhet fône scámôn. tíu geskíhet ímo óu-
natúrlichô êr er gebóren uuérde. *Quaecunque igitur talium casuum a-*
liquibus passionibus difficile mobilibus. et permanentibus principium sumpse-
rint. passibiles qualitates dicuntur. Sô uuélche sô getáne geskíhte. s. s-
uáreuua sínt únde ánderiu mál. fône dehéinên dólungôn stétigên únde
uuírigên díe héizent ío passibiles qualitates.

Inveteratos colores qualitates esse.

Sive enim secundum naturalem substantiam pallor aut nigredo facta est
qualitates dicuntur. quales enim secundum eas dicimur. Úbe uóne ána-
99 búrte. pléichi álde suarzi geskíhet. táz sínt qualitates. únde | héizên uuír
nâh ín quales. i. pléiche álde suárze. *Sive propter egritudinem longam aut*
propter aestum. aut aliquid tale. vel nigredo vel pallor contingit. et non
facile preterit. et in vita permanet. qualitates et istae dicuntur similiter
Quales et secundum eas dicimur. Álde úbe iz keskíhet. fône áltero súhte
álde uóne hízzo. únde iz tánne uuérêt. únde án démo skínet. táz sínt óu-
qualitates. únde héizên ío uuír nâh ín quales.

Momentaneos autem colores non esse qualitates.

Quaecunqve vero. s. mutationes. ex his quae facile solventur. et cito trans-euntes fiunt. passiones dicuntur. Só uuélche uuéhsela áber úns késkéhent (sic). téro die síh sámfto gélóubent (sic). únde spúetigo zegánt. tie héizent passiones. i. tolunga. s. álso óuh tolunga héizent. scáma únde uórhta. fóne dien sie uuérdent. *Non enim dicimur secundum eas quales.* Táz íst fóne díu. uuánda uuír nâh ín quales ne héizên. *Neque enim qui propter verecundiam rubeus factus est. rubeus dicitur.* Uuánda dér dúrh scáma irrótét. tér ne héizet nieht túrh táz rótendér. *Nec cui pallor propter timorem venit. pallidus est.* Nóh tér uóne uórhtón bléichét. ne íst úmbe dáz nieht ío bléih. *Sed magis s. dicendus est. quod ad aliquid passus sit.* Uuír súln mér chéden. ér uuárd pléih. ér uuárd rót. *Quare passiones huiusmodi dicuntur. qualitates vero minime.* Fóne díu héizent sie dólunga. náls uuíolichína.

Animae quoque inveteratas passiones esse qualitates.

Similiter autem his et secundum animam passibiles qualitates | et passio- 100 nes dicuntur. Náh tisên qualitatibus des lichamen. héizent óuh tie qualitates téro sélo. *Quaecunqve enim mox innascendo ab aliquibus passionibus fiunt. qualitates dicuntur.* So uuéltú díng mánne geskéhent sár án dero gebúrte. táz héizent qualitates. *Ut dementia vel ira et alia huiusmodi. Álso sínnelôsi íst. álde zórn múotígí. únde dien gelichú. Quales enim secundum eas dicimur.* Qualitates héizent sie uuánda uuír nâh ín quales héizên. *Idem iracundi et dementes. Zórn múotige. únde sínnelôsé. Similiter autem et quaecunqve alienationes non naturaliter. sed ab aliquibus casibus factae sunt. difficile pertereuntes. et omnino immobiles etiam huiusmodi qualitates sunt.* Úbe óuh nâh téro gebúrte. uóne dehéinên geskíhten mánne únsínnigína chóment. stétige únde uuírige. tíz sínt ío só sámó qualitates. *Quales enim et secundum eas dicimur.* Táz skínet tár ána. uuánda uuír óuh nâh tíen héizen quales.

Momentaneas autem animae passiones non esse qualitates.

Quaecunqve enim ex his quae citius pretereunt fiunt. passiones dicuntur. Áber die múotegína. die snéllo zegánt. tie héizent érchert (sic) tólúnga. únde stúngeda. *Ut si quis contristatus iracundior sit. Álso dáz héizet. ube man geléidegôter. eteuuáz síh pilget. Non enim dicitur iracundus. qui in huiusmodi passione. iracundior est. sed magis aliquid passus.* Tér síh só bíl-

get. ter ne héizet umbe dáz nieht abólfigêr. mán sôl cheden. ér uuás en
 101 bólgên. únde zórneg. *Quare passiones huiusmodi dicuntur. qualitate
 vero minime.* Fónê diu héizent táz uuórtene stúngedá: náls uuóntente uuó
 lichína. Tie sô uerlôufenten passiones sint téro cathogoriae. tiu pati hé
 zet. álsô óuh álliu participia passiva sint. III. *Quartum vero genus qualitatis est forma. et circa aliquod constans figura.*
 Tiu uierda sláhta qualitatis ist. tiu getát. únde dáz pílde. dáz án ío uuó
 lemo dínge ist. *Amplius autem ad haec.* Ferním nóh hára zú. s. uuó
 pílde sí. *Rectitudo vel curvitas. et quicquid his simile est.* Táz ist créht
 áldê chrúmbi. únde dáz tien gelih ist. sô slimbí ist únde scrégehôri. *Secundum enim unum quodque eorum quale quid dicitur.* Náh tien állên ch
 man quale. *Triangulum enim vel quadratum esse quale quod dicitur.
 rectum aut curvum.* Trisbôziz áldê uierscoziz. héizet uuíolih iz sí. únd
 geréhtiz. áldê chrúmbêz. *Et secundum figuram vero unum quodque qua
 quod dicitur.* Únde náh sínemo bílde. héizet uuhtelih quale.

Quae falso videantur esse qualia.
*Rarum vero et spissum et asperum et lenè. putabuntur quidem qualitates
 significare.* Skétêrez únde gedrúngenez. rúoz (sic) únde sléhtiz unáner
 síe qualitatem bezéichenen (1). *Sed aliena huiusmodi putantur esse a dis
 sione quae circa qualitatem est.* Mán sôl síu dóh uuánen úngehaftiú díe
 speciebus qualitatis. tiu án íro geskídôt sint. *Quandam enim positionem
 quodammodo videntur. partium utrimque monstrare.* Síu zéichenint uuá
 téilelih líge. an demo corpore. náls uuíolih iz sélbez sí. *Spissum quidem
 102 est. eo quod partes sibi ipsae propinque sint.* Íz ist fónê díu | gedrúnger
 dáz síniu téil in sélbên náhó lígent. *Rarum vero quod distent a se inv
 cem.* Skéteriz. táz síu in sélbên uerro lígent. *Et lenè quidem. quod
 rectum sibi partes iaceant.* Únde sléht. fónê díu. dáz síniu téil ében h
 lígent. *Asperum vero quod haec quidem pars superet. illa vero sit inferior.*
 Rúoz fónê díu. dáz éin téil gát hóor. ánder téil níderôr. Sid táz sô ist
 sô sint síu ad aliquid. álsô óuh íro genus ist positio.

Explicit de quarta specie.

Et fortasse alii quoque appareant qualitatis modi. Nieht né ist zé uer

(1) Es steht bezéichenen und am Rande ist eingekratzt bezeichnen.

chúnne. núbe óuh ánderú qualitatís species síh óugén. *Sed maxime dicuntur hae qualitates.* Tíse sínt tóh tia géngesten.

Qualia denominativa dici.

Itaque sunt que praedicta sunt. Nú sínt iz tíe uóre geságeten. *Qualia vero que secundum haec denominative dicuntur.* Únde sínt táz íro qualia. díu uóne in gespróchen únde genámót uuérdent. *Ut a candore candidus et a gramatica gramaticus (sic). et iustitia iustus.* Álsò uuízér uóne uuízí. gramátichare uóne gramátiche. réhtér uóne réhte. genámote sínt. *Similiter et aliis.* Sò uérit iz óuh án ánderén. i. sò uuérdent ío quales. kenámót fone qualitatibus.

Excipitur.

In aliquibus vero. s. qualibus eo quod non sint posita qualitatibus nomina. non contingit ea quae dicuntur ab eis. denominative dici. Áber dánne uúndene ne sínt tien qualitatibus. tánne ne uuérdent óuh níeht fone in geskáfót tie námen dero qualium. *Ut cursor aut pugillator qui secundum validitatem | naturalem dicuntur. a nulla qualitate denominative dicitur.* 103 Álsò déro námo níeht kesáfót ne íst fone qualitate. tie áfter máhtin genémmet uuérdent loupfen únde chemphin. *Non enim posita nomina sunt validitibus secundum quas isti quales dicuntur.* Táz íst fone díu. uuánda nehéme námen ne sínt tien máhtin uúndene náh tien sie genámót sínt. *Sicut in disciplinis secundum quas vel pugillatores vel palestrici secundum affectionem dicuntur.* Sò áber démo liste íst fone dés pégúnste (sic). únde uóne dés áneuuírtedo (sic). die scúldigen uéhtárra. únde ringárra héizent. *Pugillatoria enim disciplina dicitur. Tér geuóbto list héizet latine pugillatoria. Quales vero ab his denominative hi qui afficiuntur dicuntur.* Tán-nân scáfónt síh téro námen. die in úobent.

Item excipitur.

Aliquando autem et posito nomine. s. qualitatís. denominative non dicitur. quod secundum eam quale dicitur. Íóh táz keskíhet. táz tíu qualitates námen hábit. únde dóh íro quale uóne íro genámot ne íst. *Ut a virtute studiosus.* Álsò íligér uóne túgede íst. únde dóh náh íro ne héizet. *Virtutem enim habendo studiosus dicitur. sed non denominative a virtute.* Sél-bún díá túged hábendo. héizet er ílig. tóh ne íst sín námo níeht náh íro namen geskáfót. *Non autem in plurimis hoc tale est.* In únmánígén uúndet mán dóh tíu úngelíchi. *Quae ergo dicuntur. aut denominative. a prae-*

dictis quales dicuntur, aut aliquo modo aliter ab eis. Tíu ío qualia he
 104 zent téro námen sínt fóne | qualitate geskáföt. álde étteuuío gespróche
 uóne ín. áne scáfúnga.

Incipit querere proprium ex contrarietate.

Inest autem et contrarietas secundum quod quale est. i. secundum qualita
 tem. Án qualitate uuírdet ouh fúnden contrarietas. *Ut iustitia iniustitia
 contraria est. et albedo nigredini. et alia.* Álsò réht uuíderuuártig íst ún
 réhte. únde uuízí déro suárzí. únde ánderiu. *Similiter autem. et ea quae
 secundum eas. s. qualitates. qualia dicuntur ut iniustum iusto. et album
 nigro.* Tíu fone ín gespróchen uuérden. tíu sínt sámó uuírderruuártig (sic)
 Álsò ún réhtiz réhtemo. uuíziz suárzemo. *Non autem in omnibus hoc est
 Íz ne geskíhet tóh níeht ín állén qualibus. Rubeo et pallido. aut huius
 modi coloribus qualitatibus existentibus. nihil est contrarium.* Rótemo ún
 bléichemo. únde sólén uáreuuón ío sámó guíssén qualitatibus. ne íst níeht
 uuíderuuártigis.

Sub uno semper genere contraria stare.

Amplius. Ferním óuh ánder. *Si ex contrariis unum fuerit quale. et reli
 quum erit quale.* Úbe zuéío contrariorum dáz éina quale íst. táz ánder s
 sámó íst. *Sicut est iustitia iniustitiae contrarium.* Álsò án díen skíne
Quale autem est iustitia. quale igitur et iniustitia. Táz éina íst quale.
 qualitas. sò sámó íst táz ánder. *Hoc palam est proponenti. alia praedi
 camenta ex singulis s. cathgoriis.* Táz uuírdet sár démo skín. dér fone
 105 állén cathgoriis. fúre zíhet andériu exempla. *Nullum igitur aliorum praedi
 dicamentorum aptabitur. i. opponitur iniustitiae.* Nehéin uuídersácho. n
 uuírdet tár uúnden iniustitiae. *Neque quantitas neque ad aliquid. neque
 ubi. nec omnino aliud quicquam nisi quale.* Nóh quantitas. nóh nehéin án
 der praedicamentum ne uuérit síh iniustitiae. áne ío qualitas. i. iustitia
Sic et in aliis quae secundum quale. Sò uérit iz óuh ánderén qualitatibus.

Quod et magis et minus recipiat qualitas.

Suscipit autem qualitas et magis et minus. *Album enim magis et minus
 alterum altero dicitur. et iustum alterum altero magis et minus.* Qualia lá
 dent síh ána úngelícho íro qualitatem. súmiu mēr súmiu mín. Álsò éi
 réhtera íst. tánne ánder. uuánda íz án ímo mēr réhtis hábit. Únde éi
 uuízera. dánne ánder. uuánda án ímo mēr uuízi íst. *Sed et ipsa cremen*

tum suscipiunt. Ióh síu sélben. uuáz sint túrh síh. *Cum candidum namque sit. amplius contingit candidum fieri.* Uuíz uuírdet uuízera.

Excipitur.

Non tamen omnia. sed plura. Íz ne tùont nieht álliú díu qualitatis sint. mánigiú tùont íz. *Iustitia namque a iustitia. si dicatur magis et minus. potest quilibet ambigere.* Uuánda úbe sélbíu iustitia. uuáhse áde suíne. dés mág mán zuíuelòn. *Similiter et in aliis affectibus.* Sò mág mán ouh zuíuelòn án ánderèn hábòn. *Quidam enim dubitant de talibus.* Cnúege zuíuelònt ís. *Iustitia namque a iustitia. non multum | aiunt magis et mi-* ¹⁰⁶ *nus dici. nec sanitatem a sanitate.* Síe uerságent sélben día iustitiam mēr- héíte unde mínnerhéíte. únde sanitatem. Uuánda brístet réhte. sò ne íst íz réht. Íst íz úbere. sò ne íst íz áber réht. *Minus autem habere alterum altero. sanitatem aiunt. et iustitiam minus alterum altero habere.* Téro qualium súmelíchiz. íéhent sie mín gánzí. únde mín réhtis háben. dánne dáz ánder. i. úngánzera uuésen únde únrehtera. *Sic autem et grammatica. et alii affectus. non recipiunt magis et minus. Sed tamen ea quae secundum eos affectus dicuntur. indubitanter recipiunt magis et minus.* Álsò iustitia únde sanitas síh uuérrint conparationis. sò tùot ouh grammatica. únde sò tùont álle hábá. Áber díu qualia. díu uóne in gespróchen uuérdent. tíu hábint conparationem. *Grammatitior enim alter ab altero dicitur. et iustior et sanior.* Táz skínet tár ána dáz éinér réhterò. únde gánzero. únde gramatichis chúnigòro. gehéizen uuírdet. tánne ánderér. *Sic et in aliis.* Sò íst íz ouh án ánderèn dísen gelíchèn.

Item excipitur.

Triangulus vero et quadrangulus non videtur. magis et minus suscipere. nec aliquid aliarum figurarum. Áber dríórtèr. únde uierórtèr. ne mág éinér nieht mēr sín. dánne ánderér. nóh nehéin pildis kescáft hábendér. *Quecunque diffinitionem trianguli recipiunt et circuli. omnia similiter triangula vel circuli sunt.* So uuéliú ío dríscózis. únde ringis nòt méz infángen ¹⁰⁷ hábint. tíu sint ouh penòte dríscòze únde ringa. *Eorum vero quae non recipiunt. nihil magis alterum altero dicitur.* Tíu íro nòtméz ne hábint téro nehéin ne íst mēr. dáz síu sint dánne ánderiz. *Nihil enim quadratum magis quam parte altera longior figura circulus est.* Ében láng sítíu uiera. ne íst nieht mēr circulus. dánne díu dír únében länge síta hábit. *Nullam enim recipit circuli rationem.* Íro ne uuérder (sic)

ne gât in dia zâla dis circuli. *Simpliciter autem.* Áber offene ze ságenne. *utraque non recipiunt huius propositi vel circuli rationem. non dicetur alterum altero magis.* Úbe íro ne uuéder. ringis nôt méz ne hábit. só ne héizet óuh ne uuéder mër ring. dâne daz ánder. *Non ergo omnia qualia recipiunt magis et minus.* Fóne díu ne sínt nieht álliu qualia mër únde mîni. *i. non omnia recipiunt comparationem.*

Quid sit ei proprium.

Horum itaque quae predicta sunt. nihil est proprium qualitatis. Téro uóne námndôn nehéin. ne íst úreiche qualitatis. *Simile autem et dissimile secundum solas dicitur qualitates.* Kélih únde úngelih. uuerdent fone qualitates. ¹⁰⁸ *eigenafto (sic) gespró|chen. Simile autem alterum alteri. non est secundum aliud. nisi secundum id quod quale est.* Éin gelih ándermo. ne uuírdet nieht fóne ánderên dîngen gespróchen. áne uóne quali. *Quare proprium erit qualitatis. secundum eam simile et dissimile dici.* Fóne díu íst qualitates tíu súndera. fóne íro gelih. únde úngelih ze chédenne.

Ratio de communione categoriarum.

At vero non decet conturbari. ne quis nos dicat. i. reprehendat. de qualitate propositionem facientes. multa de relativis interposuisse. Nú zîmet tíe lectoribus in gûotemo ze sínne. nîo íro nehéin únsih ne inchúnne. ze éri fóne qualitate erhéuen. únde áber dárnáh gnûogez fone relativis ságer. *Habitus enim et dispositio horum quae ad aliquid sunt esse dicebantur.* Té fúrhto íh fóne díu. uuánda habitus únde dispositio. hína ze relativis kezélet uuúrtin. únde mán íro ánderést hfer geuúog. *Pene enim item omnibus talibus genera ad aliquod dicuntur.* Síe súlen uuízen. dáz genera qualitatis álméístîg sínt ad aliquid. *Nihil autem horum quae singularia sunt. Tamen ne sínt áber nieht íro species. Nam cum disciplina genus sit. ipsum quoque est alterius dicitur. Alicuius enim disciplina dicitur. Disciplina uuánda genus íst. pedíu íst sí ad aliquid. Éteuués íst. ío disciplina. Eorum quae ¹⁰⁹ singularia sunt. nihil ipsum quod est alterius dicitur.* Íro specierum nehéine ne chît man éteuués sín. *Ut grammatica non dicitur alterius grammatica nec musica alicuius musica.* Álsò níoman ne chît relative éteuués grammatica. éteuués musica. *Sed forte secundum genus. et haec ad aliquid dicuntur. Ut grammatica dicitur alicuius disciplina. non alicuius grammatica.* Táz genus ánaséhendo. mág mán uuóla chéden. grammatica íst éteuués kelírn. Ér ne chîdet nieht éteuués grammatica. *Et musica alicuius*

disciplina. non alicuius musica. Sô mág ér oúh chéden. musica íst éteuúés kelírn. náls éteuúés musica. *Quapropter quae per se quidem singula sunt. non sunt ad aliquid.* Pédiu ne sínt tíu species keskídotíu ad aliquid. tóh síu án demo genere úngeskídotíu sín. ad aliquid. *Dicimur enim quales. secundum singula.* Táz skínet tár ána. táz uuír quales héizén nâh tien speciebus. *Haec enim et habemus.* Síe sínt únsere hába. *Scientes enim dicimur. quod habemus singulas scientias.* Uuír héizén chún níge. fóne dero hábo dero specierum. *Quare haec erunt etiam qualitates. quae singillatim sunt. secundum quas et quales dicimur.* Fóne díu sínt tíu species qualitatis. nâh tien uuír óuh héizen quales. *Haec autem non erunt eorum quae sunt ad aliquid.* Áber ad aliquid ne sínt síu níeht. *Amplius.* Ferním nóh táz. | *Si* ¹¹⁰ *contingat hoc ipsum quale et relativum esse. nihil est inconueniens idem utriusque generibus annumerare.* Keskíhet óuh éin uuórt péidiu bezéichenen. qualitatem íoh ad aliquid. sô ne uuírrét tir níeht táz sélba ze zéllenne. ze béidén cathegoriís.

De facere et pati.

Recipit autem facere et pati contrarietates. et magis et minus. Tíu dir bezechenent (sic) túon álde dólèn. díu sínt ofto éin ánderèn uuíderuuártíg. Únde mág uuérden ío uuéderes. mër íoh mín. *Calefacere enim ad frigidum facere contrarium est. et calidum fieri ad frigidum fieri. et delectari ad contristari.* Uuármin únde chuelin. sínt uuíderuuártíg. sô sínt óuh uuármén únde cháltèn. fró sín. únde léideg sín. *Sed et magis et minus.* Sô uuírdet óuh án ín. mër únde mín. *Calefacere enim magis et minus est. et calefieri magis et minus. et contristari magis et minus.* Mán mág uuóla uuármín mër íoh mín. únde uuármén. mër íoh mín. únde trúrèn mër íoh mín. *Recipit ergo magis et minus facere et pati.* Fóne díu íst uuár. táz túonnes únde dólennís. mër únde mínnera sín mág. *Pro his itaque tanta dicantur.* Fóne ín sí is sus cnáege.

De situ.

Dictum est autem et de situ in his quae ad aliquid sunt. quia denominative a positionibus dicitur. Fóne ad aliquid ságendo. uuárt óuh keságét. táz tíu ¹¹¹ verba sedere. unde stare. díu situm bezéichenent kespróchen sínt fóne nominibus. sessio. statio. díu positionem bezéichent.

De quanto (sic). et ubi. et habere.

Pro reliquis autem. quando. et ubi. et habere. eo quod manifesta sunt.

nihil de eis aliud dicitur, quam quae in principio dicta sunt. Fóné uuénne únde uóne uuár. únde uóne hábenne. ne íst nieht nú ze ságenne. uuánc síu sémfte sínt. áne dáz fóre geságet íst. Uuáz íst táz? *Quia habere quidem significat calciatum esse. armatum esse.* Táz ána háben. bezéichenen keskúhen uuésen. álde gesáreuuít uuésen. *Ubi vero. ut in loco.* Uuánc bezéichenet. in uuélero stéte. *Quando. ut quo tempore.* Uuénne. íst uuélemo zíte. *De propositis itaque generibus quae dicta sunt sufficiunt.* Fóné dien generibus íh pedéh ze ságenne. hábo íh cnúoge geságet.

Quod modis opposita dicantur.

Dicitur autem alterum alteri opponi quadrupliciter. Ze uíer uuísón ché man éin gágen ándermo gestéllit uuérden. *Aut ut ad aliquid.* Álde sò díu gágensihtigen. *Aut ut contraria.* Álde sò díu uuíderuuártigin. *Aut ut habitus et privatio.* Álde sò hába únde dárba. *Aut ut affirmatio et negatio.* Álde sò néin únde | íáh. *Opponitur autem unum quodque istorum quatuor modis.* Tírro ío gelíh uuírdet íngágen stéllét. *Ut sit figuratim dicere.* Mít exenplo ze ságenne. *Ut relativa.* Sò relativa túont. *Ut duplum dimidio.* Sò zuíuált íst témo háblíh. *Ut contraria.* Sò uuíderuuártigíu túont. *Ut malum bono.* Álsò úbel íst kúotemo. *Ut secundum privationem et habitum.* Sò man chít hába únde dárba. *Ut est caecitas visui.* Álsò blíndi íst témo kesíune. *Ut affirmatio et negatio.* Sò uéstenúnga únde lóugen túont. *Ut sedet. non sedet.* Álsò díu sínt. sízzet. ne sízzet.

De relativis.

Quaecunque igitur ut relativa opponuntur. Tíu relative gágenstéllét uuérent. *Ea ipsa quae sunt. oppositorum dicuntur.* Tíu héizent ándermo. *Aut quomodolibet aliter ad ea.* Álde éteuuío séhent síu zu ín. *Ut duplum dimidū ipsum quod est alterius dicitur.* Álsò zíuuált (sic) éteuués zuíuált héizet. táz íz íst. *Alicuius enim duplum dicitur.* Íz sól ío benôte héizen zuíuált tánne des hálbín téiles sí. *Sed et disciplina disciplinato tanquam relativa opposita est.* Léra íst óuh gágenstéllít temo gelértin. sámo zu ímo séhent tíu. *Et dicitur disciplina ipsum quod est disciplinati.* únde dáz tíu léra íst táz uuírt kehéizen des kelértin. *Sed et disciplinatum ipsum quod est alicuius oppositum dicitur. i. ad disciplinam.* Álsò uuírdít óuh táz kelérta hína gespróchen. ze sínero gágenstáltún léro. *Disciplinatum enim aliquem dicitur.* ¹¹³ *mus disciplina disciplinatum.* Uuánda uuír héizén ío den gelértin fóndero léro gelértin. *Quaecunque ergo opposita sunt tanquam ad aliquam*

Tíu ío mít témo námin déro gágensihte gágenstáltiu héizent. *Ipsa quae sunt aliorum dicuntur.* Tíu sínt ío ánderro. táz siu sínt. *Aut quomodo-cunque ad invicem.* Álde éteuúio séhent siu zéinen ánderèn.

De contrariis.

Illa ergo quae ut contraria. Tíu áber dúrh uuíderuuártigi héizent oppo-sita. *Ipsa quidem quae sunt nullomodo ad se invicem dicuntur.* Tíu ne séhent níeht zu éinèn ánderèn. án díu dáz síu sínt. síu séhent mër fóne éinèn ánderèn. *Neque enim bonum mali dicitur bonum. sed contrarium.* Uuánda nieman ne chít. táz gúota íst tes úbelin gúota. er chít iz ímo sí uuíderuuártig. *Neque album nigri album. sed contrarium.* Nóh ér ne chít. taz uuíza íst tes suárzen uuíza. ér chít iz ímo sí uuíderuuártig. *Quare differunt hae contrarietates a se invicem.* Fóne díu sínt contraria geskéi-den.

De differentia contrariorum. i. medium habentium et non habentium.

Quecunque vero contrariorum talia sunt. Tíu contraria sólih sínt. *ut alterum ipsorum necessarium est inesse. in quibus nata sunt fieri. et de quibus praedicantur.* Tá z éin uuéderiz benôte ána íst. tien siu gesláht sínt únde uóne díen man siu spríchet. *Nihil eorum medium est.* Tíu ne hábint ne-héin medium. *Quorum vero non est necessarium alterum inesse.* Téro áber éin uuéderiz ána benôte ne íst. *Horum omnium est aliquod medium*¹¹⁴ *omnino.* Téro állero íst ío ételih medium.

Exempla de non habentibus medium.

Ut languor et sanitas in corpore animalis naturam habet fieri. Álso síe-chelhéit únde gánzi lébendèn corporibus kesláht íst. *Et necessarium est alterum esse in animalis corpore. vel languorem vel sanitatem.* Únde ío be-nôte sól éinuuéder sín án des lébentin líchamin. síechi álde gesúndeda. *Sed et par et impar de numero praedicatur.* Sò uuírdit óuh fóne dero nu-mero gespróchen kerád únde úngerád. *Et necessarium est alterum in numero esse. aut habundus i. imparem. aut perfectum. i. parem.* Únde íst ío díu numerus úber sláhentíu álde géebenótíu. *Et nihil est in medio horum neque inter languorem et sanitatem. neque inter habundantem et perfectum.* Únde níeht ne uíndist tú únder gánzemo únde únganzemo. úne-benemo unde ébenemo.

Exempla de habentibus medium.

Quorum vero non est necesse alterum inesse. eorum est aliquod medium.

Téro aber éin uuéderiz penôte ána ne íst. tíu hábint medium. *Ut nigrum et album in corpore naturam habet fieri.* Álso corpori gesláht íst. uuí unde suárz uuérden. *Et non est necessarium alterum horum esse in corpore.* Únde dóh nehéin nôt ne íst. éinuuéder ímo ána uuésen. *Non enim omne aut album aut nigrum est.* Uuánda uuíz álde suárz ío gelíh corporu ne íst. *Sed et prauum et studiosum praedicatur quidem et de homine et de*
 115 *aliis multis.* | Cúot unde úbel chít man óuh fóné ménniscôn unde fón án derén dínghin. *Sed non est necessarium alterum horum inesse aliis. de quibus praedicatur.* Únde ne íst tóh nehéin nôt íro éin uuéder súmelíché ánauuésen. *Non enim omnia vel prava vel studiosa sunt.* Uuánda dínghelíh níeht penôte ne íst úbel álde gúot. *Et est horum medium.* Pedíu há bint síu medium. *Albi quidem et nigri. fuscum et pallidum et quicunqu sunt alii colores.* Suárzis unde uuízis media sínt. pléih unde sátcrá und alle ándere uáreuuá. s. ut rubrum viride. flavum. furvum. venetum. fuscum. croceum. i. rôt cruêne. fálo. salo. cra. cólftáro. chrúogfáro. *Prava vero et studiosi.* Áber úbelis unde cúotis medium íst. *Quod neque prauum neque studiosum est.* Táz ne uuéder ne íst cúot nóh úbel. Táz hé zent stoici indifferens. álso ríhtúm íst unde skóni. Tíu sô getánin uuótôn síe hábin fúre ne uuéder. *In aliquibus itaque nomina sunt his quae media sunt.* In sumelíchên contrariis sínt námin fúndene íro mediis. *Ut albi et nigri. fuscum et pallidum.* Álsô díen mediis suárzis unde uuízis sínt pléih unde crísil. *In aliquibus autem nomina quidem in medio assignata idoneum non est.* In sumelíchên íst úmbecháme íro mediis námin ze gubenne. *Sed per utrorumque summorum negationem quod medium est determinatur.* Núbe díu úzeren fersághendo uuírdet íro medium geóuget. *Ut quod neque bonum neque malum est. neque iustum neque iniustum.* Álsó díu námelôs sínt. tíu ne uuéder sínt cúot nóh úbel réht nóh únrecht. |

116

De habitu et privatione.

Privatio vero et habitus quidem circa idem aliquid. ut visio et cecitas circa oculum. Hába unde dárba uuírt éteuuár ána gespróchen álso gesíune und blíndi án demo óúghen gespróchen uuírt. *Universaliter autem dicere est in quo nascitur habitus fieri. circa hoc dicitur privatio. utrorumque eorum ordine.* Állelíchó ze sághenne. sô uuár ána díu hába uuírt. tar ána uuí óúh tíu dárba áfter íro béidero órdeno. dáz chít. áfter déro órdeno íro béidero zites. uuánda sô is únzít íst. sô ne sol man ne uuéder spréchet

Privari autem tunc dicimus unum quodque habitus susceptibilem. Dárbên chédên uuír íogelíchiz tero hábemáhtigòn. tanne. *Quando in quo natum est habere nullomodo habet.* Tánne dáz ne hábit. táz háben sólta. *Edentulum enim dicimus. non qui non habet dentes. nec cecum qui non habet visum.* Uuír ne héizen tén nieht áfter réhtemo gechòse zánelòsen. dér zéne ne hábit. nóh tén blinden tér óugen ne hábit. *Sed qui quando contingit habere non habet.* Núbe dén. dér sie ne hábit. sò ér sie hábin sólta. *Quedam enim ex generatione sunt. quae neque dentes neque visum habent.* Súmélíchiu sínt tíu uóne ánabúrte. zéne ne hábint. nóh óugen. *Sed non dicuntur edentati. neque ceci.* Únde dóh ne héizent zánelos. nóh plínt. Uuér mág héizen hólz únde stéin áfter rédo zánelòs únde hárlòs. únde plínt. | únde tót. Níouuíht ne íst tót. áne dáz íu lebeta. noh plínt. áne ¹¹⁷ dáz íu óugen hábeta. álde háben sólta. nóh hárlòs. nóh zánelòs. áne dáz síu háben sólta. únde áber ne hábit.

Opposita sub oppositis esse et non cum eis idem significare.

Privari vero et habere habitum non est habitus et privatio. Tárben únde éteuuáz hábin. dáz ne íst nieht hába únde dárba. *Habitus enim est visus. privatio vero cecitas.* kesíune íst hába. privatio vero cecitas. Plíndi íst tárba. s. des kesíunis. *Habere autem visum non est visus. nec cecum esse cecitas.* Háben gesíune. táz ne íst kesíune. nóh plínt uuésen plíndi. dáz íst dárba. *Caecum vero esse privari. non privatio est.* Plínt uuésen. dáz íst dárben. náls darba. *Nam si idem esset caecitas et cecum esse. utraque de eodem praedicarentur.* Úbe éin uuáre. blíndi únde blínt uuésen. sò uuúrtín síu uóne éinemo dínge gespróchen. Nunc vero minime. Nû ne íst tés nieht. *Sed cecus dicitur homo. cecitas vero homo nullo modo dicitur.* Uuánda der mán héizet plíndêr nals áber blíndi. *Opposita autem etiam haec videntur. i. privari et habitum habere. tamquam privatio et habitus.* Oúh sínt háben únde dárben. sámò hártò opposita. sò sélbíu hába únde dárba. *Modus enim oppositionis idem est.* Íst ter sélbo mo|dus. táz chít. ¹¹⁸ tísiu oppositio íst álsò getân. sò díu uórdera. *Nam sicut cecitas visui opposita est. sic caecum esse et visum habere oppositum.* Uuánda álsò díu blíndi demo gesíune gágenstéllet íst. sò íst óuh plínt uuésen. únde geséhen.

De subhabitu et subprivatione. similis ratio.

Non est autem neque quod sub affirmatione et negatione iacet. affirmatio

et negatio. Táz óuh líget únder uéstenúngo. únde únder lóugene. táz ne íst nieht sélbíu diu uéstenúnga noh sélber der lóugen. *Affirmatio namque oratio est affirmativa.* s. ut sedet. Féstenúnga dáz íst éin uésteníg réda. *Et negatio oratio negativa.* s. ut non sedet. Únde lóugen. íst éin lóugeníg réda. *Horum vero que sub affirmatione et negatione sunt nulla est oratio.* Tíu únder díen zuéin rédon sint. s. ut sedere. non sedere. Tíu ne sín nieht reda. *Concedantur autem etiam haec esse opposita alterutris tamquam affirmatio negationi.* Nú íehèn óuh tíu uuésen opposita éin ánderén álsô lóugen únde uéstenúnga sint. *Nam in his oppositionis modus idem est.* Íst ío der eino modus oppositionis. *Sicut enim affirmatio adversus negationem opposita est ut quod sedet ei quod non sedet.* Álso uéstenúng gágenstéllét íst lóugene. sô dáz íst. sizzet ne sizzet. *Sic et res quae su utroque posita est i. sedere ad non sedere.* Sô íst óuh táz únder ín béide stát. íh méino sizzen. unde dára gagene ne sizzen.

119

Ad aliquid discernitur | ab habitu et privatione.

Quoniam autem privatio et habitus non sic opponuntur ut ad aliquid manifestum est. Uuír uuízzen dáz hába únde dárba. nieht sólih gágenstéllé n hábint sô ad aliquid. *Non enim dicitur hoc ipsum quod est oppositi.* Tá éina ne héizet nieht tes ánderis. *Visus enim non est cecitatis visus.* Uuánd diu gesíht ne íst tero blíndi. *Nec alio ullo modō ad ipsum dicitur.* Nó ze ánderro uuís ne uuírdet si kespróchen ze íro. *Similiter autem neque cecitas dicitur cecitas visionis. sed privatio visionis.* Tána mēr ne uuírde plíndi gehéizen gesíunis plíndi. núbe darba gesíunis. *Cecitas vero visionis non dicitur.* Kesíunis plíndi ne chít níoman. *Amplius.* Ferním ío nóh *Ad aliquid omnia reciprocative dicuntur.* Álliu ad aliquid uuérden kespróchen áfter úmbegánge. *Quare cecitas si esset eorum quae ad aliquid sunt utique et converteretur.* Úbe óuh tánne blíndi uuáre ad aliquid sô hábet si úmbegáng. *Neque enim dicitur ad illud ad quod dicitur si non converteretur.* Úbe si úmbe ne gát. sô ne uuírdet si óuh nieht gágensihtigo gespróchen zu démo si gespróchen uuírdet. *Neque enim dicitur visus cecitatis visus.* Uuánda níoman ne chít kesíune íst tero blíndi gesíune.

Habitus et privatio discernuntur a contrariis.

120 *Quoniam autem neque ut contraria opponuntur ea | que secundum privationem et habitum dicuntur. ex his manifestum est.* Uuío úngelícho óuh contrariis hába únde dárba sín gespróchen. táz keóffenont tísiu uuort. Quo

rum enim contrariorum nihil est medium. Tero contrariorum díu medium ne hábint. *Necesse est in quibus nata sunt fieri, aut itém quibus praediciari, alterum ipsorum inesse semper.* Sól ío daz éina benôte ána uuesen díen. án díen siu múgen uuérden. únde uóne díen uuír siu múgin spréchen. *Horum enim nihil est medium, quorum alterum necessarium erat inesse susceptibili.* Uuánda díu ne hábint medium, téro ío daz éina benôte sól ána uuésen démo hábenáhtigen. *Ut item languore et sanitati et habundanti et perfecto.* Álsó iz íst in síechi únde in gánzi únde in únébenemo ioh ébenemo. *Quorum vero aliquid est medium, nunquam necessitas est omni esse alterum.* Tíu áber medium hábint, tíen ne íst nehéin nôt hértôn ánauuésen. *Neque enim necesse est omni susceptibili, candidum vel nigrum esse, neque frigidum vel calidum.* Uuánda nehéin nôt, ne íst corpori, dáz iz uuíz alde suárz sí. chált alde uuárm. *Horum autem medium aliquid nihil prohibet esse.* Íz mág áber ételíh sín déro, díu únder zuískén stant (sic). *Horum autem erat aliquid medium, quorum non erat necessarium alterum inesse susceptibili.* Íz sólta óuh penôte sín daz mitta, tó iz tero úzerôn ne uuéder uuás. *Preter | quibus naturaliter unum inest.* Áne díu lazo íh fóre ¹²¹ díen natúrlichó ío daz éina ána íst, ána (sic) daz ánder. *Ut igni calidum esse et nivi candidum esse.* Álsó uíure héizi únde snéuue ío uuízi ána íst. *In his autem et determinative necessarium alterum esse, et non alterutrum contingit.* Án dísen geskíhet ío guíslichó ána uuésen daz éina áne hértá. *Non enim possibile est ignem frigidum esse, neque nivem nigram.* Uuánda uíur ne mág chált sín, nóh sné suárz. *Quare omni quidem susceptibili non est necessarium alterum inesse.* Pedíu ne íst nehéin nôt állen corporibus daz éina ána uuésen ána uuéhsal. *Sed solis quibus naturaliter unum inest.* Núbe échert tíen daz éina gesláht íst. *Et his determinative unum non alterutrum contingit.* Únde díen daz éina guísso únueruuéhselót íst. *In privatione vero et habitu nihil horum quae dicta sunt verum est.* Tés álles ne geskíhet níeht in hábo únde in dárbo. *Non enim semper susceptibili necessarium est alterum eorum inesse.* Uuánda dáz íst sár éin úngelíchi, táz íro corpori daz éina ío benôte ána ne íst. Uuíó mág? *Quod enim nondum habet naturam ad videndum.* Éim uuélf taz nóh únzítig íst ze séhenne. *Neque cecum neque visum habens dicitur.* Táaz ne heizet óuh nóh ne uuéder, plínt nóh keséhende. *Ideoque non erunt haec contrariorum quorum nihil | est medium.* Pedíu ne sínt níeht tísiu gelíh tíen contrariis. ¹²²

tiu âna medium sînt. *Sed neque quorum est medium.* Nieht kelicheren ne sînt siu dien medium hábentên. *Necessarium enim est omni susceptibili alterum eorum inesse.* Uuánda éin uuéder sô hába sô dárba sól ío án demo corpore sîn. *Quando enim natum fuerit ad habendam visionem aut cecum aut habens visionem dicetur.* So iz êrist zítig uuírdet ze séhenne. só héizet iz sâr. plint álde geséhende. *Et horum non interminate alterum. sed alterum contingit.* s. determinate. Únde nieht unguísso daz éina. núbe guísso geskíhet éin uuéderiz. *In contrariis autem quibus est medium. nunquam necessarium fuit omni alterum esse, sed quibusdam et his determinative unum.* Áber in dien contrariis tiu medium hábint. ne uuírdet nieht penôte daz éina uuínden in állên. núbe échert in sùmên. únde óuh taz éina mít quíssemo námin s. sô díu héizi íst án demo uuíre (sic). *Unde palam est quia secundum neutrum modum tanquam contraria opposita sunt ea que secundum privationem et habitum opponuntur.* Tánnân skínet taz hába únde dárba án íro gágenstélledo. neuuédermo modo contrariorum gelih ne sînt. *Amplius.* Siu skéident síh óuh ze ánderro uuís. *In contrariis quidem existente susceptibili. possibile est in alterutrum fieri mutationem.* Án éinemo ¹²³lichamen mág hért uuébsel uuérden dero contrariorum. | *Nisi alteri naturaliter unum insit. ut igni calidum esse.* Ímo ne sí échert taz éina gesláht. só uuíre íst hízza. *Namque quod sanum est. possibile est languere. et candidum nigrum fieri. et ex studioso pravum et ex pravo studiosum possibile est fieri.* Áber gesunde uuírt síeh. únde uuíz suárz. cûot úbel. úbel gûot. *Pravus enim ad meliores exercitationes deductus et ad doctrinas vel ad modicum aliquod proficiet. ut melior sit.* Idem quamvis proclivior est semita a bono ad malum. et difficilis transitus a vitiis ad virtutem. non tamen est impossibile. quemlibet peccatis obnoxium per confabulationem sapientum et quandam boni consuetudinem paulatim ad meliora procedere donec ad perfectionem conscendat. Scádel ménnisko ze frómôn únde ze lêro gezóhter. kerúcchet ío be (sic) déro uuílo só uílo. daz er bézero uuírdet. *Si vero semper vel modicum crementum sumpserit. palam est quia aut perfecte mutabitur aut satis multum crementum sumat.* Úbe er ío éteuuáz zú léget tánnân uuírdet er éin uuéder uílo gûot. álde uuóla gûot. *Si enim bene mobilior ad virtutem fiet. vel quodcunque crementum sumpserit a principio.* Úbe er uuóla uáhét ze túgede. álde er síh zu êrist íeht pézerôt. *Ex hoc etiam verisimile est. amplius eum sumere crementum.* Tánnân mág

man in uuánen óuh férrór geruc|chen. *Ex hoc dum semper sit. perfecte* ¹²⁴
in contrarium habitum restituetur. Únde dáz ío ána túendo. chúmet er in
 ándere chúst. *Nisi forte tempore suspensum sit.* Íz ne uuérde únderno-
 men. únde uóne díu ze léibo uuérde. *Verum in privatione et habitu. pos-
 sibile est mutationem in alterutrum fieri.* In hábo únde in dárbo mág uuóla
 uuérden uuéhsel. des éinen ín daz ander. *a habitum in privationem fit mu-
 tatio. a privatione vero in habitum impossibile est.* Ter uuéhsel mág uuér-
 den fóne hábo ín dárba náls áber uóne dárbo ín haba. *Neque enim cae-
 cius factus. rursus videt.* Uuánda erblindetér. nío dára náh ne uuárd ke-
 séhentér. *Neque cum esset calvus. rursus comatus est factus.* Nóh chálo
 uuórttenér. ne uuárd ánderést keuáhsér. *Neque cum esset sine dentibus.
 dentes ei iterum orti sunt.* Nóh zánelós uuórttenér ánderést ne zánta.

Affirmatio et negatio discernuntur a ceteris.

*Quaecunque vero tamquam affirmatio et negatio opposita sunt. palam est.
 quia nullo perdictorum modo opposita sint.* Nú íst guís. táz áber lóugen
 únde uéstenúnga. ín sélbên gágenstéllet ne sínt. náh téro uuísún dero án-
 derro. *In solis enim istis necessarium est semper. aliud quidem eorum ve-
 rum esse. aliud autem falsum.* An disén éinén. íst ío daz éina uuár. daz
 ánder lúgi.

Contradictio discernitur | a contrariis.

125

*Neque enim in contrariis necessarium est semper. alterum verum esse al-
 terum falsum esse.*

Contradictio discernitur ab ad aliquid.

Neque in his que ad aliquid sunt.

Contradictio discernitur ab habitu et privatione.

Neque in habitu et privatione. An dien érerén drín modis. ne úndet nío-
 man uuár nóh lúgi. *Ut sanitas et languor contraria sunt et neutrum neque
 verum est. neque falsum est. Simile autem et duplum et dimidium. tan-
 quam relativa opposita sunt. et non est eorum neque verum neque falsum.
 Sed neque ea quae secundum privationem et habitum sunt. sicut visio et ce-
 citas.* Tísíu dríu exempla sínt áne lóugen. únde áne uéstenúnga. *Omnino
 autem eorum quae secundum nullam complexionem dicuntur. nihil neque
 verum neque falsum est. Porro omnia quae dicta sunt. sine complexione
 dicuntur.* Álliu éinlúzzíu uuórt. ne sínt ne uuéder uuár nóh lúgi. Tísíu

nû gespróchenen exempla. sînt álliu éinlúzzíu. sô dáz íst sanitas. languor
 Únde duplum dimidium únde cecitas visus.

De complexim dictis oppositis.

Sed et maxime videbitur hoc tale contingere in his quae secundum. comple-
xionem contraria dicuntur. Állero guíssôst múgen dóh keskéhen. uuâr
 únde lúgi in contrariis. Uuénne íst taz? Sô man síu spríchet zesámíne
 geléitero uuórto. *Sanum namque esse socratem. ac languere socratem*
contrarium est. Álso dáz nû in zesámíne gelégetên uuórten contrarium íst
 126 síeh uuésen socratem. únde gesúnde uué|sen socratem. *Sed neque in hi-*
contrarium est. semper alterum verum aut falsum esse. Ióh nóh tánne. ne
 íst níeht ío daz éina uuâr. daz ánder lúgi. Éteuuénne mág iz sîn. *Cum*
enim sit socrates. erit aliud quidem verum. aliud autem falsum. Tia uuíl
 er lébet. sô íst taz éina uuâr. daz ánder lúgi. *Cum vero non sit. amb-*
falsa sunt. So uuénne ér neíst. sô sînt síu béidiu lúgi. *Neque enim lan-*
guere neque sanum esse. verum est. cum ipse socrates omnino non sit. Uuío
 mág er gesúnde álde síeh sîn. tánne ér sélbo ne íst? *In privatione vero e-*
habitu cum non sit. neutrum verum est. Cum sit non erit alterum verum
 In hábo únde in dárbo. úbe ér neíst. uuío mág tánne uuâr sîn teuuéder
 Táz íst tien contrariis kelih. Únde áber íst. taz éina dóh uuílon uuâr ne
 íst. Táz íst áber ungelih ten contrariis. *Habere namque visum socratem*
ad id quod est cecum esse socratem. oppositum dero hábo. únde dárbo
Et cum sit. non necessarium est. alterum verum vel falsum esse. Únde
 ímo lébendemo neíst nehéin nôt ein uuésen uuâr. daz ánder lúgi. *Cum*
enim nondum natus est habere. utraque falsa sunt. et visum eum habere
et cecum eum esse. Ér sînemo zíte. sînt péidiu lúgi. socratem geséhen
 íóh plínt uuésen. *In affirmatione autem et negatione semper sive non sit*
sive sit. aliud quidem erit falsum. aliud autem verum. Áber uéstenôndo
 127 únde | lóugenendo. sacrates sí. álde ne sí. uuírdet ío daz éina uuâr. daz
 ánder lúgi. *Languere namque socratem et non languere socratem. cum*
ipse sit. palam est. quia alterum eorum verum. alterum autem falsum est.
 Tero zuéio. socratem síechelôn únde ne síechelôn. únz er íst. uuírdet éin
 uuâr. daz ánder lúgi. *Et cum non sit similiter.* Únde so er neíst. sô sámó.
Languere et enim cum non sit. falsum est. non languere autem verum.
 Síechên dóh er ne sí. dáz íst kelógen. Ne síechên íst uuâr. *Quare in*
his solis proprium erit. semper alterum eorum verum. semper alterum fal-

sum esse. quaecunque tamquam affirmatio et negatio opposita sunt. Fóné díu íst ío daz éina uuár. daz ánder lúgi. dánne néin únde íáh. éin ánderén begágenent.

Hucusque de differentiis oppositorum. Sequitur adhuc de contrariis.

quod aliquando quae mala sunt. simul malis et bonis contraria sint.

Contrarium autem est bono quidem ex necessitate malum. Úbel íst ío benôte uuíderuuártig cûote. *Hoc autem palam est. per singulorum inductionem.* Táz skinet sár fóné éinzên gegébenên exemplis. *Ut sanitati languor. et iustitiae iniustitia. et fortitudini debílies.* Álsô siechelhéit íst kesúndedo. únde únreht réhte. únde uuéichi dero stárechi. *Malo autem aliquando quidem bonum est contrarium. et aliquando malum.* Áber úbel íst uuílôn gúot uuíderuuártig. uuílôn éin ánder úbel. *Egestati enim cum sit malum. superabundantia contrarium | est. cum etiam ipsa sit malum.* Kéisen únde¹²⁸ úrgúse sint uuíderuuártig. únde béidiu dóh úbel. *Sed in paucis hoc tale quilibet inspiciet. s. ut malum malo sit contrarium.* Séltenór undet man dáz éin skádo sí ándermo uuíderuuártig. *In pluribus vero semper malum bono contrarium est.* Óftór íst úbel gúote uuíderuuártig.

Non sicut relativa semper simul esse contraria.

Amplius. Contrariorum non necessarium est. si alterum sit. et reliquum esse. Ferním óuh. táz éin contrarium uuóla uuésen mág s. in corporibus áne daz ánder. *Sanis namque omnibus. sanitas quidem erit. languor quidem non erit.* Uuánda ín állén ganzên. íst kesúndeda. áne siechelhéit. *Simile autem cum omnes sunt albi. albedo quidem erit. nigredo non erit.* Únde dár sie álle uuíz sint. álsó álbize. tár ne íst nehéin suárz. *Amplius. Ferním nóh. Si socratem sanum esse ad id quod est socratem languere contrarium est.* Úbe uuíderuuártig íst. ten mán gesunde uuésen. únde sieh uuésen. *Cum verum sit possibile utraque simul esse eidem.* Sid siu ímo béidiu ne múgen sáment ána sín. *Non erit possibile. cum alterum contrarium sit et reliquum esse.* Sô íst ún máhtlíh. tár daz éina íst taz ánder dáz ímo uuídere íst. sáment ímo dár uuésen. *Cum enim sit socratem sanum esse. Sô sócrates gesunde íst. Non erit languere sanum | socratem.* Sô ne¹²⁹ mág er gesundér. sieh uuésen.

Quibus inesse possint contraria.

Palam vero est quia et circa idem aut specie aut genere. naturam habent fieri contrarietates. Án díen múgen uuérden contrarietates. tíu éin sint

specie. álde genere. i. tíu éin speciém. álde éin genus hábint. *Languor namque et sanitas in corpore animalis. naturam habet fieri.* kesúndeda únde siechi. sínt kesláht tien corporibus animalium. fóne díu íst animal dero corporum genus. *Albedo autem et nigredo simpliciter in corpore.* Áber uuízi únde suárzi. uuírdet kelícho. án lébentemo, únde únlebentemo corpore. Pedíu íst corpus íro allero genus. *Iustitia vero et iniustitia in anima.* Réht únde únreht án dien sélòn déro ménniskòn. Pedíu íst homo íro species.

Ubi possint investigari contraria.

Necessarium autem est omnia contraria vel in eodem genere esse vel in contrariis generibus. vel ipsa genera esse. Nót íst táz. állíu contraria in éinemo genere stándén. álde in zuéin uuíderuuártígen. álde síu sélben sínt genera. *Album enim et nigrum in eodem est genere. Color enim generum eorum est.* Uuíz únde suárz sínt in éinemo genere. Fáreuua íst íro genus. *Iustitia vero et iniustitia in contrariis generibus. Illius enim virtus. huius autem nequitia genus est.* Réht | únde únreht. sínt in uuíderuuártígen generibus. álso túged únde árg sínt. *Bonum vero et malum non sunt in genere. sed ipsa sunt genera. aliquorum existentia.* Áber gúot únde úbel ne sínt níeht in demo genere. síu sínt sélben ánderro genera.

De priore.

Prius autem alterum altero dicitur. quadrupliciter. Latine uuírdet prius ze uier uuísòn gespróchen. i. *Primo quidem et proprie secundum tempus.* Ze érist únde állero réhtóst. zít meinendo. *Secundum quod scilicet antiquius alterum altero et senius dicitur.* Náh tíu éin díng héizet érera. únde altera dánne daz ánder. *In eo enim quod tempus amplius est. in eo antiquius et prius dicitur.* Uuánda des zítis mër íst. fóne díu chít man iz sí érera. únde altera. II.

Secundo autem quod non convertitur secundum subsistendi consequentiam. Ánderést uuírdet táz prius kespróchen. táz níeht umbe ne gát. án dero nótfolgúngo des uuésennes. *Ut unus duobus prior est.* Álso éin érera íst. únde érera héizet. tánne zuéi. uuánda uóne éinemo chóment zuéi. Uuáz sínt zuéi. áne zuírrort éinez? *Duobus enim existentibus mox est consequens unum esse. Uno autem existente. non necessarium est. duo esse.* Úbe zuéi sínt. sô íst éin benôte. íst áber éin. sô neíst zuéio nehéin nót. *Idcirco non convertitur ab uno consequentia. ut sit reliquum.* Pedíu ne gát

iz úmbe. so éin íst sáment zuéin. táz zuéi sîn mit éinemo. *Prius autem videtur illud esse. a quo non convertitur. in eo quod est esse consequentiam.* Hoc est. prius est quod non habet consequentiae suae necessitudinem. Unum consequitur duos. et prius est. duo verò unum non necessario consequuntur. Táz íst érera. des consequentia nícht úmbe ne gât. III. *Tertio vero secundum quendam ordinem prius dicitur.* Ze déro dritún uuís chít man prius. sô iz ordinem bezéichenit. *Quem ad modum in disciplinis et in orationibus.* Álso iz féret in línúngon únde in rédon. *Nam et in demonstrativis disciplinis est prius et posterius per ordinem.* Táz man zéigondo lêren sól. án démo íst éinez êr in órdeno. dánne ánderez. *Elementa enim priora sunt his quae describuntur per ordinem.* Ánaléita des uuérchis. sînt ío êr in órdeno. êr sélbez táz uuérch. In geometrica sól man êr lêren. uuáz punctum sí. únde línea únde figura. êr man beginne sélbun die figuras scáfôn úzer dien lineis. *Sed in gramatica elementa priora sunt sillabis.* Púohstába hábint óuh in gramatice érerún ordinem dánne sillabe díe úzer ín uuérdent. *Et in oratione simile.* Sô uéret iz óuh in redo. *Proemium enim prius est narratione per ordinem.* Tíu uóresága i. prefatio. día rehtores (sic) héizent exordium. díu íst êr in órdeno. dánne sélbú diu sága. III. |

Amplius. supra ea quae dicta sunt. quod melius est et honorabilius. prius¹³¹ naturaliter esse videtur. Über díu. héizet ío nóh prius. taz pézera. únde êrhaftera íst. *Consueverunt autem et plurimi. priores dicere apud se. honorabiliores et magis a se dilectos.* Cnúoge uuéllen únder ín. díe héizen priores. tíe ín uuérderen únde líeberen sînt. tánne ándere. *Est quidem et pene alienissimus horum hic mos.* Tér síto íst tóh nâh ter únrehtesto. *Modi qui dicti sunt de priore. sunt isti.* Sús mániga uuísa spríchet man uóne priore. V.

Videtur autem preter eos qui dicti sunt. alter esse prioris modus. Áne díe uíere íst ío nóh éin modus prioris. *Eorum enim quae convertuntur secundum essentiae consequentiam.* Téro díu úmbegang hábint íro míteuuíste. íh méino dáz ío uuéderez nóte mít ándermo íst. *Quod alterius alteri quomodolibet causa est. digne prius natura dicitur.* Sô uuéderez téro dáz ánder rácchet. taz héizet mít réhte natúrlichó daz érera. *Quia vero sunt huiusmodi. palam est.* Mán bechénnet uuóla sô getániu. *Esse namque omnem (sic). convertitur. ad veram de se rationem.* Tes ménnicken. s. únde

iouuèles tinges uuésen. hábit úmbe gáng mit sínes uuésennes keihte. *Secundum essentiae consequentiam.* Áfter sámintuuiste. s. ío uuéderis mít ¹³³ ándermo. *Nam si est homo. | vera oratio est qua dicitur quia homo est.* Úbe ménnisko ist. sô íst tíu geiht uuâr. dáz er sí. *Et homo convertitur. quia est. Nam si vera oratio est qua dicitur. quia homo est.* Únde úbe díu geiht uuáriu íst. táz er sí. sô gát úmbe dáz ouh er benôte íst.

Huc usque de conversione. nunc quid eorum prius sit.

Est autem quidem vera oratio. nequaquam causa. quod sit res. Nú ne íst tíu uuârra réda nehéin machúnga des tingis. *Verum tamen videtur quodammodo res causa. ut sit oratio vera.* Áber daz dín. máchôt tia réda uuârra. *Cum enim res est aut non est. vera oratio aut falsa dicatur. necesse est.* Úbe sélbez taz ting íst. álde ne íst. tár áfter uuírdet tíu réda uuârriu. álde lúkkiu. *Ideoque secundum quinque modos prius alterum altero dicitur.* Fóne díu chít man ze uínf uuíson. éin demo ándermo uuésen érera.

De his quae simul sunt.

Simul autem dicuntur simpliciter quidem et proprie. quorum generatio est in eodem tempore. Mán chít uuésen sáment in álarichte. únde guíssôst. in éinero uríste mít éin ánderên uuórteniú. *Neutrum vero neque prius neque posterius est eorum.* Téro ne uuéder ne uerrúcchet taz ánder. s. álso díu súnna únde íro skímo. *Simul itaque haec dicuntur. secundum idem tempus.* ¹³⁴ Tísiú chít man sáment uuésen. íro éina zít ána se|hendo. II. *Naturaliter autem simul sunt. quaecunque convertuntur quidem. secundum id quod est esse consequentiam.* Tíu sínt áber natúrlichó úngeskéiden. tíu uóne éin ánderên íro uuésen hábint. *Sed nequaquam causa est alterum alteri. ut sit.* Únde doh ne uuéderiz máchungá ne íst. tes ánderis. *Ut in duplo et medio. Convertuntur et enim haec.* Álso zuíuált unde háblíh. Tíu gánt úmbe. *Nam cum sit duplum. est medium. et cum sit medium. est duplum. sed neutrum causa est ut sit.* Síu sínt ío sáment. síu ne múgen áne éin ánderíu nieht. íro ne uuéder ne máchôt toh táz ánder. III. *Dicuntur simul naturaliter et quae ex eodem genere e diverso dividuntur. ab invicem.* Tíu sínt ouh sáment natúrlichó. díu úzer éinemo genere díezent. *E diverso autem dividi alterutrum dicuntur.* Tíu chít man állenhálbôn úz tízen (sic). *Quae secundum eandem divisionem sunt.* Tíu gelícho skéitúnga tuont. *Ut gressibile. volatile. et aquatile.* Álso gáendez. flie-

gendez. suúmmendez. *Haec enim alterutrum e diverso dividuntur. quae sunt ex eodem genere.* Tíu skídònt síh kelicho fóne éin ánderèn. tíu úzer éinemo genere síh strángont. *Animal namque dividitur in haec. in volatile. et gressibile. et aquatile.* Animal uuirdet keskídòt. in uligendez. gáendez. suúmmendez. *Et nihil horum prius vel posterius est.* Únde | déro ¹³⁵ nehéin ne uerrúcchet taz ánder. *Sed simul per naturam haec esse videntur.* Sáment kibet siu diu natura. *Dividitur autem et singulum horum in species rursus. ut gressibile animal. et volatile. et aquatile.* Téro ío uuélèz (sic). íh méino gressibile. uolatile. aquatile. kát áber in species. *Erunt ergo, et illa simul naturaliter quaecunque ex eodem genere secundum eandem divisionem sunt.* Tíu uóne ío uuélemo genere déro drío in ében choment. tíu sínt óuh sáment. *Genera vero semper priora sunt.* Genera uerskizent ío diu species. *Neque enim convertuntur secundum quod est esse consequentiam.* Nóh úmbe ne gánt siu áfter míteuuiste. *Ut cum sit aquatile animal est.* Álso animal mít aquatili íst. *Cum vero sit animal. non est necesse ut sit aquatile.* Nóh áber aquatile níeht penóte ne íst mít animalí.

Repetitio.

Simul ergo per natura dicuntur. quaecunque convertuntur quidam secundum quod est esse consequentiam. sed nequaquam causa est alterum alteri ut sit. Nù sínt réhto díu sáment. éin ánderèn nótfólgíg sínt. únde ne uuéder ánder ne récchet. *Et ea quae ex eodem genere e diversa dividuntur ab invicem.* Únde óuh tíu úzer éinemo genere síh strángont. *Et simpliciter simul sunt. quorum generatio in eodem est tempore.* Únde sáment sínt sléhto ze ságenne. díu sáment uuórteniú sínt.

De motu.

136

Motus autem sunt species sex. Séhs species sínt tero uuágo álde des uuéhsales. *Generatio.* kebúrt. *corruptio.* uuárteda. *Augmentum.* Mèrúnga. *Diminutio.* Mínnérúnga. *Alteratio.* Ánderlíchi. *Secundum locum mutatio.* Fúrder rúccheda. *Alii itaque motus palam est. quia alii ab invicem sunt.* Álle motus skéident síh óffeno fóne éin ánderèn. *Non est generatio corruptio.* Péren. ne íst níeht eruórteni. *Neque augmentum diminutio.* Noh uuáhsen suínen. *Neque alteratio secundum locum mutatio.* Nóh anderlíchi. ne íst stéte uuéhsel. *Similiter autem et alii.* Álso úngelíh sínt sie álle éinánderen.

Quod alteratio a ceteris falso videatur non disceperere.

In alteratione vero habet quandam questionem. An dero ánderlîchi. mág man zuíuelôn. *Ne forte necessarium sit id quod alteratur per aliquam reliquorum motionem alterari.* Úbe óuh penôte éin ánder uuéhsal. ánderlîchi sí. *Hoc autem non est verum.* Tés ne mág áber nieht sín. *Nam pene secundum omnes passiones aut plures alterari accidit. nulla aliarum motionum communicante.* Uuánda uóne állen passionibus álde náh állén. só hízza. únde uróst sín. keskíhet ánderlîchi. áne ándere uuéhsela. *Nam neque augeri necessarium est. quod per passionem movetur neque imminui.*
 137 Táz skínet fóne díu. uuánda nehéin nôt | ne íst kemérôt uuérden, álde gemínerôt. taz síh uuéhselôt fóne passionibus. *Similiter autem et in aliis.* Sámo úngeméine íst iz óuh tien ánderén motibus. *Ideoque alia erit preter alios motus alteratio.* Pedíu íst alteratio keskéiden fóne in állén. *Nam si eadem esset oportebat id quod alteratur mox et augeri et minui.* Úbe iz éin uuáre. só sólti. dáz tir keánderlîchôt uuírdet. sár uuáhsen. únde suínen. *Vel quandam aliarum motionum consequentiam fieri.* Álde ételîcha sámintuuíst hábin dero ánderro uuéhsalo. *Sed non est necessesse.* Nú ne íst tes nehéin nôt. *Similiter autem et quod augetur aut aliqua alia motione movetur. alterari oportebat.* Só sólti óuh keánderlîchôt uuérden. taz tir uuáhset. álde ze dehéinero uuís síh uuéget. *Sed sunt quedam cre- scentia que non alterantur.* Tés ne mág nieht sín. uuánda gnúgiu. (sic) uuáhsent. tíu síh nieht ne ánderlîchôn. Ut quadrangulum uóne gnomone zúgelégetemo uuáhsit. únde nieht kéánderlîchôt ne uuírdet. Tíz íst quadrangulum □. Só íst tiz gnomone. ⊞ Lége zesámíne díu zuéi. so íst iz
 138 áber quadrangulum ⊞ Mèrôra íst iz. | náls ánderlîchôra. *Sic et in aliis huiusmodi.* Só íst iz óuh keskéiden fóne díen ánderén motibus. *Quare alii sunt motus ab invicem.* Pedíu sín keskéiden álle motus.

De contrarietate motuum.

Est autem simpliciter quidem motui quies contrarium. Keméinlîcho ze sá- gègne. íst stílli uuágo uuíderuuártig. *His autem quae per singula sunt generationi quidem corruptio. augmento autem diminutio.* Aber éinzén ze sá- gègne. íst iruuérden uuíderuuártig pérenne. Also án demo bóume éin- ást iruuírdet. ánderer píret. Uuíderuuártig íst óuh suínen uuáhsenne. *Secundum vero locum mutationi. secundum locum quies maxime videtur oppositum esse.* Só íst óuh uuíderuuártig in stéte stán. demo rúcchenne.

Et forte in contrarium locum motatio (sic). Únde sêlbez rúcchen in uuíderuuártige stéte. *Ut ei quae inferius est. ea quae superius est. et ei quae superius est. ea quae inferius est.* Álso úfrúcchen. uuíderuuártig íst temo ní-derrúcchen. *Reliquorum vero assignatorum motuum.* s. qui sunt in sexta specie. *non facile est assignare quid est contrarium.* Uuáz áber uuíderuuártig sí démo sêhsten uuéhsale. dáz íst únsénfte ze ságenne. *Videtur autem neque esse aliquid contrarium.* Ímo ne íst sár níeht uuíderuuártig. | *Nisi quis et in hoc secundum qualitatem quietem opponat. aut in contra-*¹³⁹
riam qualitatis motationem. Mán ne chéde oúh hier dero qualitatis ún-uuéhsal. íro uuéhsale uuíderuuártig sín álde uuéhsal dero éinún in ándera uuíderuuártiga. *Sicut et in motatione secundum locum. aut in contrarium locum motionem.* Álso iz oúh férit in stillo stánne. únde únstillo. álde in uuíderuuártiga stát ze uárenne. sò er uóre chád. *Est autem alteratio motatio secundum qualitatem.* Nù íst réhto ánderlîchi uuéhsal uuíolichí. *Quapropter opposita erit secundum qualitatem motationi secundum qualitatem quies.* Pedíu íst íro uuéhsal. únuuéhsale uuíderuuártig. *Aut in contrarium motatio qualitatis.* Álde dero éinún uuéhsal. in ándera uuíderuuártiga. *Ut album fieri. ad id quod est nigrum fieri.* Álsò uuíderuuártig uuéhsal íst uuíz uuérden. demo suárz uuérden. *Alteratur enim. in contraria qualitatis. motatione facta.* Uuánda iz ánderlîchôt síh. éinero qualitate feruuéhselôtero in ándera uuíderuuártiga.

De habere.

Habere autem multis dicitur modis. Hábên uuírdet kespróchen. ze máne-gên uuísòn. *Aut enim. s. dicimur habere. tamquam habitum et affectum. aut aliam quamlibet qualitatem.* Únsih chít man háben qualitatem. fésta únde únuésta. álde ételîcha qualitatem. *Dicimur enim disciplinam habere. atque virtutem.* Uuánda únsih chít | man háben liste. únde túgede.¹⁴⁰ dáz sínt qualitates. *Aut ut quantitatem.* Álde ételîcha geuuást (sic). *Ut quod contingit ei qui habet magnitudinem.* Álso man démo chít. tér mícheli hábit. *Dicitur enim bicubitum.* Oúh chít man éteuuáz háben án ímo zuéio élnòn léngi. *Aut ea quae circa corpus sunt.* Álde chít man únsih ána háben. *Ut vestimentum. vel tunicam.* Álso uuír éigen den rógh. únde ándera uuát. *Aut in membro. ut in manu anulum* (sic). Alde án dien líden. sò uuír daz fingeri éigen. *Aut ut membrum ut manum vel pedem.* Alde die líde án demo líchamen. sò uuír hénde únde fúze (sic) éigen. *Aut in vase. ut*

modius grana tritici. aut languena (sic) vinum. Vinum enim habere languena dicitur et modius grana tritici. In diutiskûn chédèn uuír. táz ua kehébit ten uuín. ter ság (sic) kehébit táz chórn. Haec igitur omnia habere dicuntur. ut in vase. Aut ut possessionem. Habere enim domum et agrum dicimur. Aut etiam. uxores habere sed et uxor virum. Uuir chédèn únsih háben. dáz in uázze íst. íóh ál dáz in únserro geuuálte íst. Hú únde éigen. únde chénûn íóh sia chédèn uuír háben chárel. Sed videtur alienissimus. qui nunc dictus est modus esse. in eo quod est habere. Nihil enim aliud uxorem habendo significamus nisi quia cohabitabit. Tá z íst tól uérròst fóne réhtemo gechóse. táz man chít chénûn háben. uuánda í échart miteuuíst méinet. Forte tamen et alii quidam apparebunt modi. de eo quod est habere. Sed qui consuerunt dici. pene omnes enumerati sunt. Mág keskéhen. táz man óuh ze ánderro uuís chít háben. diz íst tóh kén gesta.

Prefatiuncula in peri ermenias.

Aristotiles scréib cathogorias. chúnt ze túenne. uuáz éinlúzzíu uuórt pe zéichenén. nú uuíle er sámó chúnt ketûon in perierminiis. uuáz zesámin gelégítíu bezéichenén. an dién verum unde falsum fernómen uuírdet. tíu latine héizent proloquia. An dién áber ne uuéder uernómen ne uuírdet tíu eloquia héizent. téro uersuígét er án disemo búoche. Uuánda óuh proloquia geskéiden sínt. únde éiniu héizent simplicia. dár éin verbum íst. u homo vivit. ánderíu duplicia. dár zuéi verba sínt. ut homo si vivit spirat só léret er hier simplicia. in topicis léret er duplicia. Fóne simplicibus uuérdent predicativi syllogismi. fóne duplicibus. uuérdent conditionales syllogismi. Náh peri ermeniis. sól man lésen prima analitica. tár er béi dero syllogismorum keméina regula syllogisticam héizet. tára náh sól man 142 lésen secunda analitica. tár er súnderígo léret predicativos syllogismos tíe er héizet apodicticam. ze iúngist sól man lésen topica. án dién ér óuh súnderígo léret conditionales. tíe er héizet dialecticam. Tíu partes héizent sáment logica. Nú uerním uuío er díh léite zúo dién proloquiis.

Incipit liber peri ermeniás (sic).

Intentio libri prima est.

Primum oportet constituere. quid sit nomen. et quid verbum. postea quia negatio et affirmatio. Ze érist sól man ságén. uuáz nomen. únde verbum

sí. úzer diē negatio uuírdet. únde affirmatio. tára náh. uuáz síu sélben sín. *Et enuntiatio. Et oratio.* Únde uuáz óuh tés genus sí. i. oratio. *Sunt ergo ea quae sunt in voce* i. ipsae voces. *earum quae sunt in anima passionum* i. conceptionum *notae. et ea quae scribuntur* i. literae. *eorum quae sunt in voce.* i. vocum. Ferním ze êrist. táz tíu genámden séhsíu voces sínt. Samo so er cháde. Nomen. Verbum. Negatio. Affirmatio. Enuntiatio. Oratio. sínt óffenúnga. únde zéichen dero gedáncho. únde áber íro zéichen sínt litere. Tíe sélben gedáncha. túont tero sêlo ételícha dólúnga. sô sie conceptae uuérden in anima. Pedíu héizet er sie | pas-¹⁴³ siones animae. *Et quem ad modum nec literae omnibus eadem sic nec eadem voces.* Únde álso állero líuto scrífte níeht kelíh ne sínt. tána mér ne sínt íro sprácha. *Quorum autem hae primorum notae. eadem omnibus passiones animae sunt.* Quorum únde primorum. dáz sínt neutra. fúre feminina. Íz chít. *Eadem passiones animae sunt omnibus gentibus. quarum primarum. s. passionum. hae voces notae sunt.* Allén líuten sínt tie uóre gedáncha gelíh. téro zéichen die voces sínt. *Et quorum hae similitudines. res etiam eadem.* i. res etiam eadem sunt. quarum hae s. passiones. similitudines sunt. Ióh tíu dínng téro gelíhnisse díe gedáncha sínt. sínt in állén stéten ío diu éinen. Sô éiueríu dínng sínt. únde suezíu. únde hólz íst. únde stéina. góld únde sílber. únde andere creaturae. Tíu bíldôt taz mùot. so iz tar ána dénchít. *De his quidem dictum est. in his quae sunt dicta de anima.* Íz chít. in his quae dicta sunt de anima. i. de intellectibus animae de his quidem satis dictum est. Fóne déro sêlo uernúmi- ste. íst nû ze mále gnúge geságet. *Alterius est negotii.* Éines ánderes uuérchis íst. fóne íro passionibus ze ságenne. *Quem ad modum autem est in anima. aliquotiens quidem intellectus sine vero vel falso. aliquotiens autem* s. est cui iam necesse est. | *horum alterum inesse. sic etiam in voce.*¹⁴⁴ Tíu uuórt hábint kelíhnisse. dero gedáncho. Álso uuílôn gedáncha sínt. nóh uuár. nóh lúgi. únde áber sár. éin uuéder sínt. sô sínt óuh tíu uuórt. tíu ín uólgent. *Circa compositionem autem et divisionem. est falsitas. veritasque.* Substantiam. únde accidens zesámene légendo. álde skéidendo. uuírdet uuár álde lúgi. Lége homo. únde currit zesámene. sô chít iz homo currit. táz íst uuár álde lúgi. Skéid síu mít temo adverbio non. sô chít iz homo non currit. táz íst áber éin uuéder. uuár. álde lúgi. *Nomina igitur ipsa et verba. consimilia sunt intellectui. sine compositione. vel*

divisione. i. sine est vel non est. Sléhtiu uuórt. sint kelih. slehtero ue nómiste. tánne siu béidíú sint áne uéstenúnga. únde áne lóugen. uuánda iro ne uuéder íst tánne lúgi. nóh uuár. Ut homo vel album. quando non additur aliquid. Neque enim adhuc verum aut falsum est. Also déro ne uuéder nóh tanne uuár. nóh lúgi. ne íst. úbe man dénchit. álde chít homo vel album. mán ne lége íeht tára zú. Huius autem signum hoc est. Íh kíbo dir dés exemplum. táz uuár. nóh lúgi ne íst. tóh iz sí compositum. Hircocervus enim significat aliquid. Hircocervus pezéichenet. t

¹⁴⁵ péidíú sáment íst. póg íóh | hírz. únde íst compositum nomen. Sed quod nondum est verum vel falsum. Íz íst áber sólih nomen. dáz uuár. nóh lúgi. ne bezéichenet. Si non vel esse vel non esse addatur. vel simpliciter. vel secundum tempus. Mán ne spréche verbum dára zú. sléhto áber tempus. álde mít tempore. Dáz chít er. uuánda presens échert keskéit déro temporum íst. únde áber praeteritum. íóh futurum. sélbin die tempora sínt. Tú ne chédést. hircocervus est vel fuit. vel erit. ánderés nóm mág iz sín. uuár. nóh lúgi. dóh iz compositum sí.

Quid sit nomen.

Nomen est vox significativa. Nomen íst éin bezéichenlíh stímma. únde éin bezéichenlíh uuórt. tes tínges. tes námo iz íst. Secundum placitum. Áfté déro gelúbedo. die iz érest fúnden. Sine tempore. Áne dia (sic) bezéichenen níssida temporis. tíu án verbo íst. Diffinitum. Kuíssa uernúmíst hábitatiz. únde guíssa bezéichenníssida. Cuius nulla pars est significativa separata. Tés syllaba. álde dés litera dúrh síh nieht ne bezéichenit. In nomine enim quod est equiferus. nihil per se significat. Uuánda éin uuórt íst equiferus. fóne díu ne hábet túrh síh nieht pezéichenníssedo sín pars ferus. Quemadmodum in oratione. quae est equus ferus. Sò iz hábet áber déro rédo. i. péitíg ros. uuánda ferus tánne nieht ne íst pars nominis

¹⁴⁶ núbe sélbez nomen. | At vero non quem ad modum in simplicibus nominibus. sic se habet et in compositis. Íz ne uérit nieht kelicho in éinlien (legentlich) uuórten. únde zesámene gesáztèn. In illis enim nullo modo pars significativa est. in his autem vult quidem i. imaginationem habet significationis. Án dien simplicibus ne íst nóh. tés kelih. an dien compositis péitet iz síh taz pars. únde túot tés kelih. sámo so iz íeht pezéichennit. Sed nullius separati. i. nulla separatae partis significatio est. Ío dóh ne pezéichenet iz nieht túrh síh. Ut in equiferus. Álso iz skínet án dem

nomine equiferus. Sin pars tūot also iz hábe dúrh síh significationem. téro iz níeht ne hábit. *Secundum placitum vero. quoniam naturaliter nominum nihil est. sed quando fit nota.* s. illa naturalis est. Íh ⁽¹⁾ chád nomen uuésen bezéichenlih. áfter gelúbedo. uuánda iz natúrlichó ne uuírdet. so súmelih ándir zéichenúnga tūot. *Nam designant et inlitterati soni. ut ferarum. quorum nihil est nomen.* Táz chád íh fóné díu. uuánda dero tíero stímma. hábent natúrlichá bezéichenníssida. únde ne sínt níeht nomina. Pedíu sínt nomina geskéiden. fone díen stímmòn dero tíero.

De his que possunt videri nomina.

Non homo vero non est nomen. Latine non homo álde in díutiskùn nímén|nisko. ne íst níeht nomen. *At vero nec positum est nomen. quo illud oporteat appellari.* Nóh óuh sár uúnden ne íst. uuío man iz héizen súle. *Neque enim oratio aut negatio est sed sit nomen infinitum.* Íz ne mág héizen oratio. sine verbo. Íz ne mág héizen negatio. sine vero et falso. Nù héizèn iz nomen infinitum. táz chít únguis námo. uuánda iz állíu díng méinen mág. áne ménnisken. únde dóh téro nehéin guísso ne méinet. *Catonis autem vel catoni. et quaecunq; talia sunt. non sunt nomina. sed casus nominis.* Obliqui casus ne sínt óuh níeht nomina. uuánda níoman ne héizet catonis. nóh catoni. iz sínt uuéhsela des nominis. Casus íst flexio. táz chít chér. flexio íst alteratio. táz chít ánderlichí. alteratio íst mutatio. táz chít uuéhsel. fóné díu sínt casus uuéhsela. *Ratio autem eius idem nominis. est in aliis quidem s. vocibus casuum. eadem.* Aber diffinitionem nominis. findest tu án sínèn casibus. Also cato íst vox significativa secundum placitum. sô íst óuh catonis únde catoni. *Sed differt.* Íst aber dóh keskéiden. *Quoniam cum est vel fuit vel erit adiunctum* i. adiunctus casus. *neque verum neque falsum est. nomen vero semper.* Uuánda casus mit verbo. ne tūot lóugen. nóh keiht. nomen tūot áber. *Ut catonis est vel non est. Non dum enim aliquid. neque verum dicit. neque falsum.* Tū ne légest mér zú. | sô ne íst iz. uuár. nóh lúgi. 148

Quid sit verbum.

Verbum autem est. quod consignificat tempus. Verbum íst. táz sament actione. álde sament passione. presens álde preteritum álde futurum tempus pezéichenet. *Cuius pars nihil extra significat.* Tés pars níeht túrh

(1) Es steht Íz.

sih ne bezéichenet. *Et est semper nota eorum quae de altero predicantur*.
 Únde íst iz ío bezéichenénde éin déro. díu uóne ánderén gespróchen uuér-
 dent. sô actio tûot. únde passio. únde állíu accidentia. Uuánda síu uuér-
 dent ío gespróchen. fóne íro subiecto. *Dico autem quoniam consignificat*
tempus. Íh chído iz tempus pezéichenne. mít ánderro bezéichenníssedo
Ut cursus quidem nomen est. currit vero verbum. i. ut sicut cursus nomen
est sine tempore. sic currit verbum est cum tempore. Táz tu uuóla uuér-
zíst. taz ío nomen. sô cursus íst. tempus ne méinet. únde ío verbum. s
currit íst. tempus nôte méinet. Consignificat enim nunc esse. i. consigni-
ficat presens tempus. Sáment actus méinet iz tia gágenuuértún stúnda. E
est semper eorum nota. que de altero dicuntur. Unde íst ío nota. táz ch
 hábit iz ío bezéichenníssida déro. quae de altero dicuntur. táz sint acci-
 dentia. Fóne díu chít er sâr nâh. *Ut eorum quae de subiecto aut in sub-*
iecto. Also déro nota. fóne ándermo gespróchen uuérdent. tíu de sub-
 149 *iecto héizent. únde in subiecto. Táz sint áber accidentia. Sámo so e*
 cháde. iz pezéichenet ío actionem. únde passionem. tie in subiecto lígent
 sô állíu accidentia túont. únde óuh tánne uuérdent kespróchen de subie-
 cto. sô síu sint generalia. únde specialia.

De his quae verba videri possunt.

Non currit vero. non laborat. non verbum dico. Ne lóufit. ne rínget. n
 sint níeht mër verba. dánne non homo nomen íst. *Consignificat quidem*
tempus. et semper de aliquo est. Síu hábint diffinitionem des verbi. únd
 ne sint tóh níeht verba. *Differentiae autem huic. nomen non est positum*
sed sit infinitum verbum. Currit. táz íst simplex verbum. fóne démo ské-
 det sih non currit. Pedíu sô chít er. dírro differentiae i. tísemo. dáz sí
 fóne éinemo skéidet. ne íst nóh nehéin námo uúndenér. nú uúndén ín
 únde héizèn iz infinitum verbum. i. únguís bezéichenéntež verbum. *Zi*
 sól iz sô héizen? *Quoniam similiter in quolibet est vel quod est vel quo*
non est. Uuánda iz fóne díngolíchemo gespróchen uuírdet. íóh fóne demc
 dáz tir íst. ut homo non currit. íóh táz tir ne íst. ut chimera non currit.
 Únde óuh fóne díu. uuánda éina actum uerságet iz. uuélicha iz ábe
 uuélle. dáz ne óffenót iz níeht. *Similiter autem de futuro curret. vel cur-*
 150 *rebat. non verbum est. sed | casus est verbi. Níeht mër ne íst verbum. tá*
 man spríchet in futuro tempore. álde preterito. Sed casus verbi. Í
 héizet casus verbi. *Differt autem a verbo. quod verbum significat presen*

tempus. illa vero quod complectitur. Síu sint tár ána geskéiden. uuánda daz námaháftesta verbum. pezéichenet presens. áber díe casus verbi. díe bezeichnenent tíu zuéi tempora. díu úmbe daz presens stánt. Praeteritum únde futurum. stánt in ében. presens. stát in míttemen. futurum. lófufet zú. taz iz presens uuérde. preteritum. dáz presens uuás. lófufet tána. sélbez presens. íst únder hánden. *Ipsa quidem secundum se dicta verba. nomina sunt.* Sélben díu verba. sint nomina. só siu éinlúzzíu gespróchen uuérdent. Fóné díu spréchenet greci. infinitivum mít articulo. το τρεχειν. i. hoc currere. Uuir chédèn óuh nominativo. mîn lófufen. íst spúotígera. tánne daz tin. únde in genitivo. mínes loufennis spúot páz tánne dínes. Latini chédent ófto. in nominativo. meum velle. meum esse. meum scire. Tánnan skínèt (sic) táz verba. múgen héizen nomina. *Et significant aliquid.* Únde hábint síu dúrh síh. íro bezéichennísseda. samo so nomina. *Constituit enim qui dicit intellectum.* s. audienti. Táz skínèt tár ána. uuánda dér iz éinlúzzez spríchet. tér gíbet | ána uuólga uernúmíst¹⁵¹ temo lósènten. sámó so er nomen spráche. *Et qui audit. quiescit.* Únde hírmèt er sínes lósènnis. só er iz kehòret. *Sed si est vel non est. nondum significat.* Áber nóh tánne. ne óuget iz níeht. úbe iz uuár sí. álde ne sí. tú ne légèst mër zú. *Neque enim esse signum est rei. vel non esse.* Quasi diceret. Neque enim est verbum solum signum eius rei. de qua predicatur. ad intellegendum esse vel non esse. Íz ne mág úns éinez. nehéin díng keságèn uuésen. álde ne uuésen. Táz chít. íz ne íst nehéin zéichen. affirmationis. álde negationis. *Nec si hoc ipsum est. purum dixeris. ipsum quidem nihil est.* Nóh sélbez est. mít témo álle uéstenúnga uuérdent. ne mág éinez proloquium sín. *Consignificat autem quandam compositionem. quam sine compositis non est intelligere.* Íz pezéichenet aber éteuuáz. mít zesámene gelégetèn uuórtén. tíu níoman dúrh síh ne uernímet. síu ne uuérdèn zesámene geléget.

Quid sit oratio.

Oratio autem est vox significativa. cuius partium aliquid significativum est separatum. ut dictio. Oratio íst óuh significativa vox. álso nomen. únde verbum. Sí íst áber dóh tés. fóné in geskéiden. táz ío gelíh íro téilo. dúrh síh íeht | pezeichenet. Álso éin uuórt túot án dero rédo pezéiche-¹⁵² net éteuuáz. *Non ut affirmatio vel negatio.* Ní dóh níeth uuár. álde lúgí. só proloquia túont. *Dico autem. ut homo significat aliquid.* Íh méino.

also homo ist einlütiz (sic) uuórt. unde dóh éteuuáz pezéichenet. *Sed non quoniam est aut non est.* Nás áber nieht. néin únde iáh. *Sed er affirmatio. vel negatio. si quid addatur.* Légest tv íeht tara zú. s. dóh éin verbum. só uuírdet iz. proloquium. *Ut homo currit. Sed non una hominis syllaba.* Áber éin syllaba. ho. alde mo. ne múgen nieht pezéichenlíh sín. dúrch síh. *Nec in eo quod est. sorex rex significat. Vox est sola.* Nóh án démo uuórte sorex ne hábit rex nehéina súnderíga bezéichennísseda. tóh iz mánne só dúnche. *Sed vox est sola.* Íz ist écher éin stímma. *In duplicibus quidem significat.* Sámint téro ánderún syllaba. pezéichenet iz. *Sed non secundum se. ní dúrh síh. Sed quem ad modum dictum est.* Núbe só iz tár uóre geságet íst. tò man ságeta. úm bezéichenlíh uuesen. partes nominis. sámó so óuh verbi.

153

Item qualis sit omnis oratio.

Est autem oratio quidem omnis significativa, non sicut instrumentum s. u. plato docuit. sed quem ad modum dictum est secundum placitum. Álle orationes pezéichenent ío éteuuáz. nás nieht natúrlichó. só instrumentum. núbe áfter gelúbedo. unde áfter mannis uuíllen. só iz fóre geságet íst. Táz óuga íst instrumentum dés keséhennis. Natúrlíh íst taz kesíune. natúrlíh íst táz. mít tíu man gesíhet. Só uuánda plato. mít kechóse. sámó só mít instrumento. keóffenót uuérden. mánnes uuíllen. únde díu béidie natúrlíh sín. Áber aristotíles uéstenót nomen unde verbum secundum placitum gespróchen uuérden. uuánda éinen gentibus. líchet in éina uuíse ze chédenne. ánderén in ándera uuís. Táz uuír héizén góld. táz héizent latini aurum. greci crison. Uuáre iz natura. déro ne uuáre nehéin uuéhsal. Táz skínet tár ána. uuánda dáz híer natúrlichó íst súoze. álde bitter. táz íst úberál só. Uuíó mág oratio sín. secundum naturam. síd íro partes nomen únde verbum. áfter líuto uuíllen keskáfót sínt? Fóne díu íst oratio nota. nás instrumentum. únde | íst áber díu zúnga. íro instrumentum. uuánda man spríchet. mít tero zúngûn. also man gesíhet mít temo óugen. Instrumentum chédèn uuír. kerúste. keskírre. geziug. ázáse. Instrumentum íst. mít tíu man díngolíh tíon sól.

Enuntiatio discernitur a ceteris orationibus.

Enuntiativa vero non omnis. i. non omnis oratio enuntiativa est. sed in qua verum vel falsum est. Nehéin oratio ne íst mér enuntiativa. áne díu uuár. álde lúgi ságet. Uuír múgin óuh tíuten enuntiatio. sága. Sága íst péidiu.

uuár íóh lúgi. *Non autem in omnibus s. est verum vel falsum. Ut deprecatio. oratio est. quidem. sed neque vera. neque falsa.* Aber in állèn orationibus. ne uíndest tu dóh níeht téro éin uuéder s. uuár. álde lúgi. uuánda deprecatio ne uuéder ne íst. *Et caetera quidem relinquuntur.* Únde bedíu uuérdent hter die ándere uersúgèt. i. optativa oratio. vocativa. imperativa. deprecativa. *Rhetoricae enim vel poeticae convenientior consideratio est.* Íro íst uuára ze tuónne poetis. únde rehtoribus (sic) mér. dánne philosophis. *Enuntiativa vero presentis speculationis est.* enuntiativa éiniu íst tísiss ketráhtedis.

De speciebus enuntiationis et ordine unarum. |

Est autem una prima oratio enuntiativa affirmatio. Deinde negatio. s. quae ¹⁵⁵ *natura sunt unae orationes. Aliae coniunctione unae.* Táz er chít una. dáz méinet er significatione. náls numero. Sámo so er cháde. súmelíche enuntiativae orationes sínt éine. sò ze érist íst affirmatio. Síu íst uuílòn éiniu naturlícho. únde sámo so uóne selbuaáhšte. *Ut homo animal est.* Tára nâh íst negatio sò sámo. *Ut homo animal non est.* Fóne díen íst tiz puòh kescríben. úzer díen uuérdent predicativi syllogismi. Súmelíche sínt áber uuílòn éine uóne bände. Tíe sínt úzer zuéin. álde úzer máni-gèn. éine uuórtene. Sò dáz íst. *Si homo est. animal est. Homo est. animal est. táz uuárin zúo (sic). úbe sí (sic) coniunctio úzer ín éina ne máchòti.* Fóne díen ságet er ín topicis. únde léret úzer ín uuúrchen. conditionales syllogismos.

Quod enuntiationes i. propositiones. sive proloquia verbis constituentur. *Necesse est autem enuntiativam omnem orationem. ex verbo esse. vel casu.* Álliu proloquia máchòt ío dáz verbum. éin uuéder. sò presentis temporis. álde preteriti. álde futuri. *Et enim hominis rationi. si non addatur. aut est. aut erit. aut fuit. aut aliquid huiusmodi. nondum est oratio enuntiativa.* Sámo so er cháde. íh uuílle dir ze exemplo gében diffinitionem ¹⁵⁶ hominis. Uuíle dù tòn mít diffinitione proloquium. i. propositionem. tú ne légèst tánne verbum zú déro diffinitione. verbi gratia hominis. ánderes ne uuírdet sí níeht ze proloquio. Chíd homo animal est. táz íst proloquium. únde dáz proloquium héizet diffinitio. Uuíle dù chéden. homo. animal rationale mortale gressibile. áne dáz est. tóh iz máni-gíu uuórt sín. síu ne sínt ío níeht proloquium. Mít párèn nominibus ne mág nehéin proloquium uuérden. Íz mág áber uuérden mít párèn verbis. sò

dáz íst. Ambulare. moveri est. Únde áne nomen. sô dáz íst. Non homo currit.

Item de unis.

Quare unum quiddam est. et non multa. animal gressibile bipes. Fône díu uerním éin dínġ uuésen. tíe dri terminos. íh méino éina enuntiatio-nem. animal. gressibile. bipes. sámó so óuh tíe zuéne. homo currit. *Neque enim in eo. quod dicuntur propinqua. unum erit.* Ní dóh fône díu níeht éin. táz sie átaháftó. únde geslágo nâh éin ánderên gespróchen uuérdên. *Est hoc alterius negotii.* Tá z íst ánders uuâr ze lêrenne. Sámó so er châde. lís míne metaphisica. dâr lêro íh tích iz. Aber boetius. sá-
157 get iz fúre ín. in secunda editione. Er chít tíu bezéichenên | éin. tíu uóne éinemo dínġe gespróchen uuérdent. sô díu túont. animal gressibile bipes. Fône homine uuérdent siu gespróchen. nóh fône ándermo dínġe nehéinemo. Pedíu gât iz sús úmbe. Uuáz íst homo? Animal gressibile bipes. Uuáz íst animal. gressibile. bipes? Homo. Aber socrates. atheniensis philosophus est. ne uuírdet níeht fône éinemo gespróchen. uuánda iz úmbe gân ne mág. táz man chéden atheniensis philosophus. tá z íst socrates. *Est autem una oratio enuntiativa. quae unum significat. vel coniunctione una.* Tíu éin bezéichenet natúrlícho. álde uóne bándé. tíu íst éiníu. Nú íst tíu éiníu túrh síh. animal. rationale. mortale. homo est. Tíu íst áber éiníu. fône bándé. Si dies est. lux est.

De pluribus.

Plures autem quae plura et non unum s. significant. Tíe sínt mánege. tíe níeht éin ne bezeichnenent. ut canis moveur. Tá z mág fône drín uernómen uuérdén. caelesti marino latrabili. *Vel inconiunctae.* Íóh úngébúndene sínt plures. álso man chéden mág. sol est. pax erit. vox est. caelum volvitur. Tíe sint plures numero. íoh significatione.

Quod sit tantum dictio. nomen et verbum.

Nomen ergo et verbum dictio sit sola. quoniam non est dicere. sic aliquid
158 *significantem vocem enuntiare.* Nú sí nomen. únde verbum échert dictio. náls enuntiatio. uuánda sô bezéichenenta vocem. íh méino sô nomen álde verbum bezéichenent. ne mág níoman chéden. íeht féstenôn. álde lóu-
genen. *Vel aliquo interrogante vel non. sed ipso proferente.* Mán dúrh síh spréche vivit. álde er urágéntemo. vivitne socrates. sus ántuuírte. Vivit. Fúogest tú iz. zú démo óberen. tá z iz chéde. vivit socrates. sô íst

iz enuntiatio. sô ist iz proloquium. Sihest tu án bárez uuórt. sô ne íst is nícht. álso er uóreságeta.

Quid sit simplex et composita enuntiatio.

Harum autem quidem simplex enuntiatio. ut aliquid de aliquo. s. predicare. vel aliquid ab aliquo. s. segregare. Tero enuntiationum. s. uóne dién uuír chòsoên. íst sumelichiu sleht. únde sélbuuáhsen. álso dir íst. fóné ételichemo éteuuáz ságen. ut socrates vivit. álde uerságen. ut socrates non vivit. Haec autem coniuncta velud (sic) oratio iam composita. Súmelichiu íst kebúnden. sámó siu sí zesámene geléget. úzer dién sléhtén. Ut si dies est. lux est. Tíu íst sléht. tár zuéne termini sínt. sô socrates íst. únde vivit. únde terminorum éinér geságet uuírt témo ándermo. ut socrates vivit. álde uerságet. ut socrates non vivit. Tie predicationes. tie gébent. únde nément. socrati dáz vivere. Táz héizet de aliquo predicare. aut predicando ab eo separare. Éin díng hábet éinen terminum. 159 zuéi hábint zuéne. díngolíh hábit sinen. fóné díu uuírt terminus fúre rem gesézzet.

Diffinitio simplicis enuntiationis.

Est autem simplex enuntiatio. vox significativa de eo quod est aliquid. vel non est. quemadmodum tempora divisa sunt. Sléhtiu enuntiatio. íst vox. tíu dir bezéichenet éteuuáz uuésen. nú. álde íu. álde nóh uuánne.

Diffinitio specierum eius.

Affirmatio vero est. enuntiatio alicuius de aliquo. Negatio vero. enuntiatio alicuius ab aliquo. Féstenúnga. dáz íst ételiches tínges ánasága. Lóugen. dáz íst ételiches tínges uersága. únde ábesága.

Duobus modis vera vel falsa esse proloquia.

Quoniam autem est enuntiare. et quod est non esse. et quod non est esse. et quod est esse. et quod non est non esse. et circa ea quae sunt extra praesens tempora. similiter (1) contingit omne. quod quis affirmaverit negare. et quod quis negaverit affirmare. Uuánda man líegendo. mág chéden. íz íst. álde ne íst. únde óuh uuár ságen. chéden íz íst álde ne íst. so uuéder man uuíle. sô uóne gágenuuértén díngen. álde ueruárnên. álde

(1) Zu diesem Satze und nicht, wie es der griechische Text erfordert, zum vorigen, hat der lateinische Übersetzer *ὡσαύτως*, *similiter*, gezogen und hiernach hat sich auch die deutsche Übersetzung gerichtet.

160 chúmftigèn. pediu geskíhet kelicho. dáz einêr uéstenôt án|deren dés lou
genen. álde dés einêr lóugenet. ánderen dáz féstenôn.

Unde fiant opposita.

*Quare manifestum est. quoniam omni affirmationi. est negatio opposita. et
omni negationi affirmatio.* Pediu skínet. táz io lóugen stát uuíder uéste
núngo unde uéstenunga uuíder lóugenei. *Et fit hoc contradictio. affir
matio et negatio oppositae.* Únde dáz héizet uuíder chétunga. dánne néin
úndé iáh. gágen ein ánderên ringent. *Dico autem opponi i. oppositionem
fieri. eiusdem s. predicati. de eodem. s. subiecto.* Áber oppositio. só
io uuérden. mít repetitione éines predicati. fóne éinemo subiecto. *Non
sicut aequivoce.* Táz iz níeht aequivoce ne sí. Álso dáz aequivoce íst
úbe mán uóne zuéin alexandris chít. alexander regnat. alexander no
regnat. Tóh tár daz predicatum regnat. péiden hálb stánde. uuánda ábe
daz subiectum geuuéhsalôt íst. pediu ne íst iz níeht contradictio. nóh op
positum. *Et quaecunque cetera determinamus. s. in libro sophisticorum
elecheon. contra sophisticas importunitates.* Únde só írrent tie contra
dictionem álliu diu ánderiu. diu uuír zéigoên. án ánderen búochen uuíde
dien ánagángen déro falsorum argumentatorum.

161 Secundum res universalis esse proloquia vel particularia | annuendo ve
abnuendo.

*Quoniam autem sunt haec quidem rerum universalis. illa vero singillatim
dico autem universale. quod in pluribus natum est predicari. singulare vero
quod non. ut homo quidem universale. plato vero eorum quae sunt singu
laria. necesse est enuntiare. quoniam inest aliquid. aut non. aliquotiens
quidem eorum alicui. quae sunt universalis. aliquotiens vero eorum quae
sunt singularis.* Síð tero uuórto. súmélíchiu sínt keméinlíh. súmélíchiu
éinlúzlíh. íh chído dáz geméinlíh. táz fóne mánigên gespróchen íst. u
homo. Únde áber dáz éinlúzlíh. táz só ne íst. Ut plato. fóne diu ís
nót ío dára náh tíu proloquia éteuués zihen. álde éteuués ferságen. uuílôn
diu geméinen. uuílôn dío súnđrígen.

Universales propositiones esse contrarias.

*Si ergo universaliter enuntiet in universalis. quoniam est. aut non. contra
riae erunt enuntiationes.* Úbe man fóne állelíchên. állelícho ságet neín
úndé iáh. tie ságá uuérden uuíderuuártig. *Dico autem in universalis
enuntiationem universalem. ut omnis homo albus est. nullus homo albu*

est. Uuánda homo universalis íst. spríh óuh tára zú. universaliter omnis álde nullus. táz héizo íh állelícha ságûn. fóne állelichemo dinge.

Indiffinitas non esse contrarias.

162

Quae autem in universalibus non universaliter non sunt contrariae. s. sed indefinitae (sic). Fermíd fóne állelíchên állelícho ze ságenne s. ut homo albus est. homo albus non est. sô ne sînt iz níeht uuíderuuártíge ságá. *Quae autem significantur esse contraria.* Fóne díen sie gespróchen uuérden. tíu múgen uuíderuuártíg sîn. Uuánda sô er albus níst. sô mág ér niger sîn. díu sînt uuíderuuártíg. *Dico autem non universaliter enuntiare in his quae sunt universalia ut est albus homo. non est albus homo.* Uuîle íoman chédên áne omnis. únde áne nûllus. est albus homo. non est albus homo. táz héizo íh. únállelícho ságen fóne állelichemo. *Cum enim universale sit homo. non universaliter utitur enuntiatione.* Sô chédendo. ne spríchet er níeht állelícho daz állelícha. sô homo íst. *Omnis namque non universale. sed quoniam universaliter cansignificat.* Uuánda omnis ne íst níeht taz állelícha. iz pezéichenet áber állelícho. sáment temo állelíchen.

Universaliter subiecto debere apponi. non praedicato.

In eo vero quod universale praedicatur. id quod est universaliter praedicare non est verum. Uuîle íoman spréchen dáz universaliter. | zú démo¹⁶³ universali praedicato. ut omnis homo. omne animal est. sô ne íst iz uuár. Spréche iz échert zú demo subiecto. ut omnis homo animal est sô íst iz uuár. *Nulla enim erit affirmatio. in qua de universaliter praedicato universale praedicetur.* i. in qua universaliter ponatur. cum universali praedicato. Nehéin affirmatio ne mág sô getân sîn. daz universaliter stánde sámint temo praedicato. *ut omnis homo omne animal.* Taz íst fone díu. uuánda daz praedicatum ío mērôra íst. tánne daz subiectum. álde ében míchel. Úbe iz mērôra íst. sô líuget iz. ut omnis homo. omne animal est. Íst iz ébenmíchel. só íst iz únnúzze. ut omnis homo. omne visibile est.

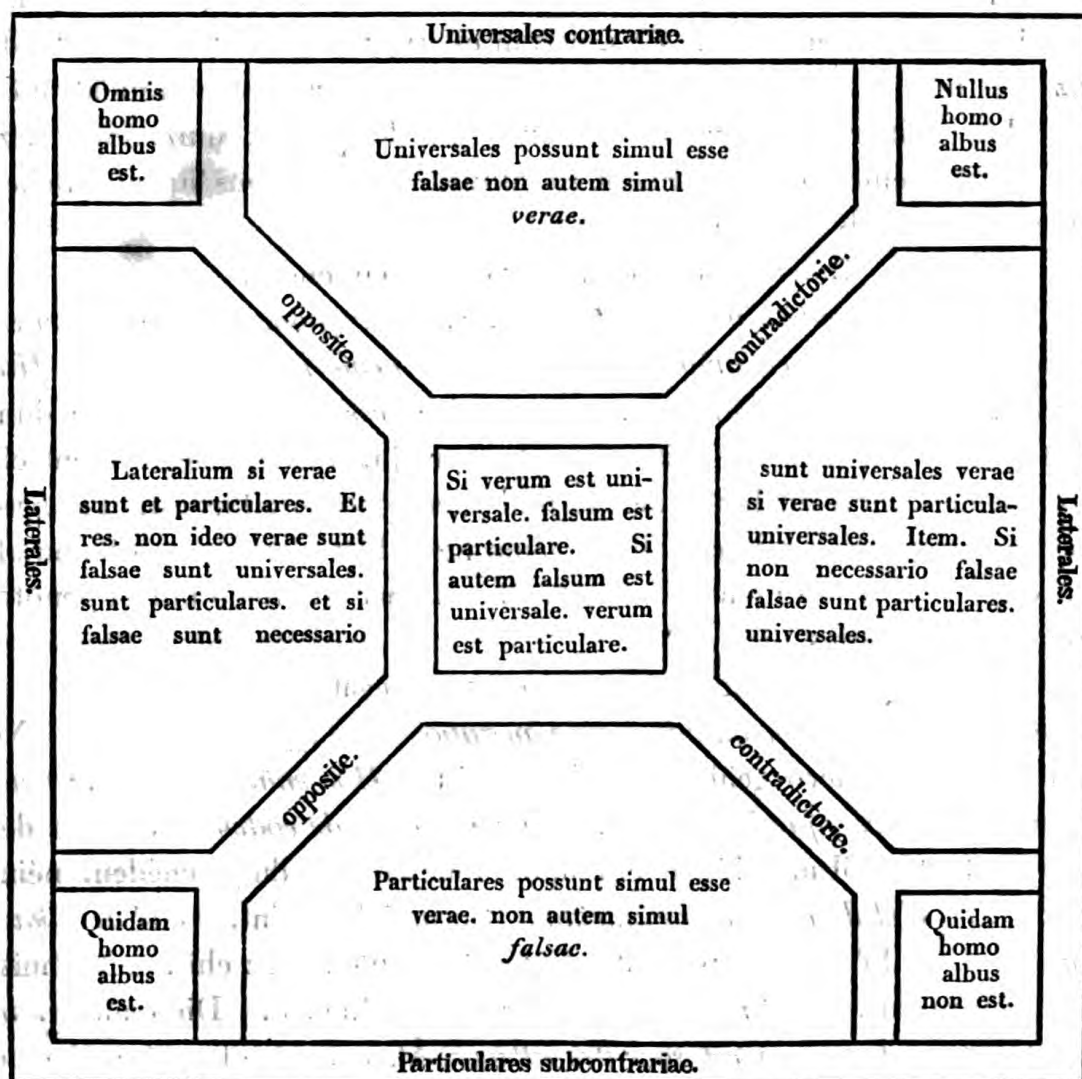
Universalibus non universaliter oppositas contradictorias dici.

Dico autem opponi contradictoriae affirmationem quae universale significat. eidem. i. illi quae non universaliter. Íh chído. áber día únállelíchûn sága. stân gágen dero állelíchûn in uuíderchétungo. Ál uuíderchît sí. téil ne uerságet sí. *Ut omnis homo albus est. Non omnis homo albus est. est quidam homo albus.*

Contrarias non simul esse veras. earum vero contradictorias aliquando. |
 164 *Contrarie vero universalem affirmationem. et universalem negationem.* Íh
 chído áber die universales éin ánderên uuideruuártigo begágenen. *Ut*
omnis homo iustus est. nullus homo iustus est. Quo circa has quidem im-
possibile. est simul veras esse. Fóne díu ne múgen sie sáment keuuáre sín.
His vero oppositas contingit in eodem. Íro oppositáe. i. íro uuíderchéti-
 gún múgen sáment keuuáre sín in éinemo dinge. íh méino. *Non omnis*
homo albus est. Est quidam homo albus.

Contradictoriae oppositarum unam esse veram et alteram falsam. similiter
 et particularium.

Quaecumque igitur contradictiones universalium sunt universaliter. necesse
est alteram esse veram vel falsam. Tie uuíderchétunga dero állelichón
 állelichó gespróchenero. sint ío éine hálb geuuáre. ánder hálb lúkke.
 Álso dáz lúgi íst. *omnis homo albus est. únde áber dáz uuár íst. non*
omnis albus est. álde dáz témo gelih íst. quidam homo albus non est.
 Sò sámo. *Nullus homo albus est. táz íst lugi. Nonnullus homo albus*
 165 *est. táz íst uuár. Únde dáz témo gelih íst. quidam homo albus est. | Et*
quaecumque in singularibus sunt. Tíu sint óuh éine hálb uuár. ánderhálb
 lúgi. díu man uóne éinlúzzên spríchet. *Ut socrates est albus. non est*
socrates albus. Lírne án dísemo gemále. uuíolíh universalia. únde parti-
 cularia. únde opposita éin ánderên sín.

Item indefinitas prosequitur.

Quaecumque autem universalibus non universaliter, non semper haec vera sunt illa falsa. Indefinita ne skéident nieht uuâr. únde lúgì. síu sínt sáment éin | uuéder. *Simul enim verum est dicere, quoniam est homo albus. et non est homo albus. et est homo probus. et non est homo probus.* 166 Uuâr sínt tíu béidíu. íóh táz súmelichêr albus íst. súmelih ánderêr áber sò ne íst. unde probus únde ánderêr non probus. *Si enim turpis, non probus.* Íst er skámelih. sò ne íst er liebsam. Sámo so er cháde. Uuir-det óuh éinêr béidíu. turpis. íóh probus. náls aber in éinemo zíte. Et est homo pulcher. et non est homo pulcher. Únde íst éinêr skône. án-

derêr neist. Si enim foedus. non est pulcher. Uuánda íst er uuídersíh-
tíh (sic). sô neist er skône. *Et s. verum est si fit aliquid et non est.* Únde
dáz nóh uuírdet. táz neist nú. Tér nú uuízêt. ter neist nóh nieht uuíz.
Táz chít er áber fône díu. uuánda éinêr uuírdet péidiu. uuíz. ioh suárz.
náls áber in éinemo zíte. Pedíu íst albus. et non albus in mísselichen
sáment uuâr. náls in éinemo.

Indefinitas non universaliter accipiendas.

*Videbitur autem subito inconueniens esse. idcirco. quoniam videtur non est
homo albus significare simul etiam. quoniam nemo homo est albus. Hoc*
167 *autem neque | idem significat. neque simul necessario.* Súmêlichên dún-
chet ún máhtlíh. táz indefíníta sáment uuâr sín. uuánda síe uuánent ein
bezéichenen. non est homo albus. únde nemo homo albus est. Tés neist
áber nieht. Non est homo albus. témo ne uólgêt nieht. nemo homo al-
bus est. Áber nemo homo albus est. úbe iz uuâr ist. témo uólgêt penôte.
non est homo albus.

Unius affirmationis unam esse negationem.

Manifestum est autem quoniam una negatio unius affirmationis est. Nú
íst óffen. dáz éinero geíhte. éin lóugen íst. *Hoc enim idem oportet ne-*
gationem negare. quod affirmavit affirmatio. et de eodem. Uuánda dés
man íhet. tés sól man lóugenen. únde uóne éinemo dínge chéden. néin.
únde íáh. *Vel de aliquo singularium.* Sô individua sínt. *Vel de aliquo*
universalium. Sô appellativa sínt. *Vel universaliter.* Táz chít. mít omnis.
únde mít nullus. *Vel non universaliter.* Álde áne síu. Dico autem. *ut*
est socrates albus. non est socrates albus. Álso díu béidiu uóne éinemo
gespróchen sínt. *Si autem aliud aliquid. s. praedicaverit negatio. vel de*
168 *alio. s. subiecto. idem. s. praedicaverit. non erit | opposita. sed erit ab ea*
diversa. Úbe éin ánderez ságet tíu negatio. dánne díu affirmatio ságetí.
álde óuh táz sélba uóne ándermo. sô ne síhet sí nieht gágen íro. núbe
uóne íro. *Huic vero quae est. omnis homo albus est. opposita est illa.*
quae est. non omnis homo albus est. Illi vero quae est. aliquis homo albus
est. illa opposita est. quae est. nullus homo albus est. Síh tár uóre án díu
descriptionem. tár uíndest tu. dáz er chít i. uuío angulares angularibus
enchédent. únde particulares universalibus. Áne díe íst nóh táne. inde-
finita enuntiatio. fône déro chít er óuh. *Illi autem quae est homo albus*
est. illa opposita est. quae est. non est homo albus. Manifestum ergo.

quoniam in oppositis una negatio unius affirmationis est. Fóné díu skínet táz in oppositis. ío éin lóugen uuírdet. éinero uéstenúngo.

Recapitulatio superiorum.

Quoniam aliae sunt contrariae. aliae contradictoriae. et quae sint hae. edictum est. Vel quoniam non omnis vera vel falsa contradictio. et quare. et quando vera vel falsa. Nû hábo íh keságet. táz súmelíche propositiones. sínt uuíderuuártíg. sumelíche uuíderchétíg. únde uuélehe dáz sín. Únde| dáz álle uuíderchétá. níeht ne skéident. uuár. únde lúgi. únde zíu dáz sí. 169 únde uuánne sie geuuáre. álde óuh lúkke sín. *Una autem est affirmatio et negatio. quae unum de uno significat. vel cum universale sit universaliter. vel non similiter.* Táz íst ío éin affirmatio. únde éin negatio. tíu éin ságet fóné éinemo. só er óuh uóre chát. únde íro subiectum. íoh íro praedicatum. mër dánne éin ne bezéichenet. só iz állelih állelícho sí. álde ne sí. *Ut omnis homo albus est. non est omnis homo albus. Nullus homo albus est. est quidem homo albus.* An dísen. íst éin uóne éinemo geságet. *Si album unum significat.* Úbe album. éin díng pezéichenet. íh méino. úbe iz aequivocum ne íst.

Oppositorum regulam propter aequivoca turbari.

Si vero duobus unum nomen est positum. ex quibus non est unum. non est una affirmatio. Úbe áber zuéin díngen. éin námo gegében íst. tírh tíu zuéi díng. tér námo níeht éin námo uuésen ne mág. fóné démo ne uuírdet níeht óuh. éin affirmatio. *Ut si quis ponat nomen. quod est tunica. homini et equo.* Álsò dáz nû íst. úbe gelíh námo íst tunica. ménníken | únde róssis. *Est tunica alba. haec non est affirmatio una. nec negatio 170 una.* Tánne neíst níeht éin affirmatio. uuíz rógh ízzet (sic) nóh éin lóugen. uuíz rógh ne ízzet (sic). *Nihil enim hoc differt quam dicere. est equus albus et homo.* Táz kát álsò man chéde. nû ízzet (sic) uuízros. únde mán. *Hoc autem nihil differt quam dicere. est equus albus. et est homo albus.* Únde gát óuh táz. álsò man chéde. nû ízzet (sic) uuíz ros. unde ízzet (sic) uuíz man. *Si ergo hae multa significant. et sunt plures. manifestum est quoniam et prima multa. vel nihil significant.* Úbe díse propositiones. mër dánne éin díng pezéichenent. íh méino. est equus. et homo albus. úbe sie sínt mër dánne éin díng. só skínet. táz óuh tíu èren. íh méino. est tunica alba. mánígiu díng pezéichenent. álde nehéin díng. Táz man chít est equus albus. et homo. táz ne mag éin díng níeht

pezéichenen. *Neque est enim aliquis homo equus.* Uuánda dés ne mág uuésen níeht táz mennsko (sic) rós sí. *Quare nec in his necesse est. hanc quidem contradictionem veram, illam falsam esse.* Fóne díu ne íst nehéin nôt. in dísen aequivocationibus sô getána contradictionem. éine hálb uué-
 171 sen | uuárra. ánderhálb lúkka.

De presenti et praeterito. definitas fieri contradictiones.

*In his ergo quae sunt. et quae facta sunt. necesse est affirmationem. vel negationem. veram esse. vel falsam. In universalibus quidem universaliter. semper hanc veram. illam vero falsam. Et in his quae sunt singularia. quemadmodum dictum est. An gágenuuértên dínge. únde érgangenên. íst penôte uuár. álde lúgî. so uueder man chît. néin. álde iah. Únde íst óuh quís. uuéderez íro sí. uuár. álde lúgî. An dien communibus. communiter sprécheno. ut omnis homo in diluio periit. non omnis homo in diluio periit. findest tu ío uuár dáz éina. daz ánder lúgî. So sámó tûost tu in individuís. Ut in undis noe periit. non in undis noe periit. Únde íst quís. uuéderez uuár. álde lúgî sí. *In his quae in universalibus non universaliter dicuntur. non est necesse. Dictum autem et de his. An dien indefinitis. múgen siu béidíu uuár sîn. álso er dár uóre chád. Ut homo in undis periit. homo in undis non periit. Sámó so er cháde. Matusalam (sic) periit. noe vero non periit. Nû sínt táz praeterita. Sámó-
 172 lih findest | tu in presentibus. Ut omnis homo sapiens est. non omnis homo sapiens est. Socrates est sapiens. socrates non est sapiens. Homo est sapiens. non est homo sapiens.**

De futuris indefinitas fieri contradictiones.

In singularibus vero et futuris non similiter. Hoc est. in singularibus de futuro praedicatis. definite verum aut falsum non reperitur. An chúmftígên gehéizen. díe man fóne éinemo tuôt. ut alexander pransurus est. alexander non est. neíst neuuéderez quís. Éin uuéder uuírdet uuár. dúrh nôt. daz ánder lúgî. uuéderez ío dóh uuár. álde lúgî sí. dáz ne mág man uuízen. Fóne singularibus. uuíle er úns zéichenen. dáz universalía sámolíh sínt. Ut omnes captivi in patriam reversuri sint. Téro ío uuéder. íst sámó únguis. Tia únguissi. begínnet er nû stérchen. ze mánnigfáltero uuís.

Propositio.

Nam si omnis affirmatio vel negatio vera vel falsa est. s. definite. et omnem necesse est vel esse. vel non esse. si hic quidem dicat. futurum ali-

quid. ille. vero non dicat. hoc idem manifestum est. quoniam necesse est verum dicere. alterum ipsorum. si omnis affirmatio. vel negatio vera vel falsa est. Utraque enim non | erunt simul in talibus. Úbe ál dáz man sá- 173 get uuár. álde lúgi íst. únde iz penôte sô uáren sôl álde ne sôl. únde úbe éiner dáz ságet chúmftig. dáz ánderêr uuíderságet. sô ságet échert ter éino uuár. péide ne múgen sie.

Assumptio.

Nam si verum est dicere. s. in praesenti. quoniam album vel non album est. necesse est esse album vel non album. Úbe uuár íst. taz man chít in praesenti. iz íst. álde neíst. sô íst is óuh nôt. Sámo uuár iz íst. sámó nôt íst is. *Et si est album. vel non album. verum est affirmare vel negare.* Únde úbe iz íst. álde neíst. sô íst is uuár ze iéhenne. álde ze lóugenenne. *Et si non est mentitur. et si mentitur non est.* Únde úbe iz neíst. sô líuget er. líuget er. sô ne íst iz. *Quare necesse est. aut affirmationem aut negationem veram esse s. definite.* Úbe dáz futurum sámolíh íst. sô íst ío guíslícho uuár dáz man ságet. álde uuíderságet.

Conclusio falsa.

Nihil igitur neque est. neque fit. a casu. nec utrumlibet. nec erit. nec non erit. sed ex necessitate omnia. et non utrumlibet. Sól iz tés sín. sô neíst tánne níeht uuórten. nóh ío ána ne uuírdet. nóh hína fúre ne uuírdet. nóh ze leibo ne uuírdet. áfter | únguísseero geskihte. nóh áfter éin uuéder. 174 núbe ío uóne nôte. náls fóne béidero uuáne. Sô íst liberum arbitrium ába. únde állíu sélbúuáltígí. *Aut enim qui dicit verus est. aut qui negat.* Íz íst tánne fóne nôte. síd éin uuederêr quísso ságet uuár. der íehento. álde der lóugenento. Uuáre iz utrumlibet. taz chít péidero uuán. sô gienge iz kelícho. *Similiter enim vel fieret. vel non fieret.* Íh méino kelícho máhti geskéhen. dáz iz uuúrte. alde ne uuúrte. *Utrumlibet enim. nihil magis sic vel non sic se habet aut habebit.* Tiz éin uuéder. ne béitet níot mër. ze uuerdenne danne ze ne uuérdinne.

Vere praedicta futura. quasi tollere utrumlibet.

Amplius. Pesúochén nóh quárór die futura. *Si est album nunc. verum erat dicere primo. quoniam erit album.* Táz nú íst. taz máhta man uóre ze uuáre ságen. *Quare semper verum fuit dicere. quodlibet eorum quae facta sunt. quoniam erit.* Sô máhta man ío ze uuáre fóre ságen. dáz nú ergángen íst. *Quod si semper verum est dicere. quoniam est. vel erit. non*

potest hoc non esse. vel futurum non esse. Ist iz ió uuár. dáz man fóre-
ságet. só ne mág iz ze léibo uuérden. nóh únchámfig (sic) sín. *Quod autem*
non potest non fieri. impossibile est non fieri. Táz ze léibo uuérden ne
175 mág. táz íst ún máhtlih ze eruúendenne. | *Et quod impossibile est non*
fieri. necesse est fieri. Únde dáz uuéndig ne uuírdet. táz féret penôte só.
Omnia ergo quae futura sunt. necesse est fieri. Fóne díu geskéhent álliu
futura benôte. *Nihil igitur utrumlibet neque a casu erit.* Nieht ne íst
áber dánne éin uuéder in únguis. nóh uuío iz keuálle. *Nam si ex casu.*
non ex necessitate. | Uuánda mág iz misselicho geuállen. só ne duúngét iz
nehéin nôt. zú démo éinen.

Non ut contraria. sic contradictoria. utraque falsa reperiri.

At vero nec quoniam neutrum verum est. contingit dicere. ut quoniam ne-
que erit. neque non erit. Nú íst óuh úngelímfe ze chédenne. dáz péidíu
gelógen sín. uuírdet. ióh ne uuírdet. *Primum enim cum sit affirmatio*
falsa. erit negatio non vera. *Et cum haec sit falsa. contingit affirmatio-*
nem non esse veram. Uuánda só sínt siu hérton gelógen. néin. únde iáh.

Si opposita simul falsa sunt. perire utrumlibet.

Ad haec si verum est dicere. quoniam album est et magnum. oportet utra-
que esse. Sin vero erit. s. verum est. dicere. esse cras. s. oportet. Si
autem neque erit. neque non erit cras. non erit utrumlibet. Chít man daz
176 íeht | sí in praesenti geuuáro. táz íst só. Chít man in futuro sámó ge-
uuáro. dáz iz uuérde mórgene só uuírdet iz. Ferságet er in guís uuér-
den. únde ne uuérden gelícho. só íst utrumlibet ába. | *Ut navale bellum.*
s. ad exemplum erit. Álso man chéden mág navale bellum. quíссо uuér-
den. únde ne uuérden. *Oportebit enim neque fieri navale bellum. neque*
non fieri navale bellum. Tara náh ne mág skéfuuig uuérden. nóh ze léibo
uuérden.

Perdito utrumlibet. quid sequatur incommodi.

Quae ergo contingunt inconuenientia haec sunt. et alia huiusmodi. Tés
nieht uuésen ne mág. táz íst táz únde dés gelíh. *Si omnis affirmatio vel*
negatio. vel in his quae in universalibus dicuntur universaliter. vel in his
quae sunt singularia. necesse est oppositionem eorum hanc esse veram.
illam vero esse falsam. nihil autem utrumlibet esse in his quae fiunt. sed
omnia esse vel fieri ex necessitate. quare. i. eo pacto. non oportet neque
consiliari. neque negotiari. quoniam si hoc facimus. erit hoc. si vero hoc.

non erit. Úbe álle geihte, únde álle lóugena, keméinliche, íoh súnderige sólih sint. táz | éiner guísso líuge, ánderer uuár ságe, únde dáz únder zuéin¹⁷⁷ héizet ába sí, únde ís állés nótsi, so sí, óuh ráten, únde chóufen ába, uuánda uuéllen uuín éinez túon, só geskíhet fóne nóte ánderez, uuéllen uuír óuh táz, so uuírdet tés tána mér. *Nihil enim prohibet in millesimo annu hunc quidem dicere hoc futurum esse, hunc vero non dicere. Quare quod ex necessitate erit, quodlibet eorum verum erat predicere tunc.* Éiner mág liehto ío fúre ze mángen iáren chéden, uuáz chúmftig ne sí. Úbe daz ío táne dúrh nótsí uuérit, so uuás íro fóresága uuár. Uuáz feruáhet táne den rátentem, táz et chít túen sús, únde sús. Nótsí, tíu ándero uuóreságún ist, ne hénget iz ímo ze skéffenne. Íz féret ío náh téro fóreságún.

Praesagia rebus necessitatem eventus non dare. *At, verò nec hoc differt, si aliqui dixerunt negationem vel non dixerunt.* Nóh, tár ána ne stát ís nieht, úbe man uuóreságeti, áldé uerságeti. *Manifestum est enim quod sic se habeat res, vel si hic quidem affirmaverit, ille vero negaverit.* Íz kát | ál ze éine, man iz kehéize áldé ne gebéize. *Non enim propter negare, aut affirmare erit vel non erit.* Uuánda dúrh fésténon, únde dúrh lóugenen, ne túot iz ne nuéder. *Nec in millesimum annum magis quam in quantolibet tempore.* Nóh úber lang, nóh úber chúrzt. *Quare, Fóne díu uerním.* *Si in omni tempore sic se habeat, ut unum vere diceretur.* Sólti daz éina, ío in zítegelih uuár uuésen. *Necesse est hoc fieri.* Só sólti iz penóte so uáren. *Et unumquodque eorum quae fiunt, sic se habere, ut ex necessitate fieret.* Unde álle geskíhte, sóltin so getáne sín, táz sie nóte uuúrtin. *Quando enim vere dicit quis quoniam erit non potest non fieri.* Uuánda só iz ío geuuáro uuóre geságet uuírdet, so ne mág iz ze léibo uuérden. *Et quod factum est, verum erat dicere semper, quoniam erit.* Únde dáz nú geskéhen ist, tánnan uuás ío érerón uuár, ze chédenne, iz uuírdet. Nóh táne uerním ío dáz tíu gebúreda geuuárit tia uuóreságún, náls tíu uuóre sága dia gebureda.

Quid voluntas valeat. *Quod si haec non sunt possibile, s. ut omnia ex necessitate fiant.* Úbe dés nieht uuésen ne mág, táz álliu díng | fóne nóte geskéhen. *Videmur enim esse principium futurorum, i. sumus enim ipsi, aliquibus principium.* Só skínet taz uuír bírn ánagéne, únde récheda dero chúmftigón, náls tíu

uóresága. *Et ab eo quod consiliamur. atque agimus aliquid.* et quoniam est omnino possibile esse. et non. Ióh tánnán skínet iz. táz uuír rátèn. únde únsereu múotuúillen túèn. ióh tánnán. dáz péidiú ist. ióh possibile quaedam esse vel non esse. An uuélehèn ist táz? *In his quae non semper actu sunt et in quibus utrumque contingit. et esse. et non esse.* An dién. díu níeht nóh in táte ne sínt. núbe in uuáne. únde díu mán mág túon. únde ne túon. *Quare et fieri et non fieri.* Únde siu óuh fóne díu múgen in futuro uuérden. únde ne uuérden.

Exemplum eorum que possunt fieri. et non fieri.

Et multa nobis manifesta sunt. sic se habentia. Únde uuír bechénnén gnúogíu sò getániu. *Ut quoniam hanc vestem possibile est incidi. et non inciditur. sed prius exeritur.* Álso dáz ist. táz éin láchen mág ferscróten. ióh uerskáfen uuérden. únde dóh tés níeht ne uuírdet. núbe sús únuer-scrótenez ferslizen uuírdet. *Similiter autem et non incidi possibile est.* 180 Sámo uuóla mág iz óuh únuer-slize|nez ferscróten uuérden. *Non enim esset eam prius exteri. nisi esset possibile non incidi.* Íz ne máhtí níeht ólangiz. hoc est. álgánzez. ferslizen uuérden. iz ne máhtí únuer-scrótenez ze léibo uuérden. *Quare et in aliis facturis. quae secundum potentiam dicuntur huiusmodi. manifestum est. quoniam non omnia ex necessitate vel sunt. vel fiunt.* Fóne díu ist iz óuh an ánderèn díngen. íh méino díe. in mánnis keuuálte stánt. sámo óffen. táz sie níeht álle uóne nóte ne sínt. nóh ne uuérden. *Sed alia quidem utrumlibet.* Nube súmelíchíu ze béidèn gelícho. *Et non magis vel affirmatio vel negatio.* Únde níeht quisera neíst affirmatio. tánne negatio. *Alia vero negatio magis quidem in pluribus alterum.* Súmelíchíu sínt. téro éinez in gnúogèn díchòr geskíhet. tánne iz ze léibo uuérde. álso gráuúí túot in áltén. *Sed contingit fieri alterum. alterum verum minime.* Tóh keskíhet éteuuénne. dáz séltsánera. álso úngráuúí ist in áltemo. Únde uuírt ze léibo daz keuuóna. sò díu gráuúí ist in áltemo.

Differre inter necesse esse temporaliter et simpliciter.

181 *Igitur esse quod est quando est. et non esse quod non est. quando non est. necesse est.* Nú ist nót uuésen. dáz tir ist. sò iz ist. únde ne uuésen dáz tir neíst. sò iz neíst. Uuánda nót ist. táz man sízze. sò er sízzet. únde álso nót ist. táz er ne sízze. sò er ne sízzet. *Sed non quod est omne. necesse est. esse. nec quod non est. necesse est non esse.* Áber nehéin nót

ne ist téno éinen. dáz iz sí. nóh temo ánderen. dáz iz ne sí. s. áne échert tía uuíla. únz iz íst. álde neíst. Sò er uuíle. sò uuéhselòt er iz. *Non enim idem est. omne quod est esse necessario quando est. et simpliciter esse ex necessitate.* Táz íst fóne díu. uuánda nieht ze éine ne gát. penòte uuésen. tía uuíla iz íst. álso sedere íst. únde in zítelih penòte uuesen. sò dáz íst. mortalem esse. *Similiter autem et in eo quod non est.* Án démo non esse. uérit iz so sámó. Not íst mánne. únz er ne sízzet non sedere. ímo íst áber in zítelih nòt. non immortalem esse.

Similitudo contingentis contradictionis. et temporalis necessitatis.

Et in contradictione. eadem ratio est. Án déro uuíderchétúngo dero oppositorum. féret iz óuh álso. dáz chít. éin uuéderez íst uuár. non simpliciter. álso óuh temporalis necessitas. uuár íst. non simpliciter. | *Esse quidem. vel non esse omne. necesse est.* s. in oppositis presagiis. Nòte sól iz álléz uuár sín. álde lúgi. táz man uóre ságet. *Et futurum esse vel non.* Unde álléz chúmftig sín. álde ne sín. *Non tamen dividendum dicere alterum necessario.* Tú né uíndest áber nehéinen. díu zuéi skídònten. únde daz éina stérchenten. *Dico autem futurum quidem esse bellum navale cras necesse est vel non esse futurum.* Táz chído íh. táz mórgene skéf-uuíg túrh nòt chúmftig sf. álde ne sí. *Sed non necesse est. futurum esse cras bellum navale.* Turh táz fóre chéden. ne íst nehéin nòt, táz er sí. Vel non futurum esse. Nóh nehéin nòt. táz er ne sí. *futurum autem esse. vel non esse. necesse est.* Nòt íst áber. dáz er sí. álde ne sí. Uuéder. dero zuéio uuerde simpliciter. dáz chít quisso. uuér uuéiz táz? éin uuéder uuírdet ío dóh.

Postrema conclusio longe prius propositae quaestionis de oppositis.

Quare quoniam similiter orationes verae sunt. quemadmodum et res. Fóne díu uuánda die uóresága. álso geuuáre sínt. sò die náh chómènten gebureda. *Manifestum est.* Sò skínet. *Quoniam necesse est.* s. in his rebus. *quaecumque sic se habent ut utrumlibet sint. et contraria eorum contingant.* Táz | nòt íst in zuíuelígén díngeñ tie uuíder dien gehéizen gebúrren mú-¹⁸³gen. *Similiter se habere et contradictionem.* Kelícha uuésen dia uóreságún. s. dien náh káendèn gebúredon. *Quod contingit in his quae non semper sunt. et non semper non sunt.* Táz kebúret án dien díngeñ. die uuílon sínt. uuílon ne sínt. *Horum enim necesse est quidem. alteram partem contradictionis. veram esse. vel falsam.* Án sò getánero díngo

stríte. findest tu iô daz éina uuâr. álde lúgi. *Non tamen hoc. aut illud. sed utrumlibet.* Nî iô dôh. quisso. díz álde éviz. núbe éin uuéderez. *Et magis quidem veram alteram. non tamen iam veram vel falsam.* Únde uíndest tu díchôr án súmelíchên dáz éina uuâr. dánne daz ánder. nî iô dôh níeht in zítelih. Álso díchhôst íst cráuuí. án áltemo hóubete. éteuuénne neíst. *Quare manifestum est. quoniam non est necesse. omnes affirmationes. vel negationes oppositionum. hanc quidem esse veram. illam vero falsam.* s. definite. Fóne díu skínet. táz in állên stríten. dár man féstenôt. únde lóugenet. táz éina níeht quisso uuâr ne íst. únde dáz ánder lúgi. *Neque enim quemadmodum in his quae sunt. sic se habent in his quae non sunt. possibilibus tamen esse. vel non esse. sed quemadmodum dictum est.* | Nôh sô iz férit in praesentibus. tíu ána sínt. sô ne uérét in futuris. tíu nóh ne sínt. únde dôh fúre múgen uuésen. álde ne uuésen. núbe sô ih ⁽¹⁾ iz fóresageta. Uuáz íst taz? Táz presentia sínt quis. futura sámó únguis.

Explicit de veritate trium temporum. Incipit iterum ostendere vim simplicis et praedictivae propositionis.

Quoniam autem est affirmatio significans aliquid de aliquo. Hic suspensio vocis. Uuánda affirmatio éteuuáz ságet fóne éteuuémo. *Hoc autem nomen est vel innominabile.* Et hic. Únde daz. fóne demo sí ságet. nomen íst álde innominabile. taz múgen uuír díutin únnamig. *Unum autem oportet esse et de uno. hoc quod est in affirmatione.* Et hic. Únde sí ein ságen sol. fóne éinemo. *Nomen autem dictum est et innominabile prius.* Únde dár fóre geságet íst uuáz nomen sí. únde innominabile. *Non homo enim nomen quidem non dico. sed infinitum nomen unum enim significat infinitum.* Hic remisior vox. quia interposita ratio est. Non homo s. quod est innominabile ne mag ih héizen nomen. núbe infinitum nomen. uuánda iz ein únguis díng pezéichenet. *Quemadmodum vel non currit. non* | ¹⁸⁵ *verbum est. sed infinitum verbum erit.* Et hic remissa. Álso ouh non currit verbum neíst nube infinitum verbum. *Omnis affirmatio vel ex nomine et verbo. vel ex infinito nomine et verbo erit.* Hic clausula. Pedú uuírdit iô affirmatio. úzer nomine únde verbo. álde úzer infinito nomine únde verbo.

(1) sô ih fehlt in der Handschrift.

Verbum in propositione tenere principatum.
Praeter verbum autem nulla erit affirmatio vel negatio. Áne verbum ne
 uuírdet neheín propositio. *Est enim vel erit vel fuit.* Hoc est. preter est.
 vel erit. vel fuit. *Vel preter alia huiusmodi verba quaecumque ex his sunt
 quae sunt posita.* Íh méino. áne substantiva verba ne uuírdet propositio.
 álde áne ánderiu dâr uóre gezéigotiu. sò díu sint currit. vivit. disputat.
 regnat. Consignificant enim tempus. Síu bezéichenent io tempus sámint
 actione álde passione.

Exempla simplicium propositionum. quae habent unum subiectum et
 unum praedicatum.

Quare prima affirmatio et negatio est. est homo. non est homo. Fóne díu
 ist tiu érista. úzer finito nomine. *Deinde. est non homo. non est non
 homo.* Tíu ánderiu úzer infinito nomine. *Est omnis homo. non est omnis
 homo.* Tíu drítta úzer universaliter. *Est omnis non homo. non
 est omnis non homo.* Tíu | uíerda ist. uzer universaliter infinito. *Et in ex-¹³⁶
 trinsecus temporibus eadem ratio est.* Mít tien ánderen temporibus. prae-
 terito únde futuro. díu áne presens sint. máht tu so sámó túon simplicem
 propositionem. Ut homo erit homo fuit. Ferním échert uuóla. dáz
 omnis únde quidam. determinationes sint. náls termini. Táz chít síu sint
 zégunga (sic) dero terminorum. náls sélben die termini. Únde uóne díu.
 ne uuírdet fóne in níeht kemérot. simplex propositio.

De habentibus unum subiectum et duo praedicata.

*Quando est tertium adiacens praedicatur. dico autem ut est iustus homo.
 dupliciter dicuntur propositiones.* Sò est. ter dríto terminus uuírdet. álso
 er dâr ist. est iustus homo. sò uuérdent úzer zuéin propositionibus fiere.
Est tertium dico adiacere in affirmatione. nomen vel verbum. Taz trítta.
 ih méino est. so iz nomen sí. so iz verbum sí. daz chído ih háften in pro-
 positione. zu ándermo uuorte. so iustus ist. Tóh iz stánde ze érist. iz
 ne háftet toh níeht zu subiectiva parte. nube zu declarativa. Híer verním
 sár. uuéleha ⁽¹⁾ ziuualti (sic) er méine. Éin oppositio íst. úzer finito
 nomine. ih meino. est homo iustus. non est homo iustus. ánderiu | ist ¹³⁷
 úzer infinito nomine. ih meino. est non iustus homo. non est non iustus

(1) Es steht uuéhleha.

homo. Fónē dien chît er. daz hara nah fólget. *Quare idcirco quatuor istae erunt.* Pedíu uuérden tero propositionum uíere. *Quarum duae ad affirmationem et negationem sese habebunt secundum consequentiam. ut privationes.* i. eandem vim retinent affirmationis et negationis. et similes sunt ad affirmandum aliquid et negandum. his quae sunt privatoriae. Téro zûo (sic) tùont álso getána affirmationem únde negationem. sô privatoriae propositiones. Uuélehe sint privatoriae? Est iniustus homo. non est iniustus homo. Uuélehe dirro uíero sint tíen gelih? Est non iustus homo. non est non iustus homo. *Duo vero minime.* Ándero zûo (sic) ne sint in níeht kelih. Uuélehe? Est iustus homo. non est iustus homo. Infinitae únde privatoriae. habent keliche uernúmist. *Dico autem quoniam est aut iusto adiacebit aut non iusto.* *Quare etiam negatio.* Est háftét zû iusto únde ze non iusto. sô tuónt óuh non. *Quatuor enim sunt.* Fónē diu sint tero propositionum uíere. *Intelligimus vero quod dicitur. ex his quae subscripta sunt.* Fónē dero uólgendun figura. dar sie geórdenot sint. spuet is paz ze uernémenne. *Est iustus homo. huius negatio. non est* 183 *iustus | homo. Est non iustus homo. huius negatio. non est non iustus homo. Est enim hoc loco et non est. iusto et non iusto adiacet.* Fiere sint íro. Án dísen uier propositionibus háftet est únde non. ze iusto únde non iusto. *Haec igitur quemadmodum in resolutoriis dictum est. sic sunt disposita.* Tise uier propositiones. únde dara zû privatoriae uuérden sus keórdenót álso ih óuh lérta in analíticis. Quare et sequi se se invicem videbuntur i. possibile est esse et non esse. Téro affirmationis possibile est non esse. uuirt kelóugenet mít téro negatione non possibile est non esse. Fónē díu íst óffen dáz tíu sélba affirmatio possibile est non esse. únde óuh tíu possibile est esse. sámint éin ánderén sint. nals gágen éin ánderén. Non enim contradictiones sibi invicem huiusmodi sunt possibile est esse et possibile est non esse. Sô getáne praedicationes. ih méino zûo affirmationes sô díe sélben sint. tíe ne uuérden níeht éin ánderén oppositae. Sed possibile esse et non possibile esse. nunquam simul sunt. opponuntur enim. Áber díse ih méino affirmatio únde negatio. ne múgen sámint sín. pedíu sint sie oppositae. At vero possibile non esse et non possibile non esse. nunquam simul sunt. Uuánda óuh tíse ríngent. pedíu ne múgen óuh sie sámint sín. Similiter autem et eius. |

Affirmatio simplex.

Est iustus homo.

Affirmatio privatoria.

Est iniustus homo.

Similes.

Est non iustus homo.

Affirmatio infinita.

Negatio simplex.

Non est iustus homo.

Negatio privatoria.

Non est iniustus homo.

Similes.

Non est non iustus homo.

Negatio infinita.

189

Similes

Similiter autem se habet. et si universalis nominis affirmatio sit. So uérit iz ouh. ube állelih féstenunga állelícho getân uuírdet. ih méino. dár ne mag ouh keskéhen. daz angulares sámint uuár ságen. *Ut omnis est homo iustus. Non omnis est homo iustus. Omnis est homo non iustus. Non omnis est homo non iustus. Sed non similiter angulares contingit veras esse. contingit autem aliquando.* Áber dóh ne ságent íro angulares nicht io in zítegelih sámint uuár. éteuuénne geskihet iz. Samo so er cháde. Sint tie angulares indifinite. daz chít úngemarchôte. sô sint sie gehéllé. álsó iz tar uore skínet an dero descriptione. Sint sie aber definite. i. kemárchote mít témo nomine omnis. so sint sie uuílon sámint uuár. álsó iz skínet ube du an dero descriptione missechêrist tia particulares oppositiones. unde negationem particularem sezzest under affirmatione universali. Unde áber affirmationem universalem únder negatione particulari in hunc modum.

Affirmatio universalis.

Est omnis homo iustus.

Negatio particularis.

Non est omnis homo non iustus.

Negatio particularis.

Non est omnis homo iustus.

Affirmatio universalis.

Est omnis homo non iustus.

Ním aber ába daz omnis. taz sie sín indefinitae. so sint ébengeuuáre die angulares affirmationes. íóh tie angulares negationes in hunc modum.

Affirmatio finiti nominis.

Est iustus homo.

Negatio nominis infiniti.

Non est non iustus homo.

Negatio finiti nominis.

Non est iustus homo.

Affirmatio nominis infiniti.

Est non iustus homo.

Simul verae

An sus ketánen praedicationibus. ih méino quae possunt esse et non esse. sint ío sáment uuár die angulares. Áber an dien quae naturaliter insunt. so die sint. est homo animal. est homo non animal. alde ouh naturaliter inesse non possunt. ut est homo lapis. est homo non lapis. ne múgen sie sament uuár sín.

Quot oppositiones fiant ubi est tertium additur.

Hae igitur duae oppositae sunt. Nū sint taz zuo oppositiones. s. die ih nu gesaget habo. Einen ist tū dir bestāt ex finito subiecto. so diu tuot. 191 est homo iustus. non est homo iustus. Anderiu ex infinito praedicato. so diu tuot. est non iustus homo. non est non iustus homo. *Aliae autem ad id quod est non homo. ut subiectum aliquod additum.* Hoc est aliae duae sunt quasi aliquod additum ad id subiectum. quod est non homo. Nōh sint āndere zuō dero praedicata geleget sint zu dēmo subiecto. non homo. Tero zuēio gībet er nu exemplū. Einiū bestāt ex infinito subiecto. so diu tuot. *Est iustus non homo. non est iustus non homo.* Anderiu ist tū dir bestāt ex infinitis praedicato et subiecto. so diu tuot. Est non iustus non homo. non est non iustus non homo. *Magis plures autem his non erunt oppositiones.* Mānigōrin opposita ne mugen uuērdēn. so est tēr dritto terminus ista. *Hae autem extra illas. ipse secundum se erunt. ut nomine utentes non homo.* Tie āfterin zuo propositiones. sint turh sīh. āne de (sic) ēerin. infinitum nōmen. fure nōmen hābende. tōh iz simpli- citer niēht nōmen ne sīt.

Non differre inter currit et currens est.

192 *In his vero in quibus est non convenit. ut in eo quod est currere vel ambulare idem faciunt sic posita haec ac si est in currere unde (1) in ambulare.* taz chit an dēmo currit unde an demo ambulat. tar gāt iz. also ouh ēst tar mīte stūende. *Ut est currit omnis homo. non currit omnis homo.* An dien propositionibus āllen māg mān chēden currens est. fure currit. *Quem locum oporteat habere non in praedicatione.* *Non enim dicendum est non omnis homo. sed non negatio ad id quod est homo addendum est.* Ūbe du māchon uuēle infinitum nōmen. so ne sōlst tu niēht légen non zu dēmo omnis. nube zu demo homo. *Omnis enim non universale significat sed quoniam universaliter.* Unānda omnis uuīrdet kesprōchen universaliter. iz ne ist niēht selbez universale. *Manifestum est autem ex eo. quod est currit homo. non currit homo. currit non homo. non currit non homo.* An disen skinet iz. Tise praedicationes sint unīversales. nāls universaliter. *Hae vero ab illis differunt. eo quod uni-*

(1) So steht statt et.

versaliter sunt. Tise skéident sih fóne dien érren, tie mit omnis universaliter gesprochen sint. *Quare omnis et nullus nihil aliud consignificat, nisi quod universaliter de nomine vel affirmat vel negat.* Fóne diu uuirdet io mit omnis, únde mit nullus allelicho uuaz geústenot, alde gelóugenet fone demo állelichen nomine. *Ergo et caetera eadem oportet opponi, i, inmutata servari.* Álso gnóto súlen alliu diu ánderiu uuórt íro stat hálden.

Item de consentientibus. | 193

Quoniam vero illa negatio quae est quod nullum animal iustum est, contraria est ei, s. affirmationi, quae est, omne est animal iustum. Hae quidem manifestum est quod numquam erunt, neque verae simul, neque in eodem ipso. Universalis affirmatio, unde universalis negatio, tie sint uuíderuuártig, tie ne múgen sament uuár sín, nóh in einemo dinge samint sín, daz ságeta er ouh fóre. *His vero oppositae erunt aliquando.* Aber íro obliqua mugen so sín, so diu sint. Non omne animal iustum est, est quoddam animal iustum. *Sequitur vero eam, quidem quae est nullus homo iustus est, illa quae est, omnis est homo non iustus.* Nu hábe fure éin dia, Nehéin man ne íst rehter, unde dia, mánnolih íst únrehter. *Illa vero quae est, aliqui (sic) iustus homo, opposita, ih méino dia, ételih man est rehter.* *Necesse est enim esse aliquem.* Úbe uuár íst non omnis homo non iustus est, so íst not aliquem iustum esse. Táz lexit tisiu descriptio, Universalis negatio finiti nominis. Affirmatio particularis finiti nominis. Nullus homo iustus est. Quidam homo iustus est.

Similes.

Similes.

Omnis homo non iustus est.

Non omnis homo non iustus est.

Universalis affirmatio finiti nominis.

Particularis negatio infiniti nominis.

Hier uernim daz infinitum nomen keméine íst, íóh infinito subiecto, íoh infinito praedicato. | Uuélest tu ouh keséhen, uuío dise uíere sín oppositae, so sih aber an dísa descriptionem.

Universalis negatio.

Similes.

Universalis affirmatio cum infinito praedicato.

Nullus homo iustus est.

Omnis homo non iustus est.

Particularis negatio cum infinito praedicato.

Particularis affirmatio.

Non omnis homo non iustus est.

Quidam homo iustus est.

Oppositae

Quem negantem sequitur vera conclusio.

Manifestum est autem. quoniam etiam in singularibus si verum est interrogatum negare. quoniam et affirmare verum est. Ut putasne socrates sapiens est? Non. Socrates igitur non sapiens est. Socrates ist éinluzzer so alliu individua sint. Sapiens taz ist finitum. also onh iustus. Non sapiens taz ist infinitum. also ouh non iustus. Fone diu skínet. ube man uragentemo uerságen mag. socratem esse sapientem. taz sar uuar ist ze chedenne. socratem non sapientem esse. Ube er sapiens ne ist. so ist er non sapiens. *In universalibus vero quae similiter dicuntur. non est vera s. affirmatio. vera autem negatio. Ut putasne omnis homo sapiens est? Non. Igitur omnis homo non sapiens est. Hoc falsum est. Sed vera est. s. negatio. Non igitur omnis homo sapiens est.* Ube man uraget so samo fóne allen. ist mánnolih uuíse. unde ánderer chít néin. unde éner sar fone diu náh spríchet. so íst mánnolih non sapiens. so hábet er gelógen. *Omnis*
 195 *homo non sapiens est. taz ist infinita affir|matio. unde ist lúgi. samo so*
 er chade negando. *nullus homo sapiens est.* Spríchet er aber. finitum nomen negando. *non omnis ergo homo sapiens est. samo so er chade afirmando particulariter quidam homo sapiens est. taz ist uuár. Haec opposita est i. non omnis homo sapiens est. illa vero contraria est. hoc est. omnis homo non sapiens est. Tisiu ist opposita. éniu ist contraria. Opposita léibet in universalibus. contraria ne léibet nicht.*

Quasdam falso videri negationes.

Illae vero contraiacentes. secundum infinita nomina vel verba. ut in eo quod est non homo vel non iustus. quasi negationes esse videbuntur. sine nomine vel verbo. sed non sunt. So getániu opposita so infinita nomina sint. also non homo. unde non iustus sint. alde ouh infinita verba. so non currit unde non laborat sint. tiu múgen manne dúnchen uuesen negationes. Taz ne sint siu áber nicht noh uuérden mugen. áne nomen. unde áne verbum. Zíu chít (sic) er áne nomen unde áne verbum? Uuánda siu simpliciter nomina ne sint noh verba. Uuárin siu ouh so. noh táne ne mahti non homo nicht negatio sin. alde ouh non currit. *Semper enim veram vel falsam esse necesse est negationem.* Uuanda negatio sol io uuar sín. alde lúgi. Non homo unde non currit. ne sint ne uueder. *Qui vero*
 196 *dixit non homo. nihil magis de homine. s. quam qui | finitum dixit. sed*
etiam minus verus fuit. vel falsus. si non aliquid addatur. Ter infinitum

spricht non homo. der ne spricht nicht quisseren. danne der finitum spricht homo. nabe er mag ioh mîn heizen uuârer. alde lûkker. er ne lége zû mer uuorto. Uuánda guissera ist homo currit tanne non homo currit. pediu ist homo nahera dero uuârhéite. danne non homo. ze erist chit er. non homo ne ist nicht negatio. Tara nah chit er. uuare iz negatio. so bezéichendi iz uuar alde lûgi. Tara nah chit er. síd taz quissera ne bezéichenet uuar noh lugi. uuío danne daz únguissera.

Quae ex infinitis sint similes.

Significat autem. est omnis non homo iustus. nulli illarum idem. Aber díu propositio. alle únmennicken réhte sint. tiu neíst tero óberon neheínero gelih. Omnis non homo. daz ist uniuersale. unde infinitum subiectum. iustus est. taz finitum praedicatum. So getán propositio ne stát tar níener uore. *Nec huic opposita. ea quae est. Non est omnis non homo iustus.* Noh tiu dísa lóugenet. ih méino. nicht uuâr. daz alle únmennicken réhte sin. Tie zuò sint úngelih. allen óberên. *Illa vero quae est. omnis non iustus non homo. illi quae est. nullus iustus non homo. idem significat.* Áber díse zuò sint éin. alle únmennicken. ún|rechte. ne-¹⁹⁷ héine únmennicken rehte. Uuír múgen héizen únmennicken. die áne mennicken sint. sò angeli sint. An dero érrerun dírro zueio. sint zuéi infinita. ein an demo subiecto. mit uniuersali. ander án demo praedicato. Tára nah ist an dero áfterun infinitum subiectum mit uniuersali. unde praedicatum finitum.

Non transposito nomine vel verbo. significationem mutari. sicut transposita negatur.

Transposita nomina vel verba. idem significant. Misse sáztiú nomina alde verba ne uuéhselont nicht ten sin propositionum. *Ut est homo albus. est albus homo.* Also dísiú míssesázten nomina unde verba. des sínnis nehéinen uuéhsel ne tuont. *Nam si hoc non est. eiusdem erunt multae negationes.* Uuánda úbe iz só nè ist. so sulen einero affirmationis uuésin manige negationes. *Sed ostensum est. quia una unius est.* Táz ist áber uóre gesaget taz échert éin negatio éinero affirmationis ist. *Eius enim quae est. est albus homo. negatio est non est albus homo.* Fóne díu ist échert ein negatio dero affirmationis est albus homo. tíu dir chit non est albus homo. *Eius vero quae est. est homo albus. si non eadem est. quae etiam ei quae est. est albus homo.* Ube si aber missechértiú fone albus homo. ze homo

albus. tia selbun negationem ne hábit. s. tia si dóh guisso habit. *Erit*
 198 *negatio*. So uuirt iz ein anderiu. únde so sint íro zuo. *Vel ea quae est*.
 Alde diu dir chit. *Non est non homo albus. Vel ea quae est*. Alde diu
 dir chit. *Non est homo albus. Sed altera quidem est negatio eius quae*
est. est non homo albus. alia vero eius quae est. est homo albus. Aber
 dero iouuéderiu. habit íro affirmationem. ih méino. est non homo albus.
 unde est homo albus. Nu hábit tiu affirmatio est homo albus. uuánda si
 ouh éna durh not hábit. non est albus homo. pédiu (sic) habit si zuo. Ube
 tíu. est homo albus. hábit zuô. so habit ouh est albus homo. die sélbun
 zuô. *Quare erunt duae unius*. pediu sint zuô negationes einero affirma-
 tionis in hunc modum.

Affirmatio.		Utriusque contradictoria.
Est albus homo.		Non est albus homo.
Est homo albus.		Non est homo albus.
Affirmatio.		Utriusque contradictoria.

Quoniam igitur transpositio nomine vel verbo eadem sit affirmatio vel ne-
gatio manifestum est. Nû ist aber offen. taz fône míssesaztemo nomine
 alde verbo. nehéin uuéhsel ne uuirdet tero affirmationis unde dero nega-
 tionis. Uuúrte íro dánnan uuéhsel. só man danne chade fone socrate.
 est albus homo. so ne uuúrte daz nicht kelóugenet kelicho mit témo non
 est albus homo. unde mit temo non est homo albus.

199 De discer|nendis propositionibus quae unae sunt. quae multae.
At vero affirmare vel negare unum de pluribus vel plura de uno si non est
unum ex pluribus non est affirmatio una. neque negatio. Uuile du éin
 ságen. fône mánigen. alde mánigiu fone éximo (sic). éin species ne uuérde
 uzer ín ánderis neíst iz éin saga nicht. íehendo noh lóugenendo. *Dico*
autem non si unum nomen sit positum. non sit autem unum ex illis. Id est.
 dico etiam non fieri unam affirmationem negationem. si unum nomen
 commune positum sit multis rebus. et si ex illis non sit unum. Íh ságo
 dir daz ouh tánnan úz ein affirmatio alde ein negatio ne uuirdet. ube éin
 nomen geméine fúnde (sic) ist mánigen dínge diu éin speciem nicht keuuúr-
 chen ne múgen. Taz ist tanne. so ein fone éinemo gespróchen uuirdet.
 ut canis animal est. Tar ist animal gespróchen fone cane. éin fone éximo

(sic). unde ne ist toh taz nicht éin affirmatio. uuánda canis pezéichenet pediu íoh tén béllenten hunt. íoh ten mérehunt. i latrabilem et maritimum. *Ut homo est fortasse. et animal. et bipes et mansuetum.* Also ódo uuáno daz nieht ein affirmatio neíst. so dísiu uieriu sus únderskéiden uuérdent mit coniunctione. dáz man chít. homo est. et animal. et bipes et mansuetum. Ioh áne coniunctiones mag man siu under suígendo geskéiden. taz síu eina affirmationem | ne tùont. Also daz ist homo est unde ²⁰⁰ dánne uberláng animal. so áber bipes so aber mansuetum. Samoso er cháde. homo est. animal est. bipes est. mansuetum ⁽¹⁾ est. *Sed ex his unum fit.* Aber doh uuírdet éin species úzer in geuuúrchet. so man geslágo chít animal bipes mansuetum homo est. Taz sint mánigiu fóne éinemo. unde doh ein affirmatio. *Ex albo autem et homine et ambulare non unum.* Aber fone homine. unde fone albo. unde fone ambulare. ne uuírdet nehéin species. Ter uone uuízemo man gântemo chít. album et ambulans homo est. ter hábet kesprochen zuéi uone éinemo. tíu éin speciem nieht ne uuúrchent. Uuíz unde gán uuélih speciem alde uuéleha naturam uuúrchent tiu? *Quare non unum.* Fone díu ne mag iz óuh éin affirmatio sín. *Quare nec si unum aliquid de his affirmet aliquis erit affirmatio.* Fone díu spríchet mán éin dirro. fone dien anderen. i. unum de pluribus. so man nu chád. album et ambulans homo est. alde homo et ambulans album est. alde homo et album ambulans est. taz ne uuírdet nieht ein affirmatio. *Sed vox quidem una affirmationes vero multae.* Nube éin est sprechendo uuérdent tar mánige affirmationes. | *Nec si de ²⁰¹ uno ista. sed similiter plures.* Noh tána mēr ne uuírdet éin affirmatio ube íoman dísiu so missechéret. taz plura uóne éinemo gespróchen uuérdent. ih méino daz tíu uuérdent praedicata. díu nú uuáren subiecta. ut album. homo et ambulans est. vel ambulans. homo et album est.

Ad interrogationem plura significantem. unam responsionem non
sufficere.

Quo circa ergo. Fone díu s. uuánda éin propositio mánigiu beceichenit (sic). *Si dialectica interrogatio responsionis est petitio.* Hic suspensio. Ube der ántuuurtis kërôt. ter dialectice uráget alsus. est canis animal an non? *vel propositionis. vel alterius partis contradictionis.* Et hic. Unde er

(1) Es steht manifestum.

gérôt allero propositionis. sô daz ist animal est. animal non est. Alde téilis. so daz ist. est non. *Propositio enim unius contradictionis est.* i. una affirmatio unius est negationis. et hic. Uuánda ein féstenunga sùochet éinen lóugen. *Huiusmodi interrogationi. non erit una responsio.* Depositio. So getânero frâgo ih méino sús mánigiu dîng pezéichenentero ne begâgenet nieht ein ántuuurte. *Ad haec nec una affirmatio.* Noh ouh tara zû ein féstenunga. *Nec si sit vera est.* Noh sâr uuâr ne ist iz. ube iz ein ántuuurte ist. unde éin féstenunga. Uuánda chît er canis animal est. taz ist in coelesti signo lúgi. Chît er non est animal. taz ist in latrabili cane lúgi unde in marino. *Dictum autem de his in thopicis (sic). Similiter autem manifestum est. quoniam nec hoc ipsum quidem est dialectica interrogatio.* Ih habo ouh ándersuar dânnan gesaget. *Si quis interroget quid est. oportet datum esse.* i. dari. *ex interrogatione. haec eligere.* i. ut possit eligere. *utrum velit contradictionis partem enunciare. quia oportet interrogantem determinare. utrum hoc animal homo. an non homo.* Ter urágento sol demo geurágeten an sínero urágo uuála gében uuéderen teil er uuélle dero contradictionis. unde fone díu sol er in béidero iihten alsus. ist tíz tier. alde diz monstrum mennisko. alde ne ist? *Contradictio bestât ío fone affirmatione et negatione. so dáz ist. homo animal est. homo animal non est.* Fóne díu ist táz dialectica interrogatio. sô man den ántuuurtenanten besuôchet uuéderez er uuélle. in hunc modum. Putasne homo animal est? Aber der sús uráget. quid est animal? der uráget scolastice nals dialectice.

Quod quaedam singulatim vera. iuncta. alias vera. alias falsa sint. *Quoniam haec quidem praedicantur composita. ut unum sit omne praedictamentum eorum. quae extra praedicantur. alia vero non. quae differentia est.* 203 s. dicenda. Ordo est. Quoniam eorum quae extra. i. singillatim | praedicantur. haec quidem composita sic praedicantur. ut unum sit omne praedictamentum eorum. alia vero non. ea differentia dicenda est. Uuánda súde lichiu dúrh síh kesprócheniu uuâr sint unde zesámene gelegetiu éin bezéichenent unde sámó uuâr sint. tánne aber ánderiu sô ne sint. ter únder skeit ist ze sâgenne. unde mit exemplis ze lérenne. *De homine enim verum est dicere. et extra animal. et extra bipes. et ut unum.* Fone homine mag man súnderigo chéden. daz er sí animal. unde er sí bipes. unde mág man chéden daz tíu zesámene gelegetiu (sic) éin sín. unde samo uuâr sín. also

daz uuár ist. homo animal bipes est. *Et hominem et album. et haec ut unum.* Unde mág ouh uuár sín. ube man ételih animal sunderigo ságet hominem uuésen. unde album uuésen. unde díu béidiu éin uuésen. *Sed non cytharedus et bonus. etiam cytharedus bonus.* Chít mán aber daz er súnderigo cytharedus sí. unde er gúot sí dúrh taz ne ist nehéin nót taz er gúbt cytharedus sí. unde daz sámint uuár sí. dez éinzen uuar uuas.

Quaedam simul incongrue dici. quae per se vere dicta sunt.

Si enim quoniam alterutrum dicitur. et utrumque dicitur. multa inconuenientia erunt. Sol man daz samint spréchen. daz súndero uuár ist. so uuér|dent tár uz manigiu gechôse úngelimpheu. *De homine enim. et ho- 204 minem verum est dicere. et album.* Fóne ételichemo ménnisken ist áleuuar ze spréchenne. daz er menisko (sic) sí. unde er uuíz sí. *Quare et hominem. rursus et album.* Fone díu mag man aber chéden. denselben uuízen mennisken. ménnisken uuésen ioh uuízen. *Si et album et hominem.* So chído ih ube man ín uore uuárhafto híez uuízen ménnisken. Vbe man uone socrate einest uuárhafto chéden mag. taz er uuíz mennisko sí. so mág man anderest sámó uuárhafto fone ímo chéden. tiser uuízo mennisko. ist mennisko unde uuíz. *Quare erit homo homo. albus albus.* Fóne díu lége dáz zesámene. so uuírdet tar úz tíu únnuzza zála. daz ménnisko menisko sí. uuíz uuíz sí. *Hoc est in infinitum.* Tes íst únmez taz tu spréchen maht fone ímo. ze érist súnderigo. unde danne sámint. *Et rursus musicus albus ambulans. haec eadem frequenter simplicitas est.* Also dícho mág ouh keaberet uuérden díu súnderigi ube man uone socrate ze érist chít taz er sí uuíz musicus kânder. uuánda dú aber chéden maht ter uuízo musicus kânder. ist uuíz unde ist musicus. unde ist kânder. So sol man danne sámint chéden driestunt. uuíz uuíz uuíz ist. unde iro ío geli-chez tríestunt. | *Amplius. Si enim socrates socrates est et homo. erit so- 205 crates socrates homo.* Ube sunderigo sprécheno uuár ist. socrates ist socrates. unde aber sunderigo uuár ist. er ist ouh mennisko. so uuírt tanne samint ze chedenne. daz socrates socrates homo sí. *Et si socrates socrates est. et homo. et bipes. erit socrates homo et bipes.* Tísiu uuort firním samo so er cháde. ube díu zú dien zuéin ih meino daz er súnderigo. socrates ist. unde homo ist. taz trítta ouh sunderigo chíst taz er bipes sí. só sólt tu ouh sámint chéden. déro sélbon zuéi unde sunderigo daz trítta. *Et rursus si hic idem bipes est et homo. erit socrates socrates. homo*

homo. bipes bipes. Ube socrates sunderigo driu ist. sô sint sámint ze chedenne. diu selben driu. socrates socrates. et homo et bipes et homo et bipes. Taz socrates ist sunderigo socrates. unde homo. unde bipes. taz kemachot in sament uuésen hominem bipedem. So getán compositio ne geuálet nieht. *Quoniam ergo si qui simpliciter ponat. complexiones fieri. inconvenientia contingere manifestum est. quemadmodum autem ponendum. nunc dicemus.* Uuánda nú uuóla skínet. mánigiu úngelimphe danna úz uuérden. ube íoman úngeskeideno in alla uuís ze sámene légen uuíle diu proloquia. sô ist taz ze lèrenne. uuío er tûon sol.

Singillatim secundum accidens praedicata. simul praedicari non posse. |
 206 *Quaecumque igitur eorum quae praedicantur. et eorum de quibus praedicantur secundum accidens dicuntur.* Suspensio. Sint taz accidentia díu man spríchet. unde ouh tíu fone dien man síu spríchet. *Vel de eodem vel alterum de altero.* Et hic. Sô man uone einemo subiecto zuei accidentia spréche in hunc modum. Homo albus est. albus musicus est. *Haec non erunt unum.* Depositio. Tíu ne uuírchent nieht ein speciem. *Ubi homo albus est et musicus.* Álso díu accidentia béidiu fone homine gespróchen uuérden. álde daz éina accidens fone demo andermo. unde aber daz fone homine. *Sed non est idem musicus et albus.* Síu ne uuírchent toh nieht ein speciem. *Accidentia enim sunt utraque eidem.* Uuío mugen? Sint péidiu éinis tinges accidentia. fone accidentibus ne uuírt nehéin substantia. *Nec si album. musicum verum est dicere. tamen non erit album musicum aliquid.* Unde doh uuár sí. albus est musicus. siu ne uuérden ío nieht éin. *Secundum accidens enim. musicum album. Quare non erit album musicum.* Táz ist fone díu. uuánda síu béidiu sint accidentia. Fone díu ne uuírt níomer albus durh síh musicus. nube der homo albus. ter ist musicus. Ouh irret taz tia praedicationem daz accidentia síh liehto uuéhselont. Ube sócrates nú ist albus musicus. er mág aber an dero súnnun uuérden niger musicus. Fone díu ist sí lúkke. *Quo circa nec cytharedus bonus simpliciter.* Fone díu ne uuírdet ouh nieht éin species. cytharedus bonus. uuánda síu béidiu sint accidentia. *Sed animal bipes. Non enim secundum accidens.* Aber animal unde bipes uuírchent éin speciem hominis. uuánda síu accidentia ne sint. Chít man homo animal est. homo bipes est. taz mág man sáment uuóla chéden. homo est animal bipes.

Similiter quae insunt in prolatione vel narratione simul iuncta non praedicari.

Amplius. Fernémen nóh. *Nec quaecumque insunt in alio.* Noh tíu ándermo ána sint. s. díu ne múgen ouh níeht kespróchen uuérden ze sámíne gelégetiu. *Quare nec album frequenter.* Fone díu ne mag óuh album sódiccho kespróchen uuérden in complexione só iz extra mag. Chít íoman. uuíz mán ist callias. callias ist uuíz. taz mág uuár sín. chít er dánne sáment. uuíz mán callias uuíz ist. taz ist únredelih. uuánda iz ána (sic) ist tero prolationi subiectivae partis. taz ánderest prolatum uuírdet an praedicativa parte. Uuíz mán chédendo. uuírt pegríffen. taz er uuíz ist. Pedíu ne gelímfet níeht sáment. taz sunderigo gelamf. *Neque homo. homo animal. vel bipes.* Noh sús ketán | compositio ne tóug. ube sia íoman uuír-²⁰⁸chet. úzer dien extra praedicatis. So uuér mit téro báldi. daz er fone socrate chéden mag. socrates homo est et animal. sár chéden uuíle. homo homo est et animal. taz ist also er cháde homo animal. animal est. Uuío mág homo. béidíu sín. íoh homo íoh animal? An díu daz er homo ist. só ist er animal. Chít ouh fóne socrate iste homo homo est. et bipes. taz íst áber also er cháde. iste homo bipes bipes est. *Insunt enim in homine. animal et bipes.* An démo námen homo. uuírdet animal uernómen íoh bipes. Ter óuh chít socrates. socrates est et homo. der máhti bedíu chéden socrates homo. homo est. uuánda an socrate uuírt homo natúrlichho uernómen.

Hucusque an singulatim vere praedicata. iuncta quoque vera sint. nunc e contra quaeritur. quae vere predicantur iuncta. an eadem verum sit et simpliciter dici.

Verum est autem dicere de aliquo et simpliciter. aut quendam hominem. hominem. aut quendam album hominem. album. Non semper autem. Tisa sententiam súln uuír urágendero lésen. alsús. Íst ouh sunderigo uuár. daz sáment uuár ist? iz mág éteuuanne uuár sín. náls níeht ío. Mág sámó uuár sín hominem currere. samo quendam hominem currere? Alde ist sámó uuár ze spréchenne. album curre|re. só daz ist quendam album ho-²⁰⁹minem currere? *Sed quando in adiecto quidem aliquid oppositorum. inest. quae. s. opposita sequitur contradictio. non verum sed falsum est.* Iz ist tánne lúgi. so demo adiecto ételih oppositum ána ist. unde demo opposito uólget contradictio. *Ut s. falsum est mortuum hominem. hominem*

dicere. Also daz lúgi ist. ube mán tóten ménnisken. ménnisken héizet. Homo ist praedicatum. mortuus ist adiectum. Homo unde mortuus i. in-sêler (sic) unde ána sêla. díu sint opposita. Tíen uólget súslíh contra-dictio. homo vivit. mortuus non vivit. *Quando autem non inest verum.* sô demo adiecto sólih oppositum ána ne ist. so ist súnderigo uuár daz samint uuár (sic) uuás. Samint ist uuár. socrates animal bipes est. *Vel etiam quando inest quidem semper falsum. quando vero non inest. non semper verum.* Alde ióh rehtor ze ságenne. sô díu oppositio ána ist tero praedicationi. sô ist ío daz súnderigo lúgi. taz sáment uuár uuás. Tánne aber oppositio tár ána ne ist. sô ist iz échert uuilon uuár. *Ut homerus est aliquid. ut poeta.* Álso díu íst sine oppositione. homerus ist poeta. unde keskéidiniu lugi ist. Ergo etiam est. aut non. Nú uolget témo daz er poeta ist. taz er selbo ist. alde ne ist. Sih án éna praedicationem. sô ist tísiu lúgi. zíu ist taz? *Secundum accidens enim praedicatur esse de homero quia poeta est. sed non secundum se praedicatur de homero quoniam est.*

210 Uuán|da sín accidens uuárd kezéigot tò man chad poeta est. unde bedíu ne uuárd nieht taz est substantialiter gespróchen fone ímo. Tanne díu praedicatio uuár íst. tíu dir chít. homerus est. sô ne ist sí nieht teil tero accidentalis. tíu dir chít. homerus poeta est. *Quare in quantiscunque praedicamentis. neque contrarietas aliqua. aut ulla oppositio inest. si diffinitiones pro nominibus praedicantur.* Suspensio vocis. Fone díu uuízzist. taz án dien praedicationibus an dien nehéin contrarietas. unde nehéin oppositio ne ist. ih méino díu sih pírget an dien nominibus. unde aber danne sich óuget. ube man fure díu nomina so homo ist unde mortuus. iro diffinitiones spríchet. i. animatus et sine anima. *Et secundum se praedicantur. et non secundum accidens.* Et hic. Unde síe durh sih kespróchen uuerdent. náls ánahaftigo. ih méino. also est háftet zu poeta. unde áne poeta ne uuírdet iz praedicatum. *In his et simpliciter verum erit dicere.* Depositio. An díen uuírt iz óuh súnderigo uuár. Sô dú chíst fone socrate. hic homo albus est. unde daz uuár ist. so ist sámó uuár. ube dú fone imo chíst. hic albus est. uuánda albus ne chlébêt nieht zú homo. so est tuot zu poeta. *Quod autem non est quoniam opinabile est. non est verum dicere esse aliquid.* Taz áber ne ist. taz ne mag nieht túrh taz uuésen. daz man iz uuánet uuésen. *Opinatio autem eius non est. quoniam est. sed*

quoniam non est. Sín uuân ist uuórtener fone | ne uuésenne. náls fone 211
uuésenne. Fone díu álsó opinabile est. taz an ímo selbemo ne ist. álsó
íst taz uuár. daz homerus aliquid ist uuánda er poeta ist. unde ist lúgi
daz er mit páremo ist aliquid sí. Homerum esse. daz ist párez esse. ho-
merum poetam esse. alde eloquentem esse. das héizet aliquid esse. Sub-
stantia getúot ín esse. accidentia getúont in aliquid esse.

Incipit de oppositione earum propositionum. quae cum modo aliquo
proferuntur.

*His vero determinatis. perspicendum est. quemadmodum se habeant nega-
tiones et affirmationes. ad se invicem. hae scilicet quae sunt esse possibile
et esse non possibile. et contingere et non contingere. et de impossibili et de
necessario. Habent enim aliquas dubitationes.* Hára náh ist ze chîesenne,
uuío ouh tiu proloquia. éin ánderen inchéden. díu fone posse uuérden,
unde contingere. unde necesse. uuánda siu zuívelig sint.

Judicium. quae negatio affirmationi opponenda sit.

*Nam si eorum quae complectuntur. illae sibi oppositae sunt contradictiones.
quaecumque secundum esse vel non esse disponuntur.* Suspensio. Úbe díu

ze sámene gelégeten uuórt. uuíderchedâ machont. an dien geíht uuírt
unde lóugen. *Ut eius quae est esse hominem. negatio est non esse homi-*

nem. | non autem ea quae est esse non hominem. Et hic. Also lóugen 212

uuírt tes esse hominem. mit non esse hominem. náls mit esse non homi-
nem. *Et eius quae est esse album hominem. negatio est. ea quae est non*

esse album hominem eed non ea quae est esse non album hominem. Et hic.

Vnde also gelóugenet uuírt tes esse album hominem. mit non esse album

hominem. náls mit esse non album hominem. *Si enim in omnibus aut*

dictio aut negatio vera. Et hic. Taz chîesen dár bî. Vbe in állen contra-

ditionibus taz éina uuár ist. taz ánder lúgi. unde ouh tero zuéio. est

albus homo. est non albus homo. daz eina uuár ist. taz ánder lúgi. *Lig-*

num erit verum dicere. esse non album hominem. Depositio. Sô ist tanne

uuár ze sprechenne. daz holz uuésen non album hominem. Cum lignum

falsum sit dicere album hominem esse. erit de eo verum dicere. esse non

album hominem. Ube iz uuésen ne mag albus homo. só sol iz aber uué-

sen non albus homo. Ube iz ne uuéder dero zuéio ne ist. só ne sint siu

níeht opposita.

Idem esse. ambulat et ambulans est.

Quodsi hoc modo et in quantiscumque esse non additur. idem faciet quod pro esse dicitur. Ube aber daz esse sús kespróchen ne uuírdet. an sumelichen propositionibus. so hábent ten sélben sín. taz tar uúre stát. *Ut eius quae est ambulat homo. negatio est. non ea quae est ambulat non*
 213 *homo. sed non ambulat homo.* Also dú chiesen máht. an de|ro ságun. ambulat homo. diu mit non ambulat homo gelóugenet uuírdet. náls mit ambulat non homo. *Nihil enim differt dicere. vel hominem ambulare. vel hominem ambulans esse.* An íro gát tir einis ze chédenne. homo ambulat. alde homo ambulans est.

An regula secundum esse et non esse praedicandi. ad possibile transeat. *Quare si hoc modo in omnibus. et eius quae est possibile esse. negatio est possibile non esse. non ea quae est. non possibile esse. videtur idem possibile et esse. et non esse.* Fóne diu ube iz so uáren sol an anderen ságon. ih meino ube possibile esse gelóugenet uuírt. mit possibile non esse. náls mit non possibile esse. sô uuérden siu hēidiu uuár an éinemo dinge. *Omne enim. quod est possibile dividi vel ambulare. et non ambulare et non dividi possibile est.* Uuánda an állen dien dividi unde ambulare uuérden mag. an dien mag iz ouh ze léibe uuérden. Ein láchen mag keteilet uuérden. unde ne uuérden. Ter mennisko mág kán. unde ne gán.

Secundum modum potius possibile praedicari.

Ratio autem est. quoniam omne quod possibile est. non semper actum est. Aber der únderskeit ist tár ána. taz tiu so getánen possible. nieht in actu ne sint. Uuárin síu in actu. so der himel ist uuánda er suéibót. so ne uuáre is uuéhsel. *Quare inerit etiam negatio.* Fone diu ist in ána negatio |
 214 *samo so affirmatio.* *Potest igitur et non ambulare quod est ambulabile. et non videri quod est visibile.* Also án demo skínet. taz tir gán mag unde gesihtig ist. énez mág. kán unde ne gán. diz mag man séhen. unde ne séhen. At vero impossibile est de eodem oppositas veras esse dictiones. Non igitur est ista negatio. Nú ne mag tes nieht sín an dien oppositis. taz tie predicationes béide uuár ságeen. fóne éinemo dinge. Pediu ne ist nieht posse non esse. lóugen des posse esse. *Contingit autem ex his aut idem ipsum dicere et negare simul de eodem. aut non secundum esse vel non esse. quae opponuntur fieri affirmationes vel negationes.* Hinnan geskíhet ein uuéder so daz péide predicationes fóne éinemo dinge

uuâr ságent. daz nîo ne geskáh. alde sie ne inchedent nieht éin ánderen nah esse et non esse. *Si ergo illud impossibilius est.* Ube aber daz ne mag sín. daz sie béide uuâr ságeen. *Hoc erit magis eligendum.* Sô ist pezzera sie ze spréchenne secundum modum. tanne nah esse et non esse. *Est igitur negatio eius quae est possibile est esse. ea quae est non possibile est esse.* Tero affirmationis tiu dir chît. non possibile est esse. *Eadem quoque ratio est. et in eo quod est contingens esse. Etenim eius negatio non contingens esse* Also begágenet tero affirmationi ouh contingens esse. diu negatio non contingens esse. An disen ist ío daz éina uuâr. daz ander lúgi. *Et in aliis quidem simili modo. ut in necessario et impossibili.* Also²¹⁵ ist ouh an dien anderen negatio ze sezzenne. ih meino an demo necessario. unde an demo impossibili. Temo necessario begagenet. non necessarium. temo impossibili non possibile. *Fiunt enim quemadmodum in illis esse et non esse oppositiones. subiectae vero res. hoc quidem album, illud vero homo. eodem quoque modo hoc loco. esse quidem subiectum sit, possibile vero et contingere oppositiones. determinantes quem ad modum in illis esse et non esse veritatem.* Also an ánderen proloquiis. uuílon homo uuílon albus. subiecta uuáren. unde esse et non esse predicationes uuáren. so múoz aber an disen esse uuésen subiectum. unde possibile et contingere predicationes. hîer dia uuárheit skéidende. álso derit (sic) tâten esse et non esse. *Similiter autem hae etiam. in eo quod est esse possibile. et esse non possibile.* Tise oppositiones. ih méino náh modo geuuórhte. skéident samo uuóla dia uuárheit unde lúgi mit possibile et non possibile. álso dérit (sic) túont an dien simplicibus taz esse unde daz non esse. Ube uuir chéden pluuiam esse possibile est. so ist pluuiam esse subiectum. possibile est taz ist predicatum. Chéden uuír ána daz possibile simpliciter. pluuiam esse. ih méino sô daz ist. video pluuiam esse super terram. tãne ist pluuiam subiectum. unde ist esse predicatum.

Ordinatio oppositionum secundum modum.

*Eius vero quae est possibile est non esse. | negatio est non possibile est non*²¹⁶
esse. Quare et sequi sese invicem videbuntur. i. possibile est esse et non esse. Tero affirmationis possibile est non esse. uuírt kelóugenet mit tero negatione non possibile est non esse. Fóne díu ist óffen daz tíu selba affirmatio possibile est non esse. unde ouh tíu possibile est esse. sáment ein ánderén sint. náls gágen ein ánderen. *Non enim contradictiones sibi*

invicem huiusmodi sunt. possibile est esse et possibile est non esse. So getâne predicationes. ih méino zuô affirmationes sô dieséiben sint. tie ne uuérden nîeht éin ánderen oppositae. *Sed possibile esse et non possibile esse. numquam simul sunt. opponuntur enim.* Aber díse ih meino affirmatio unde negatio. ne múgen sáment sín. pedíu sint sie oppositae. At vero possibile non esse et non possibile non esse. numquam simul sunt. Uuánda óuh tíse ríngent. pedíu ne múgen ouh sie sáment sín. *Similiter autem et eius quae est necessarium esse.* So sámo ne uuírt nehéin lóugen dero affirmationis necessarium esse. mit tero *affirmatione* necessarium non esse nube mit tero negatione non necessarium esse. *Eius vero quae est necessarium non esse. ea quae est. non necessarium non esse.* Unde dero affirmationis necessarium non esse. uuírt kelóugenet mit tero negatione non necessarium non esse. *Et eius quae est impossibile esse. non ea*
²¹⁷ *quae est impossibile non esse. sed non impossibile esse.* Nóh óuh | tero affirmationis impossibile esse. mit tero affirmatione impossibile non esse. núbe mit téro negatione non impossibile esse. *Eius vero quae est impossibile non esse. ea quae est non impossibile non esse.* Aber dero affirmationis impossibile non esse. uuírt kelóugenet mit tero negatione non impossibile non esse.

In declarativa parte modum esse.

Et universaliter vero quemadmodum dictum est esse quidem et non esse oportet ponere. quemadmodum subiecta. negationem vero et affirmationem apponere ad unum haec facientem. i. ad modum tantummodo. Keméinlîcho uerním uóne állen daz óuh fóre geságet ist. daz tu esse unde non esse háben sólt fúre subiecta. unde affirmationem ih méino est. ioh negationem ih méino non est. sólt tu légen zú demo modo. ter án possibile ist alde an contingens affirmationem unde negationem máchontemo. *Et oportet putare has esse oppositas dictiones* Unde uone díu súln sie sústân. sus inchédent sie éin ánderen. Uuío? *Possible non possibile. contingens non contingens. necessarium non necessarium. verum non verum.* Uuîle du verum est lóugenen. mit verum non est. taz ne máht tú bedíu nîeht. uuánda sín negatio ist. non verum non est.

Hucusque de oppositionibus modorum. nunc de consequentiis eorum.
²¹⁸ *Et consequentiae vero secundum ordinem fiunt ita ponentibus.* Tie ouh gehélle sint unde in ne éin íehent. tie zéigot tíser ordo. *Illi enim quae*

est possibile esse illa quae contingit esse. Tero ságun possibile est. verbi gratia. aliquando esse pluviam. iihet tiu contingit aliquando esse pluviam. *Et hoc illi convertit.* Unde daz kiltit sí iro. uuánda si iihet iéhentero. Also possibili uolget contingere. sô uolget possibile demo contingere. *Et non impossibile esse. non necessarium esse.* Unde énen zuéin fólgent tísu zuéi. Uuánda daz tir sín mág taz kebúrit. unde ne ist nícht unmáhtlih. nôt ne ist is aber nícht. Tísu uériu tûont éina consequentiam. *Illi vero quae est possibile non esse. et contingere non esse ea quae est. non impossibile non esse. et non necessarium non esse.* Hier iéhent aber zuéin ándere zuô. Temo máhtlih ist taz iz ze léibe uuérde. unde demo dáz gebúrit daz iz ze léibe uuérde. temo ne ist nícht únmahtlih taz iz ze léibe uuérde. unde démo ist unnôt taz iz ze léibe uuérde. Taz ist ánderiu consequentia. *Illi vero quae est non possibile esse. et non contingens esse. illa quae est necessarium non esse et impossibile esse.* Hier iéhent aber zuéin ándere zuô. Taz tir sín ne mag. unde ne gebúrit. temo ist nôt. taz iz ne sí. unde únmahtlih taz iz sí. Taz ist tiu drítta consequentia. *Illi vero quae est non possibile non esse. et non contingens non esse. illa quae est necesse esse et impossibile non esse.* Hier iéhent aber zuéin ságon ándere zuô. | Taz ze leibe uuerden ne mág. noh taz ne gebúrit taz iz ze léibe uuérde. taz ist nôte. unde ist únmahtlih taz iz ne sí. Taz ist tiu uierda consequentia. *Consideretur autem ex subscriptione quemadmodum dicimus.* An dírro náhschrífte séhe man iz.

Consequentes.

Possible est esse.

Contingit esse.

Non impossibile est esse.

Non necesse est esse.

Consequentes.

Possible est non esse.

Contingit non esse.

Non impossibile est non esse.

Non necesse est non esse.

Consequentes.

Non possibile est esse.

Non contingit esse.

Necessarium est non esse.

Impossibile est esse.

Consequentes.

Non possibile est non esse.

Non contingit non esse.

Necesse est esse.

Impossibile est non esse.

Primam et tertiam consequentiam contradictorie predicari perverso modo
preter necessaria.

Ergo impossibile et non impossibile sequuntur quidem contradictorie. illud
220 *quod est contingens et possibile. et non contingens et non possibile sed con-*
versim. An dero drittun consequentia stânt mit impossibili. non possibil
unde non contingit. an dero érestun stânt mit non impossibili possibil
unde contingit. Nû órdenoen die alsus.

Affirmatio. Impossibile esse. Contradictio. Non impossibile esse. Negatio.

Negatio. Non possibile esse. Contradictio. Possibile esse. Affirmatio.

Negatio. Non contingit esse. Contradictio. Contingit esse. Affirmatio.

221 Hier séhen uuír die zuô. dién impossibile | unde non impossibile conse
quentes sint contradictorie stân. unde conversim. Conversim dáz ch
misseuuéndigo. uuánda affirmationi uólgent negationes. unde negation
affirmationes. Táz zéigôt er mit tisen uuórten. *Illud enim quod est pos-*
sibile esse. negatio impossibilis s. sequitur. Possibile dáz affirmatio ist há
bit óbe imo sin consequens. ih méino non impossibile. dáz tir ist negati
des impossibilis. Negationem vero affirmatio s. sequitur. *Illud enim quo-*
est non possibile esse. sequitur illud quod est impossibile esse. Táz ánde
hálb stát gágen possibili. ih méino sin negatio non possibile táz hábit af
firmationem óbe imo. ih méino impossibile esse. *Affirmatio enim est in-*
possibile. non impossibile vero negatio. Uués affirmatio ist sí? Táz ist
non impossibilis. Tía sélbun missechêri hábent óuh tíu contingentia. Pe
díu uuérden fóne sex predicationibus tres contradictiones. Tára náh foll
sézzên die éristun consequentiam mít non necesse esse. ún (sic) dia drít
tun mít necesse non esse. uude séhen úbe díu tûen quartam contradictio
nem. Taz ferságet er hára náh.

De necessario alium modum fieri.

Necessarium vero quemadmodum sit considerandum est. Chîsen óuh tá
222 *necessarium. Manifestum est quoniam non | eodem modo. sed contrari-*
sequuntur. Necessaria ne hélient níeht tien ánderên contradictorie. núb
contrarie. Sie ne sínt níeht sélbin contraria ér méinet táz íro zuéio ta
éina ist contrarium. tes ánderis contradictorio. Táz contradictorium séz
zên in míttemen alsús. Non necesse esse. Necesse esse. Necesse non
esse. An dero éristun consequentia stát non necesse esse tes contradictio
íst necesse esse. an dero uíerdún démo ist contrarium. necesse non esse

án dero dríttun consequentia. Fóne díu íst tíu mítta. contradictoria déro éinun. contraria dero ánderún. Die úzeròstun ne sint ne uuéder nóh contradictorie noh contrarie. *Contradictorie vero extra sunt.* Íro bèdero contradictiones sint úzeren hálb tíro zuéio consequentiarum. ih méino dero éristun consequentiae unde dero dríttun. *Non enim est negatio eius quod est necesse non esse. non necesse esse.* Tise zuò ne lóungenent éin ándere nieht. *Contingit enim veras esse in eodem utrasque.* Táz skínet târ ana. uuánda sie béide uuérdenet fúnden in éinemo dínge. *Quod enim est necessarium non esse. non est necessarium esse.* Tés nòt íst non esse. tes ne íst nehéin nòt esse. Nòt íst non esse ignem frigidum unde nehéin nòt esse frigidum. An démo igne sint tíe p~~re~~dicaciones péide uuár. Nú sézzèn óuh tia ánderún. unde | dia uierdun consequentiam. tíe aristotiles²²³ úber húob hoc modo.

Affirmatio. Impossibile est non esse. Contradictio. Non impossibile est non esse. Negatio.

Negatio. Non possibile est non esse. Contradictio. Possibile est non esse. Affirmatio.

Negatio. Non contingit non esse. Contradictio. Contingit non esse. Affirmatio.

Hier sint áber drí contradictiones. Sézzèn uuír nóh zú díu necessaria. úzer díen ne uuírdet tánne nieht contradictio. núbe mér contrarietas in hunc modum.

Negatio. Non necesse est non esse. Necesse est esse. Affirmatio. Téro érerun predicationis contradictoria tíu híer uersuíget ist. ih méino necesse est non esse. díu íst contraria déro ánderún. álso iz fóre fúor.

Huius dissimilitudinis ratio.

Causa autem est cur non sequantur similiter ceteris. quoniam contrarium idem conversum impossibile necessario redditur idem valens. Uuáz méinet taz necessaria nieht contradictorie ne gehéllent tien possibilibus? Táz méinet uuánda impossibile geuuéhse|lótiz unde in uuíderuuartíga uuís ke-²²⁴ sprócheniz ében uílo gemág temo necessario. *Nam si impossibile est esse. necesse est hoc non esse. Si vero impossibile non esse. hoc necessarium est esse.* Táz íst ter uuéhsel. úbe mít impossibili stát esse. sò stát mít necessario non esse. álso iz ferit án dero dríttun (sic) consequentia. Ube áber mít impossibili stát non esse sò stát mít necessario esse. álso iz férit án dero uíerdun consequentia. Ána dén uuéhsel ne hábint síu nehéina consequentiam. Tér sélbo uuéhsel uerziret tia uíerdun contradictionem. An díen aber contradictio uuírdet. tíu ne habent nieht tisen uuéhsel. *Quare si*

illa similiter. impossibile et non haec e contrario. Fone díu geskíhet ío dáz uuíderuuártígo úbe gelícho uernómen uuérdent. éníz íh méino impossibile íéhendo. únde dísiu ídem necessaria lóugenendo. *Nam ídem significat necessarium et impossibile quemadmodum dictum est contrarie.* Síu bezéichenent éin uuíderuuártígo gesprócheníu. Nu sézzèn ín ében alle díe consequentias mít fier predicationibus alsus.

Inpossibile esse.	contradictorie.	Non impossibile esse.
Non possibile esse.	contradictorie.	Possibile esse.
Non contingit esse.	contradictorie.	Contingit esse.
²²⁵ Necesse est non esse.	contrarie.	Non necesse esse.
Inpossibile est non esse.	contradictorie.	Non impossibile est non esse.
Non possibile est non esse.	contradictorie.	Possibile est non esse.
Non contingit non esse.	contradictorie.	Contingit non esse.
Necesse est esse.	contrarie.	Non necesse est non esse.

Híer séhèn uuír día causam. díu día consequentiam machôt. unde áber írret tía contradictionem.

Proponit ipsi sibi quasi forte erraverit. ita collocando consequentias. Aut certe impossibile est sic poni necessarií contradictiones. Álde uuáno íh súš ne múgen stán contradictiones necessarií. náh témo possibili. só sie nú gesézzet sínt. uuánda nah possibili stát non necessarium an dero éristun consequentia. Uuéhselôen. únde sézzèn fure necessarium. daz an dero uíerdún stát. unde dara náh possibile. dáz án dero éristun stát. *Nam quod necessarium est esse. possibile est esse.* Táz mág uuóla fóne díu gelímflíh sín. uuánda daz necessarium íst. taz íst óuh tár míte possibile. Nam si non negatio sequitur. Álde úbe ímo possibile ne uólget. só uólget ímo sín negatio. íh méino non possibile. *Necesse est enim aut dicere aut negare.* Ímo sól benôte éin uuéder uólgen. possibile álde non possibile. *Quare si non possibile est esse. quod est inconueniens.* Fóne ²²⁶ díu. ube necessario possibile | ne fólget. únde ímo áber non possibile fólget. só fólget ímo sámint non possibili daz impossibile. daz uuéšen ne mág. *At vero illud quod est possibile esse. non impossibile esse sequitur. Hoc vero illud quod est non necessarium esse.* Nú fólgee necessario daz uuír sáztón ín quarta consequentia. possibile daz uuír sáztón ín prima. temo uólget non impossibile esse. unde démo non necessarium esse. Álso uuír dár séhen múgen an díen consequentiis. *Quare contingit. id quod*

est necessarium esse. non necessarium esse. Sô ist tãne geskéhen contra naturam. taz necessarium íst non necessarium. Tár skínet taz possibile ne uólget necessario.

Qualiter translatum non necesse non esse pro contrarietate supra dicta.
 contradictionem faciat.

At vero neque necessarium esse sequitur possibile esse. neque necessarium non esse. Nû ne mág ouh táz sîn. dáz possibili uolgée necessarium esse. álde necessarium non esse. *Illi enim contingit utraque accidere. Horum autem utrumlibet verum fuerit. non erunt illa vera.* Táz íst fone diu. uuánda possibili geskíhet peidiu. íoh posse esse. íoh posse non esse. unde sô énero deuuéderez uuár uuírdet. íh méino necesse esse. álde necesse non esse. sô uuérdent síu béidiu uertiligôt. Fône necesse | esse ze-²²⁷ gát posse non esse unde fône necesse non esse zegát posse esse. Pedíu ne héliént (sic) síu in éin. *Simul enim. s. contingunt possibile esse et non esse. Sin vero necesse esse vel non esse. non erit possibile utrumque.* Sámint sînt uuár posse esse unde posse non esse. unde uuánda síu sámint sînt. pedíu zegant síu óuh sámint. sô necesse esse chúmit álde necesse non esse. *Relinquitur ergo non necessarium non esse. ei quod possibile est esse.* Nû mág áber uolgen possibili taz tir chit non necesse non esse. Táz ist fone díu uuánda daz tir sîn mág táz ne hábit tia nôt táz iz ne sí. *Hoc enim verum est et de necesse non esse.* Nû íst óuh táz fone necesse non esse uuár. Uuáz ist táz? *Haec enim fit contradictio eius.* Taz éniu predica-
tio non necesse non esse. iro contradictio íst. *Quae sequitur non possibile esse.* Díu sélba íh méino necesse non esse. stát mít non possibile an dero fólgendun descriptione. *Illud enim i. non possibile esse sequitur hoc quod est impossibile esse et necesse non esse. cuius negatio non necesse esse non esse.* So íihet (sic) áber díu non possibile esse. demo impossibili óbenân. unde démo. sélbin necesse non esse nídenân. dáz énero lóugin íst. íh méino non necesse non esse. *Sequuntur igitur et hae contradictiones secundum predictum modum.* An sús ketánero ordinatione. máchontíu necessaria sámó uuóla contradictionem sámó díu possible. Et nihil ²²⁸ impossibile contingit sic positis. Unde neíst níeht úngelíchis tîen ánderên contradictionibus. sô man die consequentias sús sézzét. Táz lêret únsíh (sic) tisiu descriptio.

Affirmatio.	Impossibile esse.	Contradictio.	Non impossibile esse.	Negatio.
Negatio.	Non possibile esse.	Contradictio.	Possibile est esse.	Affirmatio.
Affirmatio.	Necesse est non esse.	Contradictio.	Non necesse est non esse.	Negatio.

Hinnân skinet táz possibili péidiu gehéllent ióh non necesse esse. ióh non necesse non esse.

Item questio an possibile necessario consentiat.

Dubitabit autem aliquis. si illud quod necessarium est possibile esse sequitur. Zuiuel mág óuh sîn ube possibile gehélle necessario. *Nam si non sequitur. contradictio sequitur non possibile esse.* Ube possibile ímo ne gehillet. sô gehillet ímo aber sîn lougen. non possibile esse. *Et si quis non hanc dicat esse contradictionem. necesse est dicere possibile non esse.* Únde ne gibet er ímo dén lóugen sô gibet er áber disen. i. possibile non esse. *Sed utraeque falsae sunt.* Tíu sint kelógen béidiu. | Tér possibili uerságet ten lóugen non possibile. ter líuget ter ímo óuh tén ságet possibile non esse. ter líuget áber. Uuile óuh íoman stríten daz non possibile necessario uolgée. Uuáz keskíhêt (sic) tánne? Dáz non posse. sámint necessario sí. Tés ne mág nieht sîn. Ube er ímo óuh fúoget possibile non esse. dáz íst sámó úngelímfe. Tés kibet er nú exemplum. *At vero rursus idem videtur esse possibile incidi et non incidi. et esse et non esse.* Nú mág éin dîng péidiu uuérden. uerscróten ióh únuerscróten. unde uuésen ióh ne uuésen. *Quare erit necesse esse contingere non esse.* Ze dero uuís keskíhêt (sic) taz tes nieht ne sí. dáz tóh nôte íst. *Hoc autem falsum est.* Táz íst kelógen. dáz iz penote súle uerscróten uuérden unde dóh múge unde ne múge uerscróten uuérden.

Quae creaturae habeant posse et non posse et quae non habeant.

Manifestum est autem quoniam non omne possibile vel esse vel ambulare. et opposita valet. Uuir uuízen (sic) dáz álliu possible. sô dáz íst possible esse alde possible ambulare. nieht ne uuérden non possible. *Sed est in quibus non est verum. Ételichiu sint an díen non possible lúgi íst. Et primum quidem in his quae non secundum rationem possunt.* Állero méist 230 án díen. diu posse habent ána uuízze. *Ut ignis calefactibilis.* | Álso fiur prénnen mag. *Et habet vim inrationabilem.* Unde día máht hábit iz uuízzelósiz. Íz hábit posse calefaciendi ána non posse. *Ergo secundum rationem potestates ipsae eadem plurimorum contrariorum i. oppositorum sunt.* Tár uuízenhéit íst. tár sint péide máhte. faciendi ióh non

faciendi. Homo medicus μάγ curare. er μάγ óuh non curare. *Inrationabiles vero non omnes sed quemadmodum dictum est. ignem non esse possibile calefacere et non.* Díu rationis τάρβέντ. tíu ne hábent nieht álliu máhte túennis unde ne tuennis. álso fiur nieht péide máhte ne hábit prénnennis unde ne brennennis. *Nec quaecumque alia semper agunt.* Noh téro nehéinemo ne íst sámint ána posse unde non posse. díá ío dáz éina túont. álso fiur ío prennit. *Aliqua vero possunt et secundum inrationales potestates simul quaedam opposita.* Nù sint (sic) tóh ételichiu inrationalia tíu béidiu gemúgen. íóh uuéerden íóh ne uuéerden. tólén unde ne dólén. álso uuín μάγ uuéerden únde ne uuéerden. unde éin hüt uersniten uuéerden unde ne uuéerden. *Sed hoc quidem idcirco dictum est. quoniam non omnis potestas oppositorum est.* Fóne díu spráh íh taz fóne díen. díu in actu sint. fone díu líez íh | tíu uóre. uuánda ²³¹ álle máhte. oppositorum nieht máhtige ne sint. Taz fiur μάγ taz éina déro oppositorum. ána daz ánder. *Nec quaecumque s.abilia secundum eandem speciem dicuntur.* Únde dù uuízíst. taz álliu abília nieht éinis speciei ne sint. Síu ne sint nieht éin déro rationalium só der medicus íst. núbe óuh inrationabilium. só daz fiur íst unde dáz man uersképfen μάγ.

Non uno modo dici possibile.

Quaedam vero possibilitates equivocae sunt. Súmélíche máhte. sint úngelícho gehéizene. *Possibile enim non simpliciter dicitur.* Taz íst fóne díu. uuánda maht ze éinero uuís kesprochen ne uuérdet (sic). *Sed hoc quidem quoniam verum est. ut in actu.* Núbe dännán uuírt súmelichiu gespróchen. daz sí uuár íst fóne táte. *Ut possibile est ambulare quoniam actu est quoniam dicitur possibile.* Álso an démo skínet. taz fóne díu gát uuánda iz kán μάγ. unde an déro táte tíu máht skínet. *Illud vero quod forsitan agit ut possibile est ambulare. quoniam ambulabit.* Ánderiu maht íst tés taz nóh túon sól álso dés íst. taz kán μάγ. só iz uuíle.

Solutio prioris quaestionis id est cui possibili necessarium conveniat. | ²³²

Et haec quidem immobilibus solis est potestas. illa vero et in immobilibus. Tíu máht faciendi et non faciendi. díu íst an díen lébenden. áber díu échert faciendi díu íst an díen únlebendén. *In utrisque vero verum erit dicere. non impossibile esse ambulare vel esse.* An ío uuédermo chít man uuárháfto. dáz iz múge gán unde uuésen. *Et quod ambulat iam et agit. et ambulabile.* Íh méino íóh taz nú ío ána (sic) gát. íóh taz kán μάγ. *Sic igitur possibile non est verum de necessario simpliciter dicere. alterum autem*

verum est. Sô getân possibile. i. faciendi et non faciendi. táz ne gehillet nieht necessario. Táz échert faciendi possibile íst. táz kehillet necessario. *Quare quoniam partem universale sequitur.* Fóne díu. uuanda parti totum uolget. verbi gratia dár homo íst. târ ist animal. *Id quod ex necessitate est sequitur posse esse sed non omnino.* Tannân uolget necessario dáz posse. Dár necesse íst târ íst posse. Iz ne gât aber nieht úmbe. so uuâr posse íst. taz târ mitte sí necesse.

Item de ordine consequentiarum.

Et est quidem fortasse principium quod necessarium est. et quod non necessarium est. omnium vel esse vel non esse. Únde uuóla mág keskéhen dáz necesse únde non necesse hóubet súlen uuésen állero déro ánderro
 233 consequentiarum ih méino | possibilium esse vel non esse. *Et alia quidem quae ad modum horum consequentia considerare oportet.* Únde necessariis fóre stánden. díu ánderiu sulen uuésen ungeuolgíg.

Potestatem ordine temporis necessitatem naturae dignitate precedere. *Manifestum autem. ex his quae dicta sunt. quoniam quod ex necessitate est secundum actum est.* Hínnân skínet. táz ío nôt in tâte íst. Táz ío benôte íst. Álso fiur benôte héiz íst. táz túot óuh ío. iz prénnet ío. *Quare si priora sunt sempiterna s. non sempiternis. et quae actu sunt. potestate priora sunt.* Fone díu. úbe sempiterna. ih méino díu hímiliskín díu éuuiga tát hábent ána uuéhsel. fórderôren sint non sempiternis. sô sól óuh tíu tát téro non sempiternorum. fórderôra sín iro potestate. *Et haec quidem sine potestate actu sunt. ut primae substantiae.* Táz chído ih fone díu. uuanda súmelíchiu díng sánt án dero tâte. ána día máht tés non faciendi. sô divinae substantiae sánt. Síe hábent in actu bonum. Hábetín síe potentiam non agendi bonum. dáz uuáre impotentia. *Alia vero sunt actu cum possibilitate. quae natura priora sunt tempore vero posteriora.* Sô sánt ánderiu díng. tíu día tát hábent sámint tero máhte. tero tát íst
 234 natúrlícho fórderôra. iro máht íst áber álterôra. Tíu máht | fabricándi domum gât fóre tára nah fólget tíu tát. Toh éviz érera sí. díz íst tíu érera. uuánda díu máht efficiendi. ne ferfáhet nieht ána día effectum. *Alia vero numquam sunt actu. sed potestate solum.* Súmelíchiu ne hábent tia tát. núbe échert tia máht. Numerus ne íst nieht in tâte infinitus. ér mág áber uuérden infinitus. Decem alde centum ne sánt infiniti. síe múgin áber uuáhsen in infinitum.

Explicit de propositionibus secundum modum dictis. Aliud thema inchoat. id est questio. utrum propositae rei negatio vel magis affirmatio contraria sit.

Utrum autem contraria est affirmatio negationi. et oratio orationi. quae dicit quoniam omnis homo iustus est. ei quae dicit nullus homo iustus est. an ea quae est omnis homo iustus est. ei quae est omnis homo iniustus est. Callias iustus est. callias iustus non est. callias iniustus est. quae horum contraria est? Uuáz íst téro affirmationi uuíderuuártíg. tíu dir chít mánnolíh ist reht. uuédir díu affirmatio mánnolíh ist únreht. alde díu negatio. níoman ne íst réht? Íst téro affirmationi callias íst réht mán. díu affirmatio uuíderuuártíg callias íst únreht man. álte díu negatio. callias ne íst nieht réht man? *Nam si ea quae sunt in voce. sequuntur | ea quae sunt* 235 *in anima.* Sínt tíu uuíderuuártíg in rédo. díu uuíderuuártíg sínt in múote. *Illic autem contraria est opinio contrarij. ut omnis homo iustus. ei quae est omnis homo iniustus. Unde ube dár uuíderuuártíg íst. tér uuân daz mánnolíh réht sí. démo uuâne. daz mánnolíh únreht sí. Etiam in his affirmationibus quae sunt in voce. necesse est similiter se habere.* So uérit iz ouh dúrh nôt. an déro rédo. *Quod si neque illic contrarij opinatio. contraria est. Úbe áber in démo múote. dér uuân déro éinun affirmationis uuíderuuárto ne íst sínes uuíderuuárten. íh méino dés uuânes téro ánderún affirmationis. Nec affirmatio affirmationi erit contraria. sed ea quae dicta est negatio.* Sò ne uuírdet tána mër an déro rédo. dáz éin affirmatio uuíderuuártíg sí tero ánderún. núbe díu negatio. Id est nullus homo iustus est. uuíderuuállôt tero affirmationi omnis homo iustus est.

Non universalem prius opinionem aggreditur. ut perveniat ad universalem.

Quare considerandum est. Fone díu ist ze séhenne. *Cui falsae opinioni. vera opinatio contraria est.* Uuédermo lúkkemo uuâne. uuârer uuân uuíderuuártíg sí. Uuârer uuân ist. táz ter gúoto gúot sí. Tára | gágene 236 sínt tíe zuêne lúkke. táz ter gúoto gúot ne sí. alde er úbel sí. Uuédermo íst er uuíderuuártíg? *Utrum negationi.* Uuéder demo sléhten lóugene dáz er gúot ne sí. *An certe ei quae contrarium opinatur.* Álte démo uuíderuuártígin dáz er úbel sí. *Dico autem hoc modo. Est quaedam opinatio vera boni quoniam bonum est. alia vero quoniam non bonum*

falsa. alia vero quoniam malum. Quae horum contraria est verae? Uuéder díu uerságenta propositio. dáz tir íst. álde díu ságenta. dáz tir ne íst. uuíderuuállót téro ságentùn dáz tir íst? *Et si est una. secundum quam contraria?* Unde úbe zueio uerságentero propositionum éin significatio íst. uuéderiu déro íst contraria? Uuéderiu íst téro propositioni dies est. uuíderuuartig. tíu dir chít nox est. alde non est dies? Sie bezéichenent éin.

De falsa opinione quae oritur a contrariis.

Nam arbitrari contrarias opiniones diffiniri in eo quod contrariorum sunt falsum est. Tér dir uuánit uuésen contrarias opiniones. tíe fóné contrariis sint. tér íst petrógen. *Boni enim quoniam bonum est. et mali quoniam malum est.* Álso die uuána fóné contrariis sint. taz man gúot uuánit uuésen daz kúota únde úbel uuésen daz ubela. *Eadem fortasse opinio. et vera sive plura sint. sive una.* Mág keskéhen dáz íst échert éin
237 uuán | únde uuárer uuán. só er ein uuán sí. alde ne sí. Iz mag ein uuán
sín. uuánda ein uuárheit in béiden íst. So uuéder iz sí. uuár ne íst ío
níeht uuíderuuartig uuáre.

Falsae opinionis destructio.

Sunt autem ista contraria s. quae in opinione sunt. Nú sint ofto uuíderuuartig tíu in mánnis uuán chomint. *Sed non in eo quod contrariorum sunt.* Ní doh níeht umbe daz. taz sie uone uuíderuuartigen chómen sint. *Sed magis quod contrarie.* Nube dánnan. daz sie uone éinemo dinge in uuíderuuartiga uuís dénchent. só daz íst. úbe man gúot pediu ahtont uuésen guot íoh úbel.

Opinionem de bono quoniam bonum sit. oppositam et contrariam esse quae est de bono. quoniam non bonum sit.

Si ergo est boni quod bonum est. Vbe éin uuán íst fóné gúotemo daz iz kúot sí. *Opinatio est autem quoniam non bonum est.* Unde ánder uuán íst. taz iz ne sí. daz iz toh íst. ih méino daz iz kúot ne sí. nóh honestum. noh utile noh expetendum. *Est autem quoniam aliud aliquid quod non est. neque potest esse.* Unde der drítto uuán íst. daz iz sí. daz iz ne íst. noh uuésen ne mag. ih méino daz iz úbel sí. alde iz quantitas sí. alde iz aliquid sí. alde ánderiu díu infinita sint. *Aliorum nulla ponenda est. s. contraria nec quaecumque esse quod non est opinantur. neque quaecumque*

que non esse quod est s. praeter oppositam. Sò ne íst temo uuáne daz taz kùota gùot sí. tero mánigon nehéin uuíderuuartig. tie iz áhtont uuésen daz iz ne sí. alde ne uuésen daz iz ist. áne sín oppositum. *Infinitae enim | utraeque sunt. et quaecumque esse opinantur quod non est. et non esse quod est.* Tero uuáno ist únende die iz áhtont uuesen daz iz ne ist. alde ne uuésen daz iz ist. *Sed s. opposita in quibus est fallatia.* s. prima. Opposita sint ío contraria. Fóne dien chóment tie lúgi. álso daz ist. taz man gùot uuánit ne uuésen kùot. Témo uuáne uólgent tíse uuána. daz bonum ne sí honestum. unde iz ne sí utile. nóh appetendum. tie ne sint nieht uuíderuuartig témo. daz man uuánit taz kùota uuesen gùot. uuánda sie ímo opposita ne sint. Uuán uone gùotemo. daz iz kùot ne sí. ist uuíderuuartig temo uuáne daz iz kùot sí. *Haec autem* s. fallatia. *ex his ex quibus sunt generationes.* Sí ist tánnan. dánnan álle gebúrte sint. *Ex oppositis generationes quare etiam fallacia.* Fóne oppositis sint álle gebúrte. sò ist óuh tiu lúkkí. Fóne unsúozemo uuírt súoze. fóne únher-temo uuírt héрте. fóne unsuárzemo uuírdet suarz. Uuánnan máhtin siu uuérden áne uóne iro oppositis? Uuío mahti súoze uuérden uóne uuízemo. alde uóne hertemo? Uuío mag ouh fallacia uuérden uone táge? alde uóne naht. alde fone ánderen diu iro opposita ne sint? Fone contradictione veritatis uuírt fallacia. Prima fallacia ist. taz man uuánit alde chít éin dínge ne uuésen daz iz ist. tíu ist uuíderuuartig témo uuáne. ter iz áhtot uuésen daz iz ist. Uuánda die zuéne uuána oppositum máchont. pedú ist fallacia in oppositis. |

Item validius argumentum de eadem re.

239

Si ergo quod bonum est. bonum et non malum est. et hoc quidem secundum se. illud vero secundum accidens. Úbe daz kùota gùot ist. unde úbel ne ist. sò ist ímo éinez ánaburte. tiz ist ímo zà geslúngen. *Accidit ei malum non esse.* Imo ist taz chómen daz iz úbel ne sí. *Magis autem in unoquoque est vera* s. oppinio *quae secundum se est.* Nù ist ter uuán ío uuárrera. ter ánaburtiges tíngis ist. táne der zúgeslúngenis tíngis sí. *Etiam falsa. si quidem vera.* Ube dér uuáro sò ist. tanne ist óuh ter lúkkó sò. *Id est falsa oppinio quae secundum se est. fallacior est illa falsa quae secundum accidens est.* Ergo *ea quae est quoniam non est bonum quod bonum est. secundum se consistens falsa est.* Ter

uuân ter daz kûota uuânit ne uuésen gûot. ter ist ánaburtîgis tingis lúkke. *Illa vero quae est. quoniam malum est. eius quod est secundum accidens.* Ter aber daz kûota zihet úbelis. ter ist fólgentis tîngis unde zûgeslúnge- nis. *Quare magis erit falsa de bono. ea quae est negationis opinio. quam ea quae contraria est.* Fóne díu ist ter uuân lúkkero tár negatio boni ána liútet. ih méino quoniam bonum non est bonum. danne der sí. dár malum ána liútit. ih méino quoniam bonum malum. Malum ist ío contrarium bono.

Revertitur. ut ex his praemissis. faciat questionis solutionem.

Falsus autem magis circa singula. qui habet. i. hic habet contrariam opinionem. Ter an dîngolichemo der lúkkero ist. ter hábet geuángen²⁴⁰ an den uuíderuuar|tigen uuân. *Contraria enim sunt eorum quae plurimum circa idem differunt.* Tiu sint ío uuíderuuartig. tíu an éinemo dîngé síh hártôt skeident. also uuíz unde suárz túont an dero uáreuuo. *Quod si horum contraria est altera.* Ube éin uuederiu uuíderuuartig ist. ih meino díu dir chít. bonum non bonum. alde diu dir chít. bonum malum est. *Magis vero contraria contradictionis.* Unde ube diu uerságenta hártor uuíderuuartig ist. ih méino quoniam bonum non est bonum. *Manifestum est quoniam haec erit contraria.* Sô skinet taz sí héizen sól contraria. *Illa vero quae est quoniam malum est quod bonum. implicita est.* i. non simplex est. Ter uuân daz kûot úbel sí. ter ist zuísker. *Et enim quoniam non bonum est. necesse est id ipsum opinari.* Uuánda dár mite uuânit er iz ouh ne uuésen gûot. Pétíu ist ter slehto uuân sléhtemo uuíderuuartig. Síð taz sô ist. taz témo uuáne der daz kûota chít uuésen gûot uuíderuuartig ter ist. ter iz chít ne uuésen gûot. mér danne der iz chít uuésen ubel. sô ist ouh penôte demo uuáne íoh. téro rédo omnis homo iustus est uuíderuuartig ter uuân unde diu réda nullus homo iustus est. mér danne omnis homo iniustus est.

Roboratur sententia exemplo.

Amplius. Ferním nóh. *Si etiam in aliis similiter oportet se habere. et hic videtur esse bene dictum.* Ist ouh an ánderen uuánen hártor uuíderuuartig contradictio danne contrarií affirmatio. sô habo ih hîer réhto ge-²⁴¹ ságet. *Aut enim utique s. magis contraria est ea quae est con|tradictio-*

nis. aut nusquam. Iz sól umberal sô uâren. daz ter uuân contradictionis sî uuideruuartig. alde niener. *Quibus vero non est contraria. de his est quidem falsa. ea quae est vere opposita.* Tiu contrarium ne habent. also homo ne hábet. fone dien uuirdet lúkke. der uuidersagento uuân. *Ut qui hominem non putat esse hominem falsus est.* Also der uuân lúkke ist. ter den ménnisken ne uuânit uuésen ménnisken. *Si ergo hae contrariae sunt et aliae contradictiones.* Sint tise zuêne uuána uuideruuartig. uuánda an in contradictio ist. sô uérit iz óuh târ sô. târ ándere contradictiones sint.

Opiniones quae simul verae sunt non posse contrarias fieri.

Amplius. Ferním óuh. *Similiter se habet boni quoniam bonum est. et non boni quoniam non bonum est.* Tie zuêne uuána sint ében geuuâre. daz kúot kúot sî. unde úngúot kúot ne sî. *Et super has boni quoniam non bonum est. et non boni quoniam bonum est.* Unde dâr míte sint ében lukke die zuêne. daz kúot kúot ne sî. unde unguot kúot sî. *Illi ergo verae opinioni quae est non boni quoniam non bonum est. quae est contraria?* Uuéler ist temo uuáne uuideruuartig daz unguot kúot ne sî? *Non enim ea quae dicit quoniam malum est.* Táz ne mag ter nieht sîn. ter unguot chît úbel sîn. *Simul enim aliquando erit vera.* Fone díu ne mág er. uuánda sie samint múgen uuâr sîn. Uuer zuuuelôt uuánda úngúot kúot ne ist. iz ne múge ubel sîn? *Numquam vera verae contraria est.* Niomer ne uuírt uuâr uuâre uuideruuartig. *Est enim quiddam non bonum malum.* Ungúot ist uuílon úbel. *Quare contingit simul esse veras.* Fone díu uuérdent sie sáment uuâr. At verò nec illa quae est non malum. Nóh ter. der unguot chît ne uuésen úbel. *Simul enim et haec erunt.* Uuánda óuh tie sáment uuâr uuérdent. Also daz kúot nóh úbel ne ist. ube mán ána dúrfte príchet aba bóume éin lóub. *Relinquitur ergo ei quae est non boni quoniam non bonum. contraria ea quae est non boni quoniam bonum.* Fone díu ist temo uuáne daz unguot kúot ne sî. uuideruuartig tér uuân. daz unguot kúot sî. *Quare et ea quae est boni quoniam non bonum. ei quae est boni quoniam bonum.* Sô ist óuh ter. daz kúot kúot ne sî. demo daz kúot kúot sî.

Universaliter propositionum contraria fieri simili modo sicut
non universalium. in quo soluta sit
questio.

Manifestum est autem quoniam nihil interest nec si universaliter ponamus affirmationem. Tisemo gelicho uérit iz óuh tánne. ube uuir sézzen den álelichen uuán. *Huic enim oppinioni ut est quae opinatur. quoniam omne quod est bonum bonum est. contraria ea erit universalis negatio quae est nihil horum quae bona sunt bonum est.* Uuánda demo uuáne daz állero gúotelih gúot sí. ist ter uuíderuuartig. daz nehein gúot kúot ne sí. *Nam ei quae est boni quoniam bonum si universaliter sit bonum. ea est quae opinatur quicquid est bonum. quoniam bonum est.* Uuile ²⁴³ dū den uuán daz kúot kúot sí állelíchó | spréchen só chíst tú állér gúotelih gúot uuésen. *Similiter autem et non bono.* Álso máht tú den uuán daz kúot kúot ne sí. máchon állelichen chédendo. daz nehein gúot kúot ne sí. *Quare si in opinione se sic habet. s. ut sit ipsa opinio universalis et contraria.* Fóne díu ube iz so ist an démo uuáne. daz er állelih sí unde uuíderuuartig ándermo. *Sunt autem hae quae sunt affirmationes et negationes notae eorum. i. eorum passionum quae sunt in anima.* Sága sint ío óffenunga des uuánis. unde dero gedáncho. *Manifestum est quoniam etiam affirmationi universali contraria quidem negatio universalis circa idem.* Só uuírdet tánnan ih méino fóne dero uuíderuuartigí des állelichen uuánis. samo uuíderuuartig éin állelih sága ánderro. *Ut ei quae est omne bonum bonum est. vel omnis homo bonus est. ea quae est vel quoniam nullum vel nullus.* Álso der állelichun rédo daz áller gúotelih kúot sí. díu réda uuíderuuartig ist. daz nehéin gúot kúot ne sí. alde óuh tero daz mánolih kúot sí. tíu uuíderuuartig ist daz nehéin man kúot ne sí. *Contradictoriae autem. aut non omnis homo. aut non omne.* Ube aber non omnis. tár stát fure nullus. só sint sie contradictoriae. nals contrariae. *Manifestum est autem quoniam et veram verae non contingit esse contrariam nec opinione nec contradictione.* Níomer ne geskíhet éinen uuán uuárin alde éina ságun uuára. ánderen uuáren uuíderuuartig uuérden. ²⁴⁴ *Contraria enim sunt quae circa | opposita sunt.* Taz skínet tár ána uuánda álliu contraria sint opposita. *Oppositio ist*

iro genus. *Circa eadem autem contingit verum* i. duo vera *dicere eundem.* s. quod in oppositis impossibile est. Sô geskíhet éteuuen uuár ságen. úber ságet éinemo dínge zuéi ána sín. So turpitudini ána ist ut bona non sit. et mala sit. taz in oppositis nío geskehen ne mág. *Simul autem non contingit eidem inesse contraria.* Fone díu ne múgin ouh contraria uuésin an énemo (sic) dínge. uuanda iz iro genus ne mag.

Explicit.

Die in der Vorrede zum vorliegenden Werke angekündigte erste Ausgabe der alt-hochdeutschen Übersetzung und Erklärung sowohl des *Marc. Capella de nuptiis mercurii et philologiae* als des *Boethius de consolatione philosophiae* wird bereits zur Ostermesse 1837 (in der Nikolaischen Buchhandlung) erscheinen und zugleich mit ihr eine kleinere, nur die ahd. Übersetzung (nicht Erklärung) enthaltende, aber mit spracherläuternden Anmerkungen des Herausgebers versehene Schulausgabe des letztgenannten Werkes.

